

CRIMINALISTICĂ

EMILIAN STANCU
GABRIEL ION OLTEANU

PARTEA I

TEHNICĂ CRIMINALISTICĂ

Unitatea de studiu nr. 1

DEMERS INTRODUCATIV

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Noțiunea, obiectul și sistemul Criminalisticii;
- Caracterele Criminalisticii;
- Conexiunile Criminalisticii cu alte științe;
- Sistemul Criminalisticii;
- Principiile investigației criminalistice

1.1. Criminalistica – noțiune, obiect și sistem

Pentru soluționarea cauzelor penale, simpla aplicare a regulilor de drept este insuficientă. În conturarea exactă a obiectului probațiunii, penaliștii dreptului modern sunt convinși că trebuie să recurgă la diverse metode științifice de investigare a realității, precum și la reguli tactice specifice de efectuare a unor acte procedurale.

Momentul de referință al apariției noii științe judiciare se situează în urmă cu un secol, fondatorul ei fiind socotit cunoscutul judecător de instrucție austriac și profesor de Drept penal, Hans Gross. El avea să editeze, în 1893, „Manualul judecătorului de instrucție”, reeditat în scurt timp sub denumirea “Manualul judecătorului de instrucție în sistemul criminalisticii”.

Apariția noii științe a fost favorizată de progresul realizat în toate domeniile cunoașterii umane, îndeosebi de revoluția tehnico-științifică, aflată la primii săi pași la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Firește, această necesitate obiectivă s-a impus și într-un moment în care mijloacele de luptă ale justiției penale împotriva criminalității deveniseră insuficiente față de creșterea numărului infractorilor, mereu mai meticuloși, mai riguroși, mai buni, folosind metode și mijloace perfecționate de operare.

Nu insistăm asupra unor **definiții**, cu toate că o analiză a lor ar fi interesantă pentru înțelegerea modului în care au evoluat opiniile asupra naturii și locului ocupat de Criminalistică în sistemul științelor dreptului, chiar dacă analiza lor, în alt context, ar fi utilă. Criminalistica este o știință judiciară, cu caracter autonom și unitar, care însumează un ansamblu de cunoștințe despre metodele, mijloacele tehnice și procedeele tactice, destinate descoperirii, cercetării faptelor antisociale, identificării persoanelor implicate în

săvârșirea lor, precum și prevenirea pregătirii și desfășurării unor asemenea fapte.

Sublinierea principalelor aspecte menite să contureze **obiectul** propriu Criminalisticii prezintă importanță cel puțin pe două planuri distincte: pe de o parte, remarcă aportul său particular în aflarea adevărului, iar pe de altă parte, evidențiază unitatea și autonomia sa (dar numai în anumite limite) față de celelalte științe juridice și nejuridice, dar aflate în slujba justiției; avem în vedere medicina legală, psihologia judiciară, fizica, chimia și biologia judiciară etc.

Sub raport științific, principalele **direcții de acțiune** ale Criminalisticii sunt următoarele:

a. Inițierea de metode tehnice destinate cercetării urmelor infracțiunilor, începând cu urmele specifice omului și continuând cu cele ale armelor sau instrumentelor, mijloacelor de transport, ale fenomenelor fizico-chimice etc., în vederea identificării persoanelor sau obiectelor.

b. Adaptarea de metode aparținând științelor exacte la necesitățile proprii Criminalisticii, a unor metode din alte domenii ale științei, cum sunt cele proprii fizicii, chimiei, biologiei, matematicii, pentru aplicarea lor la specificul activității de prevenire și de combatere a infracțiunilor.

c. Elaborarea de reguli și procedee tactice destinate efectuării unor acte de urmărire penală, precum și creșterii eficienței acestora, prin asigurarea unui fundament științific investigației.

d. Studiarea practicii judiciare, în vederea valorificării științifice și generalizării experienței pozitive rezultate din activitatea organelor de urmărire penală pe linia investigației infracțiunilor.

Datorită obiectului propriu de cercetare, Criminalisticii îi sunt specifice anumite **metode de cunoaștere**, unele dintre ele tipice științei respective, altele comune mai multor științe, dar aplicate într-un mod particular, potrivit obiectului său.

a. La baza metodologiei criminalistice, ca, de altfel, a tuturor științelor, se situează modalități generale de cunoaștere cum sunt observația, analiza și sinteza, deducția și inducția, comparația, adaptate la specificul obiectului Criminalisticii.

b. Metodele adaptate la specificul Criminalisticii, din alte domenii științifice, pe primul loc aflându-se metodele de analiză fizico-chimică a urmelor și microurmelor care se prezintă sub formă de resturi de obiecte și materii, metodele biologice de examinare a urmelor de secreții, excreții ori țesuturi moi, metodele antropologice, metodele de examinare optică, în radiații vizibile sau invizibile etc.

c. Metode de examinare proprii Criminalisticii, care țin de particularitățile obiectului său de cercetare. Iată numai câteva dintre acestea:

- metode destinate descoperirii și examinării (îndeosebi comparative) a urmelor sau mijloacelor de probă;

- metode de identificare a persoanelor și cadavrelor după semnalmente exterioare ori după resturi osoase;

d. Procedee tactice de efectuare a unor acte de urmărire penală, elaborate atât pe baza generalizării experienței organelor judiciare, cât și prin adaptarea unor elemente de cunoaștere aparținând psihologiei.

e. Metode tehnice de prevenire a infracțiunilor, cum sunt cele vizând prevenirea falsurilor, a furturilor, a altor categorii de fapte de natură penală.

Raportată la alte științe chemate să participe la activitatea judiciară, cum este Medicina legală, sau la alte ramuri de drept, îndeosebi ramurile Dreptului penal și procesual penal, fără a exclude, însă, și alte ramuri ale dreptului, inclusiv Dreptul civil, Criminalisticii îi sunt specifice anumite **caractere**:

- Caracterul judiciar – este impus de legătura indisolubilă a Criminalisticii cu activitățile de cercetare și urmărire penală. Practica demonstrează, fără putință de tăgadă că, în foarte multe situații, activitatea consacrată soluționării cauzelor penale este precedată de un proces laborios destinat străngerii probelor, clarificării împrejurărilor în care a fost săvârșită fapta ilicită, identificării autorului și câteodată, chiar a victimei.

- Caracterul autonom – evaluarea obiectului Criminalisticii conduce la concluzia că acesta este deosebit de cel al altor științe juridice. Astfel, nici una dintre acestea nu își propune să elaboreze metode și mijloace tehnico-științifice de descoperire, ridicare și examinare a urmelor faptelor ilicite sau de identificare a făptuitorilor.

- Caracterul unitar. Structura complexă a Criminalisticii este impusă de necesitatea rezolvării unor probleme dintre cele mai diverse, determinate atât de varietatea faptelor penale ce trebuie investigate, cât și de împrejurările deosebite, nu de puține ori singulare, în care se săvârșesc actele ilicite

- Caracterul pluridisciplinar – știința criminalisticii reprezintă „o punte de legătură între științele naturii și științele juridice, prin intermediul acestora metodele celor dintâi găsindu-și aplicarea în procesul judiciar”.

Criminalistica poate fi structurată în următoarele **părți principale**:

a. *Tehnica criminalistică* cuprinzând ansamblul metodelor și mijloacelor tehnico-științifice destinate descoperirii, fixării, ridicării și examinării urmelor sau mijloacelor materiale de probă.

b. *Tactica criminalistică*, însumând totalitatea procedeelelor și regulilor, altele decât cele stabilite prin norme de drept, privind efectuarea actelor de urmărire penală și în general, de anchetă.

c. *Metodologia criminalistică*, vizând cercetarea unor categorii de fapte penale cum sunt cele împotriva vieții, patrimoniului, accidentele rutiere, navale sau aeriene etc.

În literatura de specialitate occidentală, cu privire la structura criminalisticii, interpretată în sens larg, s-au emis păreri conform cărora această știință înglobează:

- Procedee polițienești destinate conducerii unei anchete, inclusiv strângerii probelor privind comiterea faptei penale, care fac obiectul „Poliției tehnice”.

- Procedee științifice, folosite în expertiza urmelor și a probelor materiale lăsa în urma săvârșirii faptelor penale, care aparțin „Poliției științifice”.

Conexiunile cu științele juridice, judiciare și științele naturii – deși are un caracter autonom, prin natura obiectului său și, îndeosebi, prin rolul jucat în stabilirea adevărului, Criminalistica este indisolubil legată de mai multe domenii științifice pe care le folosește în dezvoltarea propriului discurs științific ca domenii suport.

Dintre *științele juridice*, Criminalistica are cele mai strânse legături cu Dreptul penal, Dreptul procesual penal și Criminologia. Legăturile nu se rezumă, însă, numai la științele penale, ci și la alte ramuri ale Dreptului.

Alături de științele juridice, Criminalistica are, prin natura obiectului său, numeroase legături cu alte științe sau ramuri ale acestora, respectiv cu așa-numitele științe de sprijin sau „auxiliare” dreptului – *științe judiciare* – în primul rând cu Medicina legală și Psihologia judiciară, precum și cu alte științe ale naturii.

Datorită caracterului pluridisciplinar al Criminalisticii, știință aflată la granița dintre științele juridice și *științele naturii*, putem constata o multitudine de conexiuni între Criminalistică și domenii de cercetare, fundamentale, ce au ca obiect natura – fizica, chimia, biologia, anatomia, ș.a.

Sistemul Criminalisticii – valuarea exactă a contribuției pe care Criminalistica o are la soluționarea cauzelor penale și la aflarea adevărului, impune de la bun început o precizare: rolul Criminalisticii în aflarea adevărului trebuie privit într-un sens larg.

De aici rezultă sistemul tripartit al Criminalisticii, implicit al disciplinei pe care o studiem.

Tehnica criminalistică este destinată asigurării mijloacelor și metodelor științifice necesare descoperirii, fixării, interpretării și examinării, în condiții de laborator, a urmelor faptelor ilicite, a mijloacelor materiale de probă, în scopul identificării făptuitorilor, a victimelor, a armelor, instrumentelor etc., folosite ori produse ale actul ilicit.

Tactica criminalistică este un domeniu care înglobează un ansamblu de procedee și de reguli specifice, destinate efectuării unor acte de procedură sau activități procedurale, plecându-se din chiar momentul cercetării la fața locului.

Metodologia criminalistică – investigarea fiecărui fapt de natură penală presupune urmarea unei anumite conduite de către organele judiciare, destinate descoperirii și administrării probelor necesare dovedirii existenței sau inexistenței elementelor constitutive ale uneia sau a mai multor infracțiuni.

.....

1.2. Principiile investigației criminalistice

Fiecare sistem modern de drept, atât în totalitate, cât și pe domenii de reglementare este călăuzit de reguli fundamentale, determinante pentru orientarea conținutului normelor juridice și pentru activitatea întregului aparat judiciar. Subordonându-se, în principal, scopului procesului penal, Criminalistica este călăuzită de principiile de bază care guvernează modul de organizare a sistemului judiciar și activitatea desfășurată pe parcursul procesului penal.

Principiile fundamentale ale Criminalisticii

1. *Principiul legalității.* Principiul legalității este fundamental pentru întreaga activitate a unui stat de drept. El este prevăzut atât în Constituție, cât și de normele penale. Astfel, în art. 2 al actualului Cod penal și în art. 2 al Codului de procedură penală, se prevede că întreaga activitate procesual penală, în consecință și aceea proprie investigării infracțiunilor, se desfășoară în strictă conformitate cu prevederile legii.

2. *Principiul aflării adevărului.* Acest principiu are o semnificație cu totul deosebită, pornind de la faptul că, pentru înfăptuirea justiției penale, este imperios necesară aflarea adevărului. Art. 3 al Codului de procedură penală prevede că: „În desfășurarea procesului penal trebuie să se asigure aflarea

adevărului cu privire la faptele cauzei, precum și cu privire la persoana făptuitorului”.

3. *Prezumția de nevinovăție*. Conform acestui principiu, orice persoană împotriva căreia a fost pornit un proces penal este prezumată nevinovată, numai organelor judiciare revenindu-le obligația de a administra probele necesare dovedirii vinovăției.

4. Principiul potrivit căruia *nu există faptă fără urme*. Toate faptele ilicite ale omului, ca, de altfel, orice activitate a sa, produc transformări sau modificări ce se obiectivizează, din punct de vedere criminalistic, în urme ale infracțiunii.

În primul rând, prin *urmă*, trebuie să se înțeleagă orice modificare materială intervenită în condițiile săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală. Între fapta autorului și modificarea intervenită este necesar să existe un raport causal caracterizat prin aceleași criterii ca raportul causal prezent în structura laturii obiective a infracțiunii.

În al doilea rând, noțiunea de *urmă* trebuie privită într-un sens foarte larg, întrucât prin urmă nu se înțelege numai urma formată prin contactul direct a două corpuri (urmele de mâini, de picioare, de dinți, de buze, de pneuri, ale instrumentelor de spargere etc.) ci și urme de resturi materiale, urme biologice, reziduuri ale tragerii cu arma de foc, microurme diverse etc.

2.5. *Principiul identității*. În centrul investigațiilor criminalistice ce concură direct la aflarea adevărului în procesul penal se află identificarea persoanelor, a obiectelor sau a fenomenelor aflate în legătură directă, causală, cu faptele incriminate de legea penală.

2.6. *Principiul operativității* în efectuarea investigației penale. Acest principiu este caracteristic întregii activități consacrate rezolvării cauzelor penale, el servind scopului procesului penal, mai ales în direcția constatării la timp și în mod complet a faptelor prevăzute de legea penală, precum și la identificarea infractorilor.

Pe bună dreptate, în literatura juridică de specialitate, s-a subliniat că rapiditatea are consecințe directe asupra administrării unor probe de calitate, în sensul că „o dată cu trecerea timpului se șterg urmele din amintirea oamenilor și de pe obiect, dispar oamenii și obiectele”.

.....

Teme de meditație:

- Definiția criminalistici;
- Obiectul criminalistici;
- Direcții de acțiune ale criminalistici;

- Metode de cunoaștere;
- Caractere;
- Părțile principale ale Criminalisticii;
- Conexiunile cu științele juridice, judiciare și științele naturii;
- Sistemul Criminalisticii;
- Principiile investigației criminalistice.

Unitatea de studiu nr. 2

METODOLOGIA IDENTIFICĂRII CRIMINALISTICE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Obiectul și principiile identificării criminalistice;
- Fazele și metodologia identificării criminalistice.

2.1. Obiectul și principiile identificării criminalistice

Identificarea unor persoane sau obiecte, privită în sensul ei cel mai larg - proprie multor domenii ale științei - reprezintă elementul definitoriu al investigațiilor criminalistice. Prin rezonanța sa practică, acest proces deține un loc bine conturat, de maximă importanță în ansamblul cercetărilor criminalistice. Pe bună dreptate se spune despre identificare că reprezintă „problema centrală a investigațiilor criminalistice”.

Spre deosebire de alte domenii, identificarea criminalistică impune recunoașterea unui obiect concret, ce poate avea elemente sau însușiri de natură să-l apropie de alte obiecte asemănătoare, de același gen sau specie, dar care se deosebește de toate acestea prin trăsături ce-l fac să fie identic numai cu sine însuși.

Identificarea criminalistică poate fi definită ca un proces de constatare a identității unor persoane, obiecte sau fenomene aflate în legătură cauzală cu fapta ilicită, prin metode științifice criminalistice, în scopul stabilirii adevărului în procesul judiciar.

În legătură cu noțiunea de *obiect al identificării criminalistice*, în literatura de specialitate au fost exprimate mai multe păreri, fără a se ajunge la un punct de vedere unanim admis. Din punctul nostru de vedere, considerăm că obiectului identificării criminalistice îi sunt proprii câteva *trăsături*:

- obiect material al identificării criminalistice poate fi orice persoană, ființă sau lucru, orice element al lumii materiale care se manifestă în spațiu și timp, susceptibil de a fi identificat după urmele create în câmpul infracțional;

- obiectul identificării este un obiect concret, nu numai prin natura sa, ci și prin însuși raportul causal cu fapta cercetată.

În mod firesc, ca în orice proces de cunoaștere, și procesul de identificare criminalistică este guvernat de *principii* ce oferă acestei activități un caracter științific indiscutabil, rezultatele obținute servind și conducând, de regulă, fără dubiu, la aflarea adevărului în procesul penal.

Principiul identității – principiu fundamental al gândirii se impune prin însăși natura activității de identificare circumscrisă domeniului judiciar. Plecând de la teoria hegeliană a identității, trebuie să avem în vedere că, cel puțin în ipoteza investigațiilor penale, identității îi este comună și deosebirea, astfel încât identitatea cu sine trebuie completată cu deosebirea de orice este altul.

Principiul delimitării obiectelor identificării criminalistice în obiecte scop al identificării și obiecte mijloc de identificare.

Obiectul scop al identificării este, în primul rând, un obiect material, aflat în legătură causală cu fapta ilicită și concretizat în diverse ipostaze cum ar fi persoana infractorului sau a victimei, instrumentele destinate să servească la săvârșirea faptei, produsele infracțiunii ș.a.

Obiectul mijloc de identificare este reprezentat de urmele obiectului scop, precum și de modelele de comparație, realizate experimental în laborator cu obiecte presupuse a fi format urmele în câmpul infracțional.

Principiul stabilității relative a caracteristicilor de identificare – Determinarea identității unei persoane sau obiect este posibilă numai în ipoteza în care acesta a creat urme în câmpul infracțional, urme ce reflectă caracteristicile sale esențiale.

Principiul dinamicității caracteristicilor de identificare – organele judiciare și experții criminaliști sunt obligați să țină seama în investigarea faptelor, de unul dintre atributele inerente materiei, respectiv mișcarea, în cuprinsul căreia intră „toate schimbările și procesele ce au loc în univers, de la simpla deplasare și până la gândire”.

.....

2.2. Fazele și metodologia identificării criminalistice

Identificarea criminalistică traversează mai multe stadii, ale căror limite reprezintă generalul și particularul. În literatura de

specialitate, s-a conturat opinia potrivit căreia procesul de identificare criminalistică parcurge, în esență, *două faze principale*.

a. În prima fază, cunoscută sub mai multe denumiri, dar având același conținut, are loc delimitarea grupului (genului sau categoriei) căruia îi aparține obiectul scop al identificării.

b. În faza a doua se finalizează procesul de identificare, prin individualizare sau determinarea obiectului concret, aflat în raport cauzal cu fapta cercetată.

Metoda principală la care se recurge în identificarea criminalistică a unei persoane, obiect sau fenomen, aflat în legătură cauzală cu un fapt juridic este examinarea comparativă.

Fundamentul metodologic al identificării criminalistice constă, după cum se subliniază în literatura de specialitate, în „selectare și comparare”.

a. În prima fază este determinat grupul persoanelor sau obiectelor suspecte, pe baza unor elemente caracteristice asemănătoare, fiind excluse cele cu particularități deosebite, evident contrarii celor reflectate în urme, sau în mijloacele materiale de probă.

b. În faza a doua este adâncită examinarea comparativă a caracteristicilor asemănătoare, în scopul stabilirii coincidenței sau concordanței între trăsăturile reflectate în urmă și cele reflectate de modelele de comparație, precum și a deosebirilor sau neconcordanței între acestea.

Efectuarea examenului comparativ – în scopul selectării obiectelor ce urmează a fi examinate comparativ se procedează, mai întâi, la cercetarea separată a caracteristicilor generale și individuale oglindite în urmă și apoi la cea a caracteristicilor obiectelor suspecte. Examinarea se efectuează, de regulă, pe baza unor modele de comparație (modele tip) create experimental, ce trebuie să respecte condiții precum:

a. Să se cunoască cu exactitate persoana sau obiectul de la care provin.

b. La obținerea modelelor de comparație să se țină seama, atât cât este posibil, de condițiile în care s-a format urma la fața locului.

c. Urma și modelele tip de comparație să conțină suficiente elemente caracteristice de individualizare a factorului creator, în primul rând elemente de ordin calitativ.

.....

Teme de meditație:

- Noțiunea de identificare criminalistică;
- Obiectul identificării criminalistice;
- Principiile identificării criminalistice;
- Metodologia identificării criminalistice.

Unitatea de studiu nr. 3

TEHNICI DE LABORATOR DESTINATE INVESTIGAȚIILOR CRIMINALISTICE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea la fața locului;
- Laboratoarele criminalistice; principalele tehnici și metode de investigare.

3.1. Mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea la fața locului

Un act de justiție modern și eficient impune folosirea, pe scară din ce în ce mai largă, a celor mai avansate metode și mijloace tehnico-științifice în activitatea de prevenire și combatere a pregătirii și desfășurării de fapte ilicite penale precum și lărgirea posibilităților de cercetare ale laboratoarelor criminalistice care influențează pozitiv finalitatea procesului penal.

Potrivit atribuțiilor care îi revin, fie în calitate de organ de urmărire penală, fie în calitate de magistrat sau de apărător, orice jurist trebuie să fie bine informat despre aceste tehnici întrucât este obligația sa atât profesională cât și deontologică:

- a. Să se servească direct de mijloacele tehnice criminalistice sau cu sprijinul specialiștilor;
- b. Să vegheze la corectitudinea folosirii metodelor științifice de investigare a faptelor penale.

Trusele criminalistice sunt de mai multe feluri, după cum urmează:

Trusele criminalistice universale dispun de un instrumentar divers, cu ajutorul căruia se pot efectua principalele operațiuni de cercetare la fața locului, împărțit în mai multe compartimente, dintre care distingem:

- Compartimentul traseologic destinat descoperirii, fixării și ridicării urmelor de mâini, de picioare, de dinți, de instrumente de spargere ș.a., din care fac parte: substanțe pulverulente, pensule din păr de veveriță sau din pene de struț, pensulă magnetică, pulverizatoare sau spray-uri pentru relevarea urmelor latente, pulverizatorul cu iod, etc.

- Compartimentul pentru executarea măsurătorilor și marcarea obiectelor principale, precum și a zonei cercetate, compus din ruletă, bandă metrică, împărțită în segmente de 10 cm, colorate alternativ alb-negru, jetoane numerotate de la 1 la 10, prevăzute cu suporturi de fixare, cretă forestieră.

- Compartimentul necesar executării desenelor și schiței locului faptei, conținând riglă gradată, busolă, hârtie milimetrică, hârtie de calc, diverse creioane colorate, șablon tip pentru lucrul pe hartă etc.

Trusele criminalistice specializate:

- Trusa pentru testarea stupefiantelor, în care se găsesc tuburi cu reactivi ce permit identificarea unor substanțe stupefiante, printre care hașiș, marijuana, L.S.D., substanțe din grupa opiaceelor, amfetaminelor etc.

- Trusa pentru revelarea urmelor papilare latente cu radiație de tip laser, portabilă și astfel concepută încât să asigure atât descoperirea urmelor, cât și fixarea lor fotografică, în condiții de mare acuratețe.

Laboratoarele criminalistice mobile – pentru efectuarea unor investigații complete la fața locului, mai ales în cazul unor fapte cu pericol social ridicat, este nevoie de o gamă mai largă de mijloace tehnice criminalistice. Unitățile de poliție și ale parchetului au la dispoziție laboratoare criminalistice mobile, instalate pe autovehicule de diverse tipuri. În ipoteza necesității efectuării unor cercetări în locuri greu accesibile (munți, păduri, lacuri, în porturi sau în raza acestora etc.), laboratoarele criminalistice mobile pot fi instalate pe elicoptere, nave ori șalupe.

3.2. Laboratoarele criminalistice; principalele tehnici și metode de investigare

Metode de examinare microscopică

Examinarea optică – marea majoritate a investigațiilor criminalistice de laborator impun folosirea de metode sau mijloace tehnico-științifice necesare atât vizualizării sau revelării unor detalii caracteristice, pe baza cărora se poate desfășura procesul de identificare a persoanelor și obiectelor, cât și efectuării determinărilor calitative și cantitative.

Lupa este cel mai simplu instrument optic de mărit care nu trebuie să lipsească din nici o trusă sau laborator de criminalistică. Principalele categorii de lupe utilizate în criminalistică sunt: lupele simple, formate dintr-o singură lentilă convergentă și lupele compuse, alcătuite dintr-un sistem convergent de lentile ș.a.

Microscopul este un instrument optic, de cercetare, fără de care nu poate fi concepută examinarea urmelor și nici desfășurarea procesului de identificare.

Stereomicroscopul – alături de microscopul clasic de cercetare, stereomicroscopul are o largă utilizare în examinarea optică a mijloacelor materiale de probă, el permițând examinarea în relief a suprafeței obiectului.

Microscopul electronic – aprofundarea investigațiilor destinate relevării unor detalii sau elemente caracteristice deosebit de fine, practic invizibile prin microscopia optică, a făcut necesară introducerea și în criminalistică a tehnicilor moderne de vizualizare, de tipul microscopelor electronice. Dintre acestea, în cercetările criminalistice de laborator cel mai adesea sunt folosite microscopul electronic prin transmisie – microscopul din această categorie permit vizualizarea structurilor interne, prin intermediul electronilor transmiși prin structuri subțiri ale probelor.

Metode de analiză spectrală

Investigarea criminalistică de laborator reclamă frecvente examinări destinate determinării calitative și cantitative a elementelor chimice ce intră în compoziția unor probe materiale sau urme de diverse materii, descoperite în câmpul faptei, în vederea identificării ori stabilirii provenienței lor.

Avantajele analizelor spectrale, în diversele lor variante, așa cum se folosesc în cercetările criminalistice, sunt multiple. În esență, trebuie reținute următoarele:

a. Analiza spectrochimică se caracterizează prin precizie, sensibilitate și rapiditate.

b. Pentru efectuarea ei nu sunt necesare cantități mari de substanță, uneori fiind suficiente cantități infime, de genul celor întâlnite în microure.

c. Analiza spectrală este indispensabilă în numeroase domenii ale criminalisticii, cum ar fi cercetarea urmelor-materie (organică sau anorganică) sau a resturilor de materiale întâlnite, spre pildă, în incendii, accidente de circulație, în cercetarea urmelor tragerilor cu armele de foc, a falsurilor, etc.

Analiza spectrală prin emisie servește la determinările calitative ce presupun identificarea unuia sau mai multor elemente chimice aflate în amestec. În ceea ce privește determinările

cantitative, acestea sunt destinate stabilirii concentrației unui element dintr-o probă, în funcție de intensitatea radiației spectrale emise de atomii lui.

Analiza spectrală prin absorbție este o metodă caracterizată printr-un înalt grad de sensibilitate, deseori superior analizei spectrale prin emisie și indispensabilă în analiza lichidelor (organice sau anorganice), a corpurilor amorfe, a cristalelor sau a unor probe ce conțin peste trei elemente chimice care se manifestă în aceeași regiune a spectrului.

Metode cromatografice – Printre metodele fizico-chimice moderne analitice, adaptate necesităților de examinare criminalistică a urmelor sau mijloacelor materiale de probă, un loc important îl dețin, în prezent, și metodele cromatografice.

Metodele analitice destinate unor determinări de ordin calitativ și cantitativ beneficiază de avantajele cromatografiei, în sensul că aceasta permite separarea sau fracționarea unor amestecuri complexe.

Cromatografia în strat subțire – această metodă constă în separarea amestecului pe o placă de sticlă, acoperită cu un strat subțire de absorbant (silicagel, alumină, silice ș.a.), care absoarbe prin capilaritate componentii probei, transportați de solvenți (faza mobilă) și repartizați direct pe suprafața fazei staționare.

Cromatografia în fază gazoasă (gazcromatografia) – este una dintre cele mai moderne și valoroase metode de separare întâlnite în practica laboratoarelor de specialitate. Procedul este destul de laborios, el presupunând transformarea componentelor probei în gaze sau vapori, care sunt transportați de un gaz inert printr-o coloană cromatografică.

Alte metode fizico-chimice de examinare

Analiza prin luminescență – examinarea prin luminescență se înscrie printre metodele utilizate curent în cercetările criminalistice, uneori chiar la fața locului, datorită simplității, rapidității și sensibilității sale. Utilitatea metodei rezidă și în faptul că necesită cantități sau concentrații foarte mici de substanță.

Analiza prin activare cu neutroni – analiza prin activare face parte dintre cele mai moderne metode de cercetare, fiind caracterizată atât printr-o sensibilitate deosebită, cât și printr-o precizie superioară altor metode analitice. În plus, ea are avantajul de a fi o metodă nedistructivă, la fel ca și în cazul difracției de raze X.

Metode combinate moderne de analiză – trendul ascendent al criminalității din ultimele decenii și, mai ales, gradul deosebit de periculozitate al unor infracțiuni de genul traficului de droguri sau

al terorismului a impus găsirea unor metode tehnice performante de analiză a urmelor acestor fapte. În special laboratoarele din Statele Unite și din Europa de Vest au în început, după anul 2000, să aplice frecvent aceste tehnici.

Dintre tehnicile combinate moderne aplicate în investigațiile criminalistice menționăm:

- Accelerator circular de particule (cyclotron) masspctrometric (ICR-MS).

- Gazcromatograf – masspctrometrul miniatural (GC-MS). Sistemul permite detectarea și analiza de microureme, indiferent de starea de agregare (solidă, lichidă sau gazoasă).

Sisteme moderne de detectare și identificare a agenților biochimici – având în vedere că în prezent toate țările democratice, în primul rând SUA, nu își pun întrebarea „dacă va avea loc un nou atac terorist împotriva lor”, ci când și unde se va produce acesta, laboratoarele de specialitate cum sunt „Sandia” și „Livermore” din Statele Unite lucrează în ritm accelerat pentru a pune la punct noi tehnologii de prevenire și combatere a acțiunilor teroriste.

Microlaboratorul chimic pentru detectarea gazelor – folosirea roboticii și a sistemelor inteligente. Sistemul este destinat detectării explozibililor (inclusiv a celor plasați sub apă), a narcoticelor și agenților biochimici, precum și neutralizării acestora;

Dezvoltările nano-tehnologiei – sunt destinate, în primul rând, combaterii actelor teroriste, tehnicile sau sistemele menționate asigură, pe lângă o precizie mare în determinările biochimice și o reducere semnificativă a timpului în care pot fi realizate investigațiile de laborator necesare în multe cauze penale.

.....

Teme de meditație:

- Trusele criminalistice specializate;
- Laboratoare criminalistice mobile;
- Metode microscopice (optice și electronice de examinare); domenii de investigare;
- Metode de analiză spectrală
 - avantajele acestor analize;
 - domenii de investigare;
 - precauții în folosirea lor.
- Metode cromatografice, prin luminiscentă și prin activare cu neutroni;
- Metodele combinate moderne de analiză.

Unitatea de studiu nr. 4 FOTOGRAFIA JUDICIARĂ

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Rolul fotografiei judiciare în investigarea faptelor ilicite;
- Fotografia judiciară operativă;
- Fotografia judiciară de examinare

4.1. Rolul fotografiei judiciare în investigarea faptelor ilicite;

Fotografia judiciară deține o poziție particulară bine conturată în ansamblul investigațiilor criminalistice. Adaptarea tehnicii fotografice la specificul procesului judiciar a reprezentat, indiscutabil, o necesitate obiectivă. Astăzi, alături de fotografia devenită clasică, se apelează la tehnicile de fotografiere digitală, ca și la înregistrările video.

Principalele avantaje ale fotografiei judiciare – Rolul fotografiei în activitatea organelor judiciare este astăzi unanim recunoscut, marea majoritate a autorilor de specialitate și a practicienilor fiind de acord că „fotografia stă la baza majorității activităților specifice criminalistice”, indiferent dacă acestea se desfășoară pe teren sau în laborator.

a. Fidelitatea în fixarea și redarea imaginii locului faptei, a urmelor faptei ilicite, a rezultatelor diverselor cercetări criminalistice de laborator, atât în radiații vizibile cât și invizibile.

b. Obiectivitatea în prezentarea datelor obținute prin mijloace criminalistice, fixate prin intermediul fotografiei asupra faptei și persoanei infractorului.

4.2. Fotografia judiciară operativă

Procedee de fotografiere la fața locului

Fotografia judiciară cu caracter operativ - executată cu prilejul cercetării locului faptei sau în împrejurări similare - de către chiar organele de urmărire penală, în primul rând de către poliție, se înscrie printre procedeele importante de fixare a rezultatelor cercetării, reprezentând un auxiliar prețios al procesului-verbal. În cazurile deosebite, cum sunt omorul, accidentele rutiere, navale, aeriene, incendiile, exploziile soldate cu victime omenești, tâlhăriile ș.a. cercetarea la fața locului nu mai poate fi concepută fără executarea de fotografii, cărora li se adaugă înregistrări video digitale.

Fotografia de orientare Fotografia de orientare servește la fixarea imaginii întregului loc al faptei, într-un ansamblu de puncte de reper sau de orientare, de natură să permită identificarea zonei în care s-a săvârșit infracțiunea, ori a avut loc un eveniment cu implicații juridice.

Fotografia schiță. Fotografia schiță este destinată redării, în exclusivitate, a întregului loc al faptei, cu tot ce are el mai caracteristic.

Fotografia schiță unitară redă totalitatea locului faptei într-un singur cadru.

Fotografia schiță panoramică, apreciată de unii autori ca o variantă a fotografiei de orientare, este, în fond, o alternativă la redarea unitară a locului faptei, în ipoteza în care acesta ocupă o suprafață mare.

Fotografia schiță pe sectoare presupune redarea pe porțiuni a locului faptei, în condiții similare de iluminare, cu același obiectiv și la aceeași scară.

Fotografia schiță încrucișată se execută cu aparatul situat succesiv în puncte diferite sau diametral opuse.

Fotografia obiectelor principale. Modalitatea de fotografiere a obiectelor principale constă în fixarea imaginilor acelor obiecte care sunt în legătură sau care reflectă urmele și consecințele faptei infracționale. Din categoria menționată pot face parte corpul victimei unei omucideri, armele și instrumentele folosite la săvârșirea infracțiunii, obiectele purtătoare de urme, etc.

Fotografia semnamentelor – se constituie ca un ansamblu de procedee fotografice destinate înregistrării imaginii persoanelor care au săvârșit infracțiuni, precum și a cadavrelor necunoscute, în vederea identificării lor ulterioare.

Fotografia de identificare a persoanelor – Fotografierea de identificare a persoanelor, în special a celor care au săvârșit

infracțiuni, este folosită de serviciile specializate ale poliției încă din secolul trecut. Acest procedeu face parte dintre metodele importante de identificare a recidiviștilor, alături de identificarea dactiloscopică.

Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute. Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute nu se distanțează din punct de vedere tehnic de fotografia de identificare a persoanelor condamnate.

Fotografia de fixare a rezultatelor unor activități de urmărire penală – pentru fixarea rezultatelor unor acte de urmărire penală, de genul perchezițiilor și reconstituirilor, cu precădere în cazurile deosebite, se impune efectuarea de fotografii care vor ilustra constatările cuprinse în procesul-verbal.

Fotografia efectuată cu ocazia perchezițiilor se apropie, sub raport tehnic, de fotografia executată la locul faptei (fotografia de orientare, schiță, a obiectelor principale și de detaliu), trebuind să îndeplinească cerințe similare de efectuare.

Fotografia de fixare a rezultatelor reconstituirii – în ipoteza efectuării reconstituirii se procedează la fotografierea sau videoînregistrarea celor mai semnificative aspecte din cadrul verificării experimentale a modului în care s-a desfășurat actul infracțional sau o parte din acesta, precum și a declarațiilor martorilor, învinuiților ori inculpaților.

.....

4.3. Fotografia judiciară de examinare

Fotografia judiciară de examinare în radiații vizibile

Fotografia judiciară de examinare reprezintă un ansamblu de procedee destinate cercetării, în condiții de laborator, a mijloacelor materiale de probă, precum și fixării rezultatelor investigației tehnico-științifice a corpurilor delictive sau a urmelor ridicate de la fața locului.

În funcție de natura procedeele tehnice folosite, potrivit scopurilor urmărite, fotografia judiciară de examinare se poate clasifica astfel:

a. Fotografia de examinare în radiații vizibile: fotografia de ilustrare, de comparare, de umbre, de reflexe, de contrast, de separare a culorilor, microfotografia;

b. Fotografia de examinare în radiații invizibile: ultraviolete, infraroșii, röntgen, gamma și beta, radiații neutronice și, mai nou, holografia.

Fotografia de ilustrare – prima din categoria metodelor fotografice aplicate în examinările de laborator este fotografia de ilustrare. Scopul său constă în fixarea imaginii inițiale a obiectului ce urmează a fi examinat, a caracteristicilor și dimensiunilor sale. Acest procedeu se aplică în mod obligatoriu mijloacelor materiale de probă care vor suferi modificări prin examinare.

Domeniile în care se aplică frecvent procedeu fotografiei de ilustrare sunt: cercetarea tehnică a înscrisurilor presupuse a fi falsificate sau contrafăcute ș.a.

Fotografia de comparare – este una dintre metodele cele mai importante și mai frecvent întrebuințate în examinările de laborator, îndeosebi în traseologie, în balistica judiciară, în expertiza înscrisurilor și, în general, în orice împrejurare care solicită efectuarea unui examen comparativ, de natură optică.

Fotografia de umbre – este destinată scoaterii în evidență a caracteristicilor de relief. Ea se aplică inclusiv în fotografiile de detaliu executate la fața locului, de exemplu în cazul urmelor de adâncime de mâini și de picioare ori al urmelor unor instrumente de spargere. Același procedeu se folosește și în cazul refacerii unui text scris cu creionul sau cu stiloul cu bilă.

Fotografia judiciară de examinare în radiații invizibile

Radiațiile electromagnetice invizibile, de tipul ultravioletelor, infraroșiiilor, radiațiilor X și gamma, au devenit indispensabile examinării științifice a probelor materiale, a urmelor în general, în momentul de față neexistând practic nici un domeniu important al criminalistici care să nu beneficieze de posibilitățile de investigare oferite de aceste radiații.

Fotografia de examinare în radiații ultraviolete. Fotografia de examinare în radiații ultraviolete (U.V.) face parte dintre metodele științifice de investigare folosite curent în laboratoarele criminalistice, dar și în cercetările întreprinse la fața locului, cum ar fi, de exemplu, descoperirea urmelor de mâini, a urmelor biologice, inclusiv în scop tactic-operativ.

Domeniile de folosire a radiațiilor ultraviolete în Criminalistică. Principalele domenii din cercetarea criminalistică în care se recurge la acest tip de radiații sunt, în esență, următoarele:

a. Traseologia, respectiv revelarea și cercetarea urmelor, printre care mai importante sunt urmele de mâini, urmele biologice, alte urme organice.

b. Balistica judiciară, îndeosebi pentru descoperirea urmelor suplimentare ale tragerii cu armele de foc, cum ar fi, de exemplu, depunerile specifice inelului de frecare.

c. Cercetarea tehnică a înscrisurilor, radiația ultravioletă având un rol particular în descoperirea falsului prin înlăturare de text, în descoperirea unor falsuri în documente cu caracter financiar ș.a.

Fotografia de examinare în radiații infraroșii. Utilizarea radiațiilor electromagnetice infraroșii în criminalistică, datorită proprietăților lor, a lărgit considerabil posibilitățile de investigare științifică, în prezent de neconceput fără apelarea la acest tip de radiație. Astfel, radiațiile infraroșii își găsesc numeroase aplicații în cadrul cercetării infracțiunilor.

Domeniile de folosire a radiațiilor infraroșii în Criminalistică. Radiațiile infraroșii își găsesc o utilizare frecventă în multe direcții ale investigațiilor criminalistice, cum sunt, de exemplu: cercetarea falsului în înscrisuri și opere de artă și descoperirea urmelor suplimentare ale tragerilor cu arma de foc.

Fotografia de examinare în radiații röntgen, gamma, beta și neutronice. Cele trei categorii de radiații electromagnetice își găsesc și ele utilizări diverse în examinările criminalistice, datorită, printre altele și proprietății lor de penetrare a corpurilor, în funcție de anumite caracteristici. Avem în vedere obținerea unor date privind interiorul corpurilor și nu analizele spectrale, la care ne-am referit mai înainte.

.....

Teme de meditație:

- Rolul și avantajele fotografiei judiciare
- Fotografia judiciară operativă; procedee de fotografiere la fața locului.
 - fotografiile de orientare
 - fotografiile schiță
- Procedee speciale de fotografiere, în special la fața locului
- Fotografia semnalmentelor
- Fotografia de fixare a rezultatelor unor activități de urmărire penală.
- Fotografia de examinare în radiații vizibile:
 - procedeele de fotografiere;
 - domenii de aplicare;
 - modalități tehnice generale de executare.
- Fotografia de examinare în radiații ultraviolete:
 - aspecte generale tehnice;
 - domenii de utilizare.

- Fotografia de examinare în radiații infraroșii:
 - aspecte generale tehnice;
 - domenii de utilizare.
- Fotografia de examinare în radiații röntgen și nucleară:
 - aspecte tehnice generale;
 - domenii de utilizare.

Unitatea de studiu nr. 5

IDENTIFICAREA PERSOANELOR DUPĂ URMELE FORMATE DE CORPUL UMAN

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Noțiunea de urmă;
- Criterii de clasificare a urmelor;
- Identificarea dactiloscopică; tehnici de cercetare a urmelor papilare;
- Cercetarea și interpretarea la fața locului a urmelor de mâini;
- Expertiza criminalistică a urmelor de mâini;
- Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare;
- Expertiza criminalistică a urmelor de picioare
- Cercetarea urmelor de dinți și de buze și ale altor părți ale corpului uman.

5.1. Noțiunea de urmă

Majoritatea faptelor aparținând oamenilor se reflectă în transformările produse în mediul în care se desfășoară. La fel, orice act ilicit produce transformări obiectivate, sub raport criminalistic, în urme ale infracțiunii.

Potrivit principiului enunțat mai sus și unanim admis în literatura de specialitate, prin urmă se înțelege orice modificare

intervenită în condițiile săvârșirii unei fapte penale, între faptă și reflectarea ei materială existând un raport de cauzalitate.

Domeniul tehnic al investigației criminalistice care se ocupă cu cercetarea urmelor este cunoscut și sub denumirea de TRASEOLOGIE. În sensul său larg, așa cum a fost consacrat, termenul traseologie circumstanțiază îndeosebi examinarea urmelor create prin reproducerea construcției exterioare a corpurilor sau obiectelor (urme de mâini, de picioare, urme ale instrumentelor de spargere, ale armelor ș.a.). În sens restrâns, examinările traseologice vizează urmele de instrumente sau agenți vulneranți.

5.2. Criterii de clasificare a urmelor

Clasificarea generală a urmelor faptelor penale se face după o serie de criterii, care diferă în funcție de factorii sau elementele de diferențiere avute în vedere de autorii de specialitate, de destinația sau de întinderea lucrării în care sunt abordate, precum și de importanța ei pe plan teoretic și practic.

În esență, *criteriile generale de clasificare a urmelor* sunt cele de mai jos.

Factorul creator de urmă. Raportat la acest prim criteriu, factorii care au determinat apariția urmei pot fi diverși: corpul omului, obiecte sau instrumente, animale, fenomene cum sunt incendiul, explozia.

Tipul sau natura urmei. În funcție de acest al doilea criteriu general, clasificarea poate fi realizată în funcție de mai multe repere, cum ar fi, de pildă, cele al vizibilității, ori al mărimii. Astfel:

Urme care reproduc forma suprafeței de contact a obiectului creator, ca de exemplu, urmele de mâini, de picioare, urmele instrumentelor de spargere, ale mijloacelor de transport etc.

Urme sub formă de pete sau resturi de materii organice și anorganice ș.a.

Modul de formare a urmelor. Acest criteriu are în vedere, pe de o parte, raportul de mișcare în care se află la un moment dat obiectul creator și obiectul primitor de urmă, iar, pe de altă parte, locul în care se fixează urma pe obiectul primitor (la suprafață sau în adâncime). Astfel:

Urme statice, create prin atingere, apăsare sau lovire.

Urme dinamice, formate ca rezultat al mișcării de translație, de alunecare a unei suprafețe peste alta.

.....

5.3. Identificarea dactiloscopică; tehnici de cercetare a urmelor papilare

Considerații preliminare privind desenele papilare

Desenele papilare, specifice pielii corpului omenesc, aflate la nivelul degetelor, palmei și tălpii piciorului (plantă), cunoscute sub denumirea de dermatoglife, sunt formate din sistemul liniilor paralele ale creștelor papilare, separate între ele de șanțurile papilare.

Domeniul din criminalistică care se ocupă cu studiul desenelor papilare este denumit Dactiloscopie.

Proprietățile desenului papilar Impunerea desenului papilar printre cele mai valoroase și importante elemente de identificare a persoanei se datorește următoarelor proprietăți:

Unicitatea desenului papilar. Desenele papilare se deosebesc între ele prin formă și prin detalii caracteristice.

Fixitatea desenului papilar este o altă proprietate care constă în menținerea formei și detaliilor caracteristice ale desenului papilar de la formarea sa, în luna a 6-a de viață intrauterină, și până la moartea persoanei.

Clasificarea desenului papilar. Desenele papilare sunt caracterizate de forme variate. Din această cauză s-a impus împărțirea lor pe categorii, grupe sau tipuri, clasificare determinată de necesitatea realizării unui sistem simplu și eficace de înregistrare, în vederea identificării lor ulterioare.

Primul criteriu îl reprezintă regiunea anatomică a corpului pe care o ocupă, respectiv regiunile digitală, palmară sau plantară. În funcție de locul pe care îl ocupă, desenele papilare ale mâinii sunt structurate după cum urmează:

Regiunea digitală și regiunea palmară cu zonele palmară, tenară și hipotenară.

Creștele papilare care alcătuiesc structura desenului falangetei formează, de regulă, trei zone: zona bazală, zona centrală sau nucleară și zona marginală.

Al doilea criteriu, raportat și la cel de mai sus, este impus de forma desenului din zona centrală și de poziția și numărul deltelor, după cum urmează:

Desenele adeltice sau de tip arc, lipsite de zona centrală, desene monodeltice sau de tip laț, desene bideltice sau de tip cerc.

Detaliile caracteristice ale desenului papilar. Pe lângă particularitățile de formă ale desenelor papilare, a căror contribuție în procesul identificării se reduce la stabilirea genului sau grupului din care face parte degetul unei persoane, amprenta digitală conține

și o serie de puncte caracteristice sau detalii, de natură să permită identificarea certă a individului.

.....

5.4. Cercetarea și interpretarea la fața locului a urmelor de mâini

Considerații privind formarea urmelor de mâini. Operația complexă de descoperire, revelare, fixare și ridicare a urmelor de mâini de la fața locului se realizează încă de la începutul cercetării, în funcție de modul în care s-au format aceste urme.

Urma papilară, indiferent că este a degetelor, a palmei sau a întregii mâini, se formează prin contactul direct al acesteia, fie cu o suprafață, fie cu un obiect oarecare. În funcție de modul de formare, ele se pot prezenta astfel:

Urme de mâini statice sau dinamice. Valoarea cea mai mare pentru identificarea persoanei o au, bineînțeles, urmele de mâini statice, întrucât reușesc să redea cu claritate desenul papilar și detaliile sale caracteristice.

Urme de suprafață sau de adâncime, în funcție de plasticitatea suportului primitor de urmă. De exemplu, urmele formate în chit moale, în ceară, în plastilină, în vopsea neuscată ș.a. se formează în adâncime, spre deosebire de urmele lăsate pe o suprafață dură, de genul sticlei, care sunt de suprafață.

Urme de mâini vizibile sau latente, întâlnite de regulă, la urmele de suprafață formate prin stratificare. Urmele de mâini latente, contrar apa-rențelor, sunt în marea majoritate a cazurilor de o calitate mai bună decât urmele vizibile.

Descoperirea urmelor de mâini. Descoperirea urmelor unei fapte ilicite presupune, în primul rând, o căutare sistematică a lor, în funcție de natura locului și de modul de săvârșire a faptei. Din cauza diversității deosebite de situații, de împrejurări privind maniera de comitere a faptei, nu pot fi date rețete absolute de descoperire a urmelor.

Stabilirea vechimii urmelor de mâini. Determinarea vechimii urmelor de mâini reprezintă o problemă importantă de care se ține seama atât în procesul descoperirii, cât și în cel al revelării urmelor creștelor papilare.

Sub raport tehnic criminalistic, determinarea vechimii urmelor nu presupune o operație distinctă, ci o folosire selectivă a unor procedee de revelare, pe mici porțiuni, care să ofere indicii asupra acestora.

Procedee de revelare a urmelor de mâini latente. Descoperirea urmelor papilare, revelarea acestora, poate fi caracterizată drept unul dintre cele mai dinamice domenii ale tehnicii criminalistice, sub raportul perfecționării științifice.

Revelarea prin metode fizice. Revelarea prin metode fizice constă în pulverizarea de prafuri sau pudre cu granulație foarte fină – de aici și denumirea de prăfuire (pudrare), pe obiectul ori suprafețele purtătoare de urme.

Substanțele sau amestecul de substanțe folosite în revelare, pe lângă finețea lor, trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să fie în contrast de culoare cu suportul pe care s-a format urma.
- să prezinte o aderență selectivă, numai la materia din urmă.

Revelarea prin metode chimice. Metodele chimice de revelare a urmelor papilare latente se bazează pe reacția dintre anumite substanțe chimice și componentele transpirației (săruri, aminoacizi etc.). În funcție de particularitățile lor, aceste metode pot fi structurate astfel:

- O metodă folosită curent în practică, constă în revelarea cu vapori de iod.
- Revelarea cu reactivi chimici propriu-ziși, de genul ninhidrinei, nitratului de argint ș.a.

Revelarea urmelor de mâini pe pielea umană. Revelarea urmelor de mâini pe pielea umană - de neconceput până acum câțiva ani - este în prezent posibilă, tot datorită unor reacții chimice, care dau cele mai bune rezultate.

Fixarea și ridicarea urmelor de mâini. A doua etapă a cercetării urmelor de mâini, după descoperirea și revelarea lor, ca, de altfel, a întregii categorii de urme descoperite la fața locului, este destinată fixării și ridicării lor.

Sub raport procedural, principalul mijloc de fixare a urmelor îl reprezintă procesul-verbal. Sub raport tehnic criminalistic, fixarea presupune, în primul rând, fotografierea urmelor atât în cadrul ambianței generale a locului faptei, cât și în calitatea lor de obiecte principale, insistându-se asupra redării cu claritate a detaliilor caracteristice.

Ridicarea urmelor de mâini, alături de fotografiere, care rămâne principalul mijloc de ridicare, se poate realiza fie prin transferarea pe peliculă adezivă specială, fie prin efectuarea unui mulaj.

Transportarea obiectelor purtătoare de urme impune respectarea unor cerințe de manipulare și ambalare vizând prevenirea distrugerii sau alterării urmelor.

Interpretarea la fața locului a urmelor de mâini. O operație importantă, efectuată de însuși organul judiciar, este interpretarea urmelor descoperite la fața locului. Interpretarea realizată și cu concursul specialistului criminalist, are drept scop obținerea unor informații preliminare asupra obiectului creator de urmă sau a persoanei infractorului, a activităților desfășurate de acesta, ca și a succesiunii operațiilor.

.....

5.5. Expertiza criminalistică a urmelor de mâini

Posibilități oferite de expertizele dactiloscopice. Expertiza dactiloscopică reprezintă etapa finală a activității de clarificare a aspectelor legate de formarea urmelor de mâini la fața locului, de obținere de informații privind persoana, precum și de stabilire a raportului dintre urmă și activitatea infracțională. În prezent, posibilitățile științifice oferite de expertizele dactiloscopice în examinarea urmelor de mâini sunt multiple.

Dacă expertului i se prezintă numai urma (eventual obiectul purtător de urmă) ridicată la fața locului, acesta are posibilitatea să stabilească, printre altele, de la ce mână provine (dreapta sau stânga), regiunea mâinii sau degetul care a format-o, care este vechimea urmei și dacă aceasta conține suficiente elemente de identificare etc.

În cazul în care expertului i se prezintă și impresiunile digitale luate persoanei suspecte, ori cele existente în cartoteca dactiloscopică, se poate stabili, pe baza punctelor coincidente, dacă urma și impresiunea sunt formate de același deget, deci de aceeași persoană.

Așa cum am menționat anterior, aria posibilităților expertizei dactiloscopice s-a lărgit considerabil, conturându-se un domeniu relativ distinct: expertiza urmelor de mâini lăsate pe corpul uman. Amprentarea cadavrelor prezintă, în mod firesc, anumite particularități, din cauza proceselor specifice putrefacției, rigidității cadaverice, mumificării și des-hidratării.

Efectuarea examenului dactiloscopic comparativ. Examenul comparativ al urmelor și impresiunilor impune folosirea unei aparaturi diverse, de tipul lupei dactiloscopice, al lupei binoculare de cap, al aparatelor de proiecție de tip Faurot sau Zeiss. În prezent, pentru efectuarea examenelor dactiloscopice comparative se apelează la tehnica și sistemele AFRS (Automatic Fingerprint

Recognition System) sau AFIS (Automatic Fingerprint Identification System).

.....

5.6. Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare

Considerații preliminare privind urmele de picioare

Urmele de picioare reprezintă o altă categorie importantă de urme create inevitabil la locul faptei. Cu toate acestea, ele sunt descoperite sau folosite în cercetarea de identificare relativ mai rar, considerându-se că au mai puține posibilități de individualizare, din cauza numărului relativ redus de elemente caracteristice, cu excepția celor specifice creștelor papilare de pe talpa piciorului.

Clasificarea urmelor de picioare. Din categoria urmelor de picioare, în accepțiunea sa largă, fac parte urmele plantei piciorului (ale piciorului gol), urmele piciorului semiîncălțat sau urmele de ciorapi, precum și urmele de încălțăminte.

Urmele plantei piciorului, respectiv formate de piciorul descălțat, sunt cele mai valoroase pentru individualizare, întrucât amprenta plantară (amprenta tălpii piciorului) pot servi la o identificare certă a individului, echivalentă cu identificarea bazată pe amprente digitale.

Urmele piciorului semi-încălțat sau ale ciorapilor reproduc forma generală a plantei piciorului, a regiunilor sale și a țesăturii.

Urmele de încălțăminte, dacă sunt formate în condiții corespunzătoare, pot reflecta elemente caracteristice utile identificării, deși prezintă elemente particulare mai puține.

Formarea urmelor de picioare. Urmele de picioare se formează în condiții relativ apropiate urmelor de mâini, în sensul că pot fi întâlnite sub forma statică sau dinamică, de suprafață sau de adâncime, vizibile sau latente. De asemenea, ele se întâlnesc fie sub formă izolată, mai ales dacă ne raportăm la calitatea lor, fie sub forma unei cărări de urme.

.....

5.7. Cercetarea criminalistică la fața locului a urmelor de picioare

Descoperirea urmelor de picioare. Datorită naturii lor – avem în vedere inevitabilitatea lor și locul în care se pot forma – urmele de

picioare se înscriu în categoria urmelor care se caută printre primele la fața locului.

Descoperirea presupune, cu prioritate, cercetarea suprafețelor pe care este posibil să se calce (parchet, linoleum, covoare, sol ș.a.), cu atât mai mult cu cât pe suprafețele menționate pot fi descoperite și alte categorii de urme.

La căutarea urmelor de picioare nu trebuie neglijat faptul că această activitate poate fi asociată cu căutarea și prelucrarea urmelor de miros de către câinele de urmărire, urmele olfactive putând suplini lipsa elementelor de identificare din urmele propriuzise de picioare.

Fixarea și ridicarea urmelor de picioare. În procesul-verbal de cercetare la fața locului se procedează la o descriere detaliată a numărului și tipurilor de urme de picioare descoperite, a formei și particularităților acestora, a naturii suportului în care s-au format, precum și a elementelor cărării de urme, dacă ele există.

Fotografierea urmelor de picioare, impune, pe de o parte, fixarea imaginii de ansamblu a grupului de urme, în scopul redării elementelor mersului persoanei, iar, pe de altă parte, fixarea imaginii urmei care conține cele mai multe și mai clare elemente de individualizare a obiectului creator.

Ridicarea prin mularaj a urmei formate în adâncime este o etapă importantă a cercetării, care se desfășoară imediat după fotografierea și, eventual, după desenarea urmei pe o coală de calc, așezată pe o bucată de geam, deasupra urmei.

Particularități în cercetarea cărării de urme. Cărarea de urme constituie, de asemenea, obiectul unei cercetări atente la fața locului, datorită reflectării unor caracteristici individuale ale persoanei. Principalele elemente ce caracterizează o cărare de urme sau mersul unei persoane sunt următoarele:

- direcția de mișcare sau axa cărării de urme, este linia mediană ce trece prin intervalul cuprins între două șiruri de pași, indicând direcția de deplasare;
- linia mersului, reprezentată de o linie frântă, constituită din segmentele care unesc între ele părțile din spate ale fiecărei urme, respectiv călcâiul, lungimea pasului, determinată de distanța dintre două urme consecutive, măsurată la partea din spate sau din față a lor;
- lățimea pasului, reprezentând distanța cuprinsă între partea exterioară ori interioară a urmelor piciorului stâng și drept, de regulă luându-se în calcul extremitatea interioară a călcâiului;
- unghiul de mers măsurat între axa cărării de urme și axa longitudinală a tălpii .

Interpretarea la fața locului. Interpretarea urmelor de picioare privește atât urmele luate izolat, cât și întreaga cărare de urme. Astfel, din interpretarea unor urme izolate, pot fi desprinse date privind numărul persoanelor.

.....

5.8. Expertiza criminalistică a urmelor de picioare

Problemele principale pe care le poate rezolva expertiza criminalistică a urmelor de picioare, indiferent dacă este vorba de urma piciorului gol ori de cea a încălțăminteii, sunt în funcție de faptul dacă expertului i se trimite spre examinare numai urma (în sensul mulajului, fotografei sau desenului) ridicată de la fața locului, sau și urma și modelele tip de comparație (printre care incluzând și încălțăminteaa ridicată de la persoanele suspecte). Astfel:

Dacă expertului i se trimite numai urma, acesta poate să soluționeze următoarele probleme: determinarea sexului, vârstei, taliei și greutateii aproximative a persoanei, particularitățile anatomo-patologice, mecanismul de formare și vechimea urmei, alte date rezultate din interpretarea elementelor cărării de urme.

În ipoteza în care expertului i se pun la dispoziție modele de comparație, respectiv impresiunea plantei piciorului sau încălțăminteaa suspectă, se poate ajunge la identificarea persoanei sau obiectului creator de urmă.

.....

5.9. Cercetarea urmelor de dinți și de buze și ale altor părți ale corpului uman

Investigarea odontologică judiciară

Urmele de dinți fac parte din categoria acelor urme care oferă o bază sigură de identificare, atât sub raport criminalistic, cât și medico-legal, datorită unor caracteristici ale formei, dispunerii și particularităților prezentate de fiecare dinte, îndeosebi după vârsta de 25 ani, când întreaga dantură este formată.

Cercetarea la fața locului a urmelor de dinți. La locul faptei, urmele de dinți se întâlnesc pe diverse alimente sau fructe cu o consistență și un grad de plasticitate adecvat (margarină, unt, brânză topită, ciocolată, mere). De asemenea, urmele dinților se întâlnesc pe corpul victimei și, în anumite cazuri, pe corpul

agresorului. Fixarea urmelor de dinți se face, în mod obișnuit, prin consemnarea în procesul-verbal și prin fotografiere, insistându-se nu numai asupra detaliilor, dar și asupra poziției corpurilor purtătoare de urme față de celelalte obiecte principale.

Expertiza odontologică. Expertiza urmelor de dinți sau expertiza odontologică poate oferi organului judiciar răspunsuri la întrebări privind natura umană sau animală a urmei, sexul, vârsta și tipul antropologic al persoanei, mecanismul de formare și caracteristicile dinților reflectate de urmă.

Cercetarea urmelor de buze

Importanța urmelor de buze în cercetările criminalistice a fost pusă în evidență prin numeroase cercetări întreprinse atât în țara noastră cât și în străinătate, cercetări prin care s-a demonstrat fundamentul științific al identificării și pe baza acestor categorii de urme.

Cercetarea la fața locului a urmelor de buze. O astfel de cercetare necesită o căutare atentă și exigentă, întrucât ele se pot întâlni nu numai pe obiectele cu care vin în contact firesc (pahare, căni, tacâmuri, port-țigaret, pipă), dar și pe alte obiecte, inclusiv pe îmbrăcăminte. Iată de ce nu trebuie neglijată căutarea lor chiar și pe hainele persoanelor suspecte, mai ales dacă din modul de săvârșire a infracțiunii rezultă posibilitatea unui contact fizic între victimă și agresor.

Expertiza criminalistică a urmelor de buze. Expertiza urmelor labiale poate să dea răspunsuri privind natura umană sau animală a urmelor, mecanismul de formare, vechimea urmei, vârsta, sexul și tipul antropologic aproximativ al individului, care dintre buze (superioară sau inferioară) a lăsat urma și dacă aceasta prezintă suficiente elemente de identificare.

Cercetarea urmelor formate de alte părți ale corpului uman

Alături de urmele de mâini, de picioare, de dinți și de buze, întâlnite frecvent în cercetările criminalistice, marea majoritate a părților corpului uman este aptă să creeze urme, în contextul săvârșirii unei fapte penale. Dintre acestea amintim, de exemplu, urechile, nasul, bărbia, fruntea, fața în întregul ei, unghiile, partea exterioară a mâinii și chiar **întregul corp**.

.....

Teme de meditație:

- Criterii de clasificare a urmelor;
- Proprietățile, clasificarea și detaliile caracteristice desenului

papilar;

- Descoperirea urmelor de mâini la fața locului;
- Modalități de revelare a urmelor latente de mâini (fizice, chimice, optice moderne);
- Ridicarea și interpretarea urmelor digitale;
- Expertiza criminalistică a urmelor digitale;
- Clasificarea și formarea urmelor de picioare;
- Descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor de picioare;
- Cercetarea și interpretarea cărării urmelor de picioare;
- Cercetarea și interpretarea urmelor de dinți;
- Expertiza odontologică judiciară;
- Cercetarea urmelor de buze.

Unitatea de studiu nr. 6

TIPOLOGIA INVESTIGĂRII PRINCIPALELOR URME BIOLOGICE DE NATURĂ UMANĂ

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Cercetarea urmelor de sânge
- Cercetarea urmelor de salivă și de spermă
- Elemente de investigare și identificare biocriminalistică pe baza profilului A.D.N.
- Cercetarea firului de păr uman

6.1. Cercetarea urmelor de sânge

Sublinieri preliminare privind urmele biologice – În categoria urmelor biologice se înscrie marea masă a urmelor de material

biologic uman, îndeosebi produsele de secreție, excreție și țesuturile umane.

Secrețiile principale sunt: saliva, secreția nazală și laptele matern.

Excrețiile includ: urina, fecalele, sperma, sputa, vomismentele, meconiul, vernix caseoza ș.a.

Țesuturi moi: sânge, piele, țesut muscular, masă cerebrală.

Țesuturi dure: oase și unghii. În această grupă de urme sunt incluse și firele de păr, inclusiv urmele de miros care fac obiectul odorologiei judiciare.

În structura acestui capitol am inclus și urmele de miros, cu toate că ele se constituie într-o categorie distinctă, fără a se confunda cu urmele biologice propriu-zise. Ultima secțiune este destinată investigației genetice, având ca finalitate identificarea pe baza profilului A.D.N.

Aspecte generale – Urmele de sânge, prin frecvența cu care sunt întâlnite la fața locului, ca și prin posibilitățile de identificare pe care le oferă, inclusiv prin furnizarea de indicii necesare clarificării împrejurărilor privind locul, timpul, mijloacele și modul de săvârșire a faptei, dețin o pondere particulară în cadrul investigațiilor criminalistice.

În câmpul infrațional, urmele sangvinolente se prezintă sub diverse forme.

În funcție de natura suportului, urmele de sânge pot fi absorbite de acesta, cum este cazul suporturilor din material textil, sau pot rămâne la suprafață, formând un strat sau o crustă distinctă.

Calitatea urmelor de sânge poate fi influențată de acțiunile exercitate de om, respectiv de persoana care caută să îndepărteze pata prin răzuire, spălare etc.

Cercetarea și interpretarea la fața locului a urmelor de sânge – Descoperirea urmelor sangvinolente reprezintă o activitate de o deosebită importanță. Dificultatea descoperirii nu privește, desigur, urmele evidente de sânge, cum ar fi de exemplu o baltă de sânge formată lângă un cadavru ce prezintă plăgi tăiate profunde, ci, în special, acele urme care au suferit modificări prin scurgerea timpului.

Căutarea urmelor de sânge se efectuează potrivit particularităților locului sau suportului cercetat, deci în funcție de fiecare caz în parte, ea fiind orientată în câteva direcții principale, și anume:

a. Îmbrăcămintea și corpul persoanelor antrenate în infrațiune (victimă sau făptuitor).

b. Porțiunea de teren și obiectele aflate la locul săvârșirii infracțiunii sau în locul în care a fost descoperit cadavrul.

Depistarea petelor suspecte a fi de sânge se face, de regulă, cu surse de lumină (lanterna) care dispun de filtre de culoare (roșii sau verzi).

Reactivii chimici la care se apelează au un caracter orientativ sau de probabilitate.

Folosirea reactivilor de orientare sau de probabilitate este necesar să se facă cu prudență, pentru a lăsa deschisă posibilitatea examinării complexe a urmelor de către specialist, în condiții de laborator.

Ridicarea urmelor de sânge prezintă anumite particularități, îndeosebi în cazul celor care se găsesc pe obiecte ce nu pot fi transportate.

La ridicarea urmelor sangvinolente trebuie avut în vedere că acestea pot conține și alte categorii de urme biologice cum sunt, de exemplu, fire de păr, resturi de țesut etc., cărora trebuie să li asigure integritatea.

Ambalarea și transportarea urmelor de sânge reprezintă un aspect care este uneori neglijat (sau tratat cu ușurință) ignorându-se posibilitatea alterării rapide a lor.

Interpretarea urmelor de sânge la locul descoperirii lor este o activitate cu rezonanță în clarificarea ulterioară a împrejurărilor săvârșirii faptei.

Expertiza biocriminalistică a urmelor de sânge – Expertiza urmelor de sânge, încadrată în categoria mai largă a expertizei biocriminalistice, așa cum este denumită în lucrări de criminalistică mai recente, sau expertiza medico-legală a produselor biologice, potrivit denumirii din lucrările de medicină legală, este destinată să ofere clarificări la numeroasele întrebări adresate de către organele judiciare.

Principalele întrebări care se pot formula, în legătură cu o urmă presupusă a fi de sânge, sunt detaliate în cursul de bază.

.....

6.2. Cercetarea urmelor de salivă și de spermă

Cercetarea urmelor de salivă – Urmele de salivă, ca și celelalte urme biologice, interesează cercetarea criminalistică pentru posibilitățile de obținere a unor date privind persoana, îndeosebi pe baza grupei sanguine, cu precizarea că acest lucru este posibil numai în ipoteza în care individul este de tip secretor.

Cercetarea la fața locului – Căutarea și descoperirea urmelor de salivă se face cu mijloace optice și de iluminare curente, aflate în dotarea truselor criminalistice (lupe, lămpi cu radiații vizibile și ultraviolete, lanterne). Descoperirea lor necesită o cercetare sistematică a întregului loc al faptei.

La căutarea urmelor de salivă nu trebuie pierdut din vedere că ele se pot confunda cu alte urme biologice (spermă, secreție vaginală, transpirație, mucus nazal), precum și cu pete de altă natură, anorganică sau organică, mai ales sucuri diverse, vopsea, detergenți etc.

Ridicarea și transportarea urmelor presupuse a fi de salivă impune respectarea aceluiași recomandări făcute la urmele de sânge, de ambalare în stare uscată a obiectului și de expediere urgentă la laboratorul de specialitate, pentru a nu se distruge antigenele.

Expertiza urmelor de salivă servește la clarificarea unor aspecte relativ asemănătoare urmelor de sânge. În primul rând, expertul se poate pronunța asupra faptului dacă urma este sau nu de salivă și dacă saliva este de natură umană, însă nu întotdeauna rezultatul poate avea caracter de certitudine.

Cercetarea urmelor seminale – Urmele de spermă fac parte din categoria acelor urme biologice întâlnite în diverse împrejurări, care numai aparent au o frecvență redusă. De regulă, prezența lor este caracteristică săvârșirii de infracțiuni cu un grad de pericolozitate deosebit sau al căror mod de săvârșire prezintă anumite particularități. Așa sunt, de pildă, omorul și infracțiunile privitoare la viața sexuală (violul, pedofilia, seducția, perversiunea și corupția sexuală, incestul).

Formarea urmelor de spermă are loc prin depunerea, pe diverse suporturi, a lichidului spermatic ejaculat în momentul unui contact sexual, al masturbării, sau ca o consecință a unor tulburări neuro-psihiice.

Cercetarea la fața locului – Căutarea urmelor seminale impune examinarea corpului victimei, o atenție specială fiind acordată orificiilor naturale (examinare realizată de către cadre medicale), precum și a lenjeriei de corp și de pat, a îmbrăcămintei, a altor obiecte.

Ridicarea urmelor seminale necesită, poate mai mult decât în cazul altor urme biologice, precauție deosebită pentru păstrarea intactă a petei și implicit a spermatozoizilor, principalul element asupra căruia se îndreaptă examinarea.

Interpretarea la fața locului a urmelor seminale oferă date referitoare nu numai la natura, mobilul și modul de săvârșire a

faptei, ci și în legătură cu anumite deprinderi, aberații sexuale sau anumite stări psihopatologice ale autorului.

Expertiza biocriminalistică a urmelor seminale este destinată stabilirii faptului dacă urma este într-adevăr de spermă și dacă aceasta este de origine umană sau animală. Modalitățile de expertizare se regăsesc în cursul de bază.

.....

6.3. Elemente de investigare și identificare biocriminalistică pe baza profilului A.D.N.

Fundamentul științific – Descoperirea acidului dezoxiribonucleic (A.D.N.) a condus la înțelegerea conceptului de ereditate și, ulterior la identificare, prin decodarea informațiilor genetice pe care molecula de A.D.N. le are în componență. Aceasta are structură moleculară și este conținută de toate celulele vii ale organismelor.

Procesul de identificare a unei persoane începe în momentul în care aceasta lasă în scena crimei o urmă biologică care conține, în mod necesar, material genetic (A.D.N.). Urmează prelevarea probei de către criminalist, urmată de analiza de laborator care are drept punct terminus traducerea materialului genetic într-un cod, cu formulă unică, irepetabilă, specifică unui singur purtător al acelei informații genetice.

Sub raportul valorii de identificare, specialiștii geneticieni clasifică urmele biologice în trei categorii:

- Probe cu înalt grad de precizie în identificarea profilului A.D.N.
- Probe cu potențial în definirea profilului A.D.N.
- Probele cu potențial în analizele A.D.N. mitocondrial.

Particularități ale cercetării la fața locului – De regulă, în linii mari, cercetarea urmelor apte să servească la identificări genetice parcurge aceleași etape tehnice, tipice urmelor biologice (sânge, spermă, salivă), de la descoperire, la fixare fotografică și ridicare. Firește că se impun precauții suplimentare. Obiectele sau suporturile purtătoare de urme biologice care se ridică în vederea analizării A.D.N. vor fi verificate pentru a fi puse în evidență alte urme importante, cum ar fi urmele papilare.

Efectuarea expertizelor A.D.N. – Analiza profilului A.D.N., în laboratoare specializate, se desfășoară prin două metode: metoda analizei amprente genetice prin enzime de restricție și metoda reacției în lanț a polimerazei (PCR).

Analiza prin metoda enzimei de restricție În cazul utilizării metodei prin enzime de restricție, este necesară o cantitate suficientă de A.D.N. ce este supusă izolării și purificării cu ajutorul unor detergenți și enzime cu mare specificitate, cum ar fi proteinaza K . Cea de-a doua etapă o constituie decuparea A.D.N.-ului cu ajutorul unor enzime de restricție, în fragmente de mărimi diferite.

Fragmentele astfel decupate sunt triate după lungime cu ajutorul unui gel de agaroză, fenomen ce poartă numele de electroforeză. Următoarea etapă poartă numele de transfer „Southern” și constă în transferarea fragmentelor de pe gel pe o membrană de nailon, urmată de denaturarea A.D.N.-ului, ce constă în ruperea punților de hidrogen dintre bazele complementare și apoi reunirea A.D.N. (hibridarea). Ultima etapă a metodei prin enzime de restricție constă în autoradiografia membranei.

Rezultatul analizei îl constituie vizualizarea fragmentelor A.D.N. sub forma unor benzi întunecate. Benzile astfel obținute pot fi folosite pentru comparație cu cele rezultate din pre-lucrarea probelor ridicate de la fața locului. Lipsa corespondenței benzilor compa-rate duce la eliminarea din cercul suspectilor a persoanei examinate.

Analiza prin metoda reacției în lanț a polimerazei (PCR). O altă metodă care s-a impus extrem de rapid este aceea a reacției în lanț a polimerazei (PCR = polymerase chain reaction). Avantajul acestei metode față de metoda cu enzime de restricție constă în sensibilitatea acesteia, putându-se folosi o singură moleculă de A.D.N. pentru a fi amplificată.

Metoda constă în amplificarea in vitro a secvențelor A.D.N. prin cicluri de denaturare A.D.N, fixarea primerilor și extinderea cu polimerază A.D.N. Metoda PCR este rapidă, simplă, necesită fragmente de dimensiuni mici pentru studiere și permite reanalizări multiple.

Privitor la valoarea de identificare pe baza profilului A.D.N., în ciuda controverselor și criticilor ce nu au întârziat să apară, precizăm că amprenta genetică oferă dovada științifică a unicității noastre. Astfel, s-a impus în investigațiile criminalistice o nouă metodă de identificare, cu șanse reale în realizarea actului de justiție penală sau civilă, în condiții de certitudine și de obiectivitate.

.....

6.4. Cercetarea firului de păr uman

Problematika generală – Firele de păr uman alcătuiesc o categorie distinctă de urme biologice denumite, mai recent, în lucrările noastre de specialitate, și urme de natură piloasă - prin a căror examinare se obțin date importante cu privire la persoane și la împrejurările faptei, problemele rezolvate de expertiză înscriindu-se pe aceleași coordonate ca și în cazul expertizei biocriminalistice a celorlalte urme biologice. În esență, se pot obține date despre natura, originea, caracteristicile de sex, vârstă, regiunea corporală din care provine.

Cercetarea la fața locului – *Descoperirea și ridicarea firelor de păr.* Descoperirea firelor de păr nu impune folosirea de metode sau mijloace tehnico-științifice deosebite, ele fiind destul de ușor vizibile cu ochiul liber. Totuși, pentru facilitarea descoperirii este necesar să se recurgă la lupe și la surse de lumină ceva mai puternice.

Ridicarea firelor de păr impune respectarea unor cerințe minime cu privire la menținerea intactă a firului, evitarea amestecării lui cu alte fire de păr, inclusiv cu fire provenite accidental de la persoanele care efectuează cercetarea.

Expertiza criminalistică a urmelor de natură piloasă – Expertiza firelor de păr este destinată, pe de o parte, cercetării structurii intime a părului, cu numeroasele sale elemente caracteristice, iar, pe de altă parte, analizei suprafeței acestuia, a diverselor particule aderente, urme ale materiei în care a fost descoperit, precum și microurme de natura cea mai diversă.

Metodele de examinare biologică a urmelor de natură piloasă pot da răspunsuri la diverse întrebări privind firul de păr ridicat de la fața locului sau de pe corpul victimei, referitoare la următoarele aspecte:

- natura și originea umană sau animală a firului de păr;
- zona corpului din care provine;
- modul de detașare a firelor de păr;
- sexul, vârsta aproximativă și rasa persoanei;
- eventualele alterări produse de diverse boli;
- natura depunerilor de pe suprafața firului de păr;
- identificarea persoanei pe baza profilului A.D.N

Pentru urgentarea investigațiilor criminalistice în direcția descoperirii autorului este importantă determinarea, încă de la început, a culorii și elementelor caracteristice exterioare, ca și a impurităților existente pe firul de păr.

Investigarea biocriminalistică de laborator a unui fir de păr, în direcția stabilirii caracteristicilor sale generale și particulare, parcurge mai multe etape principale:

- a. Examinarea modului de detașare, a culorii sau vopselei, a particularităților de formă, precum și a aderențelor;
 - b. Examinarea structurii exterioare a firului, pentru determinarea speciei, a vârstei, sexului, ca și a regiunii corporale din care provine, examinare efectuată mai ales prin microscopie;
 - c. Examinarea structurii interioare, respectiv a cortexului (în care se găsesc pigmentii, pe baza cărora se poate face o identificare de grup) precum și a medularei.
-

6.6. Elemente de investigare odorologică judiciară

Aspecte generale privind urmele olfactive – Urmele de miros reprezintă o categorie aparte de urme, specifice nu numai omului ci și animalelor, inclusiv majorității substanțelor care conțin elemente volatile precum și altor corpuri din natură. Folosirea acestor categorii de urme în interesul justiției, al descoperirii infractorilor și corpurilor delictu constituiuie obiectul odorologiei judiciare.

Formarea urmelor olfactive. Formarea urmelor olfactive este practic inevitabilă, orice persoană lăsându-și moleculele de miros peste tot pe unde trece, pe fiecare dintre obiectele atinse, nici pantofii, nici îmbrăcămintea și nici mânușile neputând să împiedice formarea acestui gen de „amprentă” olfactivă.

Conținutul urmelor olfactive. Conținutul urmei olfactive cuprinde mai multe categorii de miros, în care ponderea este deținută de mirosul specific sau de bază al corpului, acestuia adăugându-i-se mirosul profesional sau general, precum și mirosul ocazional.

Mirosul specific (de bază sau individual) este consecința proceselor metabolice petrecute în organismul uman, materializate, printre altele, în emanații volatile, cum sunt cele ale acizilor sebaceici ș.a.

Descoperirea urmelor olfactive. Descoperirea se face cu ajutorul câinilor de urmărire. Spre deosebire de om, un câine poate selecta o urmă de miros din alte 200, explicația constând în aceea că el dispune de un număr de celule olfactive de peste 30 de ori mai mare.

Prelucrarea urmelor. Pentru prelucrarea urmei, câinele este dirijat de conducătorul său care, firesc, îi cunoaște posibilitățile și modul de comportare, dar și de organul judiciar care efectuează sau îndrumă cercetarea la fața locului și care trebuie să fie atent la

respectarea anumitor reguli privind folosirea câinelui de urmărire și interpretarea reacțiilor sale.

Metode moderne de investigare odorologică – Pe lângă câinele de urmărire, în cercetarea urmelor olfactive se apelează și la metode tehnice, constând în ridicarea urmelor de miros de la fața locului, de pe obiecte corp delict, de pe îmbrăcămintea pierdută de infractor ș.a., prin aspirarea cu dispozitive speciale și conservarea în flacoane ermetice, dezodorizate în prealabil. Aceste urme sunt supuse unei examinări comparative cu modelele prelevate de la persoanele sau obiectele suspecte, pe baza unei analize gazocromatografice sau prin spectrografia de masă.

.....

Teme de meditație

- Modalități de descoperire a urmelor de sânge la fața locului:
 - locurile, suprafețele cercetate;
 - tipuri de reactivi utilizați;
 - precauții în investigarea și ridicarea urmelor;
 - probleme rezolvate de expertiza biocriminalistică a urmelor de sânge.
- Cercetarea urmelor de salivă
- Cercetarea urmelor seminale
- Fundamentul științific al identificării pe baza profilului A.D.N.
- Particularități ale cercetării la fața locului a urmelor biologice din perspectiva stabilirii profilului A.D.N.
- Problematika generală a efectuării expertizelor genetice judiciare
 - Descoperirea, ridicarea și efectuarea expertizei firelor de păr.
 - Posibilitățile de identificare a persoanelor pe baza urmelor olfactive.

Unitatea de studiu nr. 7

TEHNICI DE IDENTIFICARE A PERSOANELOR DUPĂ SEMNALMENTE EXTERIOARE, DUPĂ VOCE ȘI PRIN ALTE METODE CRIMINALISTICE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Sublinieri introductive;

- Identificarea persoanelor și cadavrelor după semnalmentele exterioare;
- Metoda portretului vorbit;
- Metode tehnice folosite în identificarea persoanelor după semnalmentele exterioare;
- Metode criminalistice de identificare a cadavrelor necunoscute;
- Identificarea persoanelor după voce și vorbire;
- Metode biometrice de identificare
- Identificarea persoanelor pe baza sistemului IMAGETRAK

7.1. Sublinieri introductive

Abordarea modalităților de identificare a persoanelor, dar și a cadavrelor, poate conduce la întrebarea dacă imaginea făptuitorului (așa cum a fost reținută de către un martor ocular sau de victimă), fotografia unei persoane, ori un craniu, vocea, scrisul chiar, pot constitui, prin ele însele, urme ale infracțiunii, după cum sunt urmele de mâini, de picioare, de dinți ș.a.

O urmă sui-generis este reprezentată de modul de săvârșire a faptelor penale. Practica judiciară oferă numeroase exemple de infractori specializați în săvârșirea unui anumit gen de fapte penale într-o anumită manieră, cu mij-loace specifice, ceea ce reprezintă „amprenta” modului de operare.

7.2. Identificarea persoanelor și cadavrelor după semnalmentele exterioare

Scurtă privire istorică. Organele de urmărire penală sunt confruntate nu de puține ori cu situații de genul celor în care, după săvârșirea unei infracțiuni, singurele date realmente exploatabile în legătură cu o faptă penală și cu autorul acesteia sunt cele oferite de un martor ocular, care a reușit să rețină imaginea făptuitorului.

Pentru a înțelege exact importanța și rolul acestui gen aparte de identificare, nu este lipsit de interes să amintim că, încă din antichitate, au fost semnalate preocupări de găsire a anumitor modalități adecvate de identificare a celor urmăriți.

Sistemul buletinelor de urmărire este întâlnit în secolul XVIII, pentru ca, o dată cu inventarea fotografiei de către Daguerre (1839), să se înceapă introducerea albumelor fotografice ale infractorilor.

În descrierea și fixarea înfățișării persoanei infractorilor, mai ales în scopul identificării lor ulterioare, un pas important l-a făcut Alphonse Bertillon, considerat, așa cum am mai menționat, întemeietorul poliției științifice moderne.

Fundamentul științific al identificării după semnalmente exterioare – Fundamentul științific al acestei identificări îl constituie individualitatea și relativa stabilitate a caracteristicilor somatice ale fiecărui individ adult.

În esență, identificarea se face cu ajutorul unor metode și tehnici specializate, în cadrul unor activități de urmărire penală, desfășurate potrivit unor reguli tactice specifice ascultării martorilor sau victimelor infracțiunii.

.....

7.3. Metoda portretului vorbit

Portretul vorbit este o metodă aplicată frecvent și perfecționată pe parcursul timpului, care servește la identificarea persoanelor, pe baza descrierii semnelor exterioare ale acestora, de către o altă persoană. În descrierea făcută de cel care a perceput caracteristicile somatice ale individului căutat sunt vizate, pe de o parte, formele statice, iar pe de altă parte, formele dinamice. Aprecierea formei și dimensiunilor acestora se face după un sistem cuprinzând trei gradații: mare, mijlociu și mic.

Descrierea formelor statice. Acest segment al descrierii vizează elementele caracteristice privind talia, constituția fizică sau aspectul general al persoanei, forma capului și a feței, eventuale infirmități ș.a.

Descrierea capului. Capul persoanei, atât în întregul său, cât și în ceea ce privește aspectul morfologic, văzut din față și din profil deține, în mod firesc, locul principal în realizarea portretului vorbit. De exemplu:

Forma capului, privit din față, poate fi alungită, ovală, dreptunghiulară, triunghiulară, cu baza în sus sau în jos, pătrată, colțuroasă, romboidală etc.

Fața se împarte, de regulă, în trei zone: frontală, nazală și bucală. Zona frontală cuprinde regiunea dintre baza nasului și baza acestuia; zona bucală include regiunea dintre baza nasului și vârful bărbiei. În funcție de necesități, pot fi luate în calcul cinci zone, respectiv fruntea, ochii, nasul, gura și bărbia.

Fiecare element component al feței se descrie separat, cu ce are el mai caracteristic.

Descrierea formelor dinamice. Descrierea acestor forme denumite și funcționale, este menită să completeze posibilitățile de identificare și se referă, în special, la ținuta corpului, felul mersului, mimică, privire, diferitele forme de manifestare. De exemplu:

- Mersul unei persoane poate fi normal, degajat, suplu, sportiv, greoi, ezitant, cu pași mari sau mici, săltăreț, cu alte particularități determinate de morfologia piciorului, de eventualele infirmități, precum și de starea de sănătate a individului.

- Modul de manifestare, privit în sensul său larg, prin aceasta înțelegându-se, de pildă, gestică sau vorbirea, este în funcție de personalitatea și temperamentul individului. Astfel, o persoană poate fi calmă, nervoasă, lentă, agitată, impulsivă, taciturnă, volubilă etc. Perceperea acestor caracteristici reclamă o perioadă mai lungă de observare.

Nu trebuie neglijată situația în care se află persoana în momentul observării, fiind cunoscute, de exemplu, diferențele de manifestare sau de comportament ale unui individ în exercitarea profesiei, în mediul familial, față de superiorii săi ori față de subordonați, ori în postura - caracterizată sugestiv în literatura de specialitate - de „spectator” sau „actor” .

- Vorbirea, la rândul său, deși teoretic nu poate fi considerată o caracteristică a semnalmentelor exterioare, trebuie inclusă în conturarea „portretului vorbit” prin particularități de genul vorbirii normale, precipitate, bâlbâite, organizate, prolixă, precum și al timbrului, accentului ș.a.

.....

7.4. Metode tehnice folosite în identificarea persoanelor după semnalmentele exterioare

Portretul schițat. Portretul schițat, sau schița de portret, reprezintă o metodă menită să înlăture, cel puțin în parte, neajunsurile determinate de modul în care o persoană apreciază sau descrie semnalmentele exterioare.

Fotorobotul. Este o metodă de identificare cu ajutorul unui colaj fotografic de elemente faciale preluate din fotografiile ale semnalmentelor unor persoane diferite.

Identi-kit-ul și Photo-identi-kit-ul. Se numără printre mijloacele tehnice folosite frecvent în practica organelor de cercetare penală. La dispoziția martorului, ori victimei, este pus un album ce conține zeci de variante ale elementelor faciale. Fiecare element facial din album este reprodus separat pe o peliculă transparentă purtând același număr de cod.

Mimicompozitorul și sintetizorul fotografic.

Mimicompozitorul (MIMIC) se apropie, întrucâtva, de metoda Identi-kit-ului, desigur mai perfecționată. Sintetizorul fotografic are la bază aceleași principii de compunere a imaginii.

Portretul robot computerizat. Dificultățile inerente întâlnite în practică, de identificare pe baza metodei portretului vorbit, ori prin intermediul procedeele tehnice de tipul fotorobotului, identikit-ului ș.a., au condus la căutarea unor noi modalități de realizare a portretului robot. Pentru aceasta, specialiștii au recurs la tehnica de calcul electronic, care se dovedește a fi foarte utilă în practică, despre care se fac referiri în cursul de bază.

.....

7.5. Metode criminalistice de identificare a cadavrelor necunoscute

Tehnicile de identificare prezentate mai sus sunt utile și în cazul identificării cadavrelor necunoscute, însă, aplicabilitatea lor este limitată de transformările firești prin care trece corpul uman, ca urmare a anumitor fenomene cadaverice, ori din cauza acțiunii distructive a diverșilor factori.

Metoda supraproiecției. Din punct de vedere tehnic, metoda constă în proiectarea sau suprapunerea imaginii craniului necunoscut peste imaginea fotografică a persoanei dispărute, căreia se presupune că i-a aparținut craniul.

Suprapunerea electronică a imaginilor reprezintă o variantă perfecționată a supraproiecției, având la bază combinarea electronică a imaginilor craniului necunoscut și cele ale persoanei dispărute.

Reconstituirea fizionomiei după craniu. Acest procedeu, aplicat de toate serviciile criminalistice, a fost pus la punct, printre alții, de savantul rus M.M.Gherasimov. La noi în țară s-a ocupat de perfecționarea acestuia Cantemir Rîșcuția. Din această cauză mai este denumită “metoda GHERASIMOV- RIȘCUȚIA”.

Identificarea după resturile osoase. Identificarea după resturile osoase face obiectul expertizei urmelor osteologice, specifică unui domeniu denumit în literatura medico-legală osteoantropometrie. Această identificare trebuie interpretată într-un sens larg, întrucât, până astăzi, nu era posibilă o identificare ca atare, în sensul stabilirii persoanei căreia i-au aparținut resturile osoase, exceptând situația în care este descoperit craniul. Astăzi, însă, printr-o expertiză genetică se poate determina A.D.N.-ul mitocondrial, profilul acestuia servind la identificare.

Identificarea după sistemul dentar și lucrările stomatologice. Această modalitate de identificare este deosebit de valoroasă datorită unor elemente specifice de individualizare pe care le prezintă, în mod natural, dantura unei persoane. La aceste particularități, trebuie adăugate și intervențiile medicale efectuate pentru întreținerea sau înlocuirea dinților. Practica demonstrează că, în situații deosebite (catastrofe, incendii, explozii, accidente, distrugerea premeditată a corpului victimei prin diverse modalități), printre foarte puținele elemente care mai pot oferi date cu privire la persoane, mergându-se până la identificare, sunt cele ale sistemului dentar.

.....

7.6. Identificarea persoanelor după voce și vorbire

Noțiuni generale – Identificarea persoanei după voce, înregistrată pe diferite suporturi magnetice, se înscrie, în prezent, printre metodele tehnico-științifice moderne, pe care Criminalistica le pune în slujba stabilirii adevărului, a descoperirii autorului infracțiunii. Referitor la această nouă metodă, se impune precizarea că ea nu se restrânge numai la cazurile penale, putând fi folosită cu succes și în cele civile.

Fundamentul științific al identificării sau stabilirii autenticității unei înregistrări este dat de individualitatea vocii și vorbirii.

Potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, fundamentul științific al metodei enunțate constă în specificitatea elementelor proprii fiecărei voci, în esență, particularitățile care determină individualitatea vocii fiecărei persoane fiind următoarele:

A. Particularitățile de construcție ale aparatului fonorespirator, ale fiecăruia dintre componentele sale (plămâni, trahee, laringe, coarde vocale, cavitatea bucală ș.a.).

B. Particularitățile funcției fonatorii, determinate de fiziologia specifică actului respirator.

C. Particularitățile determinate de modificări ale aparatului fonorespirator, apărute ca urmare a unor maladii. De exemplu, laringitele, paraliziiile, diafoniile de natură psihică, ce includ o gamă de modificări, de la simpla ră-gușeală, până la afonie.

Caracteristicile de identificare a vocii și vorbirii – În vederea determinării și aprecierii științifice a caracteristicilor vocii și vorbirii sunt necesare mijloace tehnice speciale de evaluare, de tipul sonografelor. Sonografele permit analize complexe ale caracteristicilor generale și individuale fonoacustice, spectrul lor de

audiofrecvență fiind situat între 5 și 16.000 Hz. Expertiza criminalistică complexă a vocii și vorbirii, a imaginilor spectrografice ale vocalelor și consoanelor relevă următoarele caracteristici generale și individuale mai importante de identificare.

Caracteristicile vocii – Vocea are drept caracteristici acustice generale:

A. Vocea are drept caracteristici acustice generale:

- configurația de ansamblu a formanților transcriși pe vocogramă ;
- durata de pronunțare a unui cuvânt sau a unui grup de cuvinte;
- intensitatea vocii, toate aceste servind la restrângerea grupului de persoane suspecte.

B. Caracteristicile acustice individuale sunt formate dintr-un complex de frecvențe, alcătuit din:

- frecvența de rezonanță a cavității aparatului vocal (formanții);
- frecvența specifică sunetelor nazale și frecvența vocii.

Caracteristicile vorbirii – Vorbirea se caracterizează, în general, prin particularități de expresie și stil, specifice unui anumit grup de persoane.

Cu privire la particularitățile modului de a vorbi al unei persoane, amintim că acestea pot face obiectul recunoașterii sale de către o altă persoană, martor de auditu sau de către victimă, situație întâlnită frecvent în practică.

Expertiza criminalistică a vocii și vorbirii – Obiectul expertizei criminalistice a vocii și vorbirii, nu se rezumă numai la identificarea persoanei, existând și alte domenii în care poate oferi răspunsuri utile la întrebările adresate de organele judiciare.

A. Stabilirea autenticității înregistrărilor audio (sau video), în scopul determinării fal-surilor.

B. Identificarea persoanei vorbitorului cu respectarea anumitor condiții de calitate privind înregistrarea în litigiu și, firește, având la dispoziție modele de comparație.

C. Stabilirea eventualei deghizări a vocii și vorbirii, deghizare sau modificare încercată prin acoperirea microfonului cu o batistă, vorbirea în șoaptă, modificarea tonalității, astuparea nasului ș.a. La aceasta se poate adăuga și o eventuală întărire a vocii și vorbirii, situație care trebuie analizată cu atenție de cei în drept.

Sistemele informatice de identificare vocală, permit astăzi ca înregistrările analogice să fie ameliorate prin numerizarea lor, filtrarea și analiza spectrală prin computer.

.....

7.7. Metode biometrice de identificare

În prezent, tehnicile de identificare s-au diversificat, apelându-se la metode științifice care să permită identificarea rapidă și sigură a persoanelor. Dezvoltarea unor astfel de metode a fost impusă de necesitatea combaterii mai eficiente a actelor de terorism din ce în ce mai numeroase în ultimii ani. Astfel, dintre tehnicile moderne folosite sau experimentate în prezent menționăm:

Identificarea pe baza fotografiei semnalmentelor – Cunoscută ca o reprezentare grafică a unei fizionomii sau a unor trăsături specifice, realizată la un moment dat, în condiții de iluminare specifice, fotografia este deocamdată cea mai utilizată metodă biometrică.

Ținând cont de faptul că o serie de detalii ale feței se modifică, câteodată destul de rapid, unele echipamente folosesc pentru identificare o serie de date antropometrice, măsurabile pe o imagine bidimensională.

Tehnici antropometrice – Antropometria presupune măsurarea unor părți ale corpului uman în vederea reconstituirii dimensiunilor acestuia pornind de la cele câteva fragmente de schelet descoperite.

După fotografia judiciară, aceasta este cea mai veche metodă biometrică folosită în cercetarea criminalistică. În domeniul identificării pe baza amprente papilare, tehnica informatică este folosită cu succes de câțiva ani, deținând cea mai sigură aplicație, folosindu-se de la verificarea zonelor de început și de bifurcare a zonelor papilare, denumită AFIS (Automatic Finger – Print Identification) și menționată deja.

Recunoașterea retinei – Acest procedeu de identificare constă în determinarea aspectului și a mărimii vaselor de sânge care provin de la nervul optic și sunt dispersate în retină. Investigația reprezintă o sursă de informații biometrice datorită celor trei proprietăți importante ale retinei: anatomia, unicitatea și topografia dispunerii vaselor sanguine.

.....

7.8. Identificarea persoanelor pe baza sistemului IMAGETRAK

Acest procedeu tehnic de prelucrare și comparare fotografică a imaginilor persoanelor suspecte sau a cadavrelor cu identitate necunoscută a fost introdus recent în practica organelor judiciare.

Poliția Română dispune în prezent, ca și celelalte poliții europene sau nord-americane de un sistem de recunoaștere și compunere facială denumit Imagetrak. Acesta înlocuiește cu succes clasoarele clasice cu fotografiile de semnamente, folosite de formațiunile poliției pentru identificarea persoanelor, prin prelucrarea și stocarea la nivel național a fotografiilor și a altor date de identificare ale persoanelor cercetate de poliție în stare de arest sau libertate, ca urmare a comiterii de infracțiuni prin diverse moduri de operare. Fotografia este digitalizată în limbaj pentru computer, procesată și stocată într-o bancă de date la nivel național.

Sistemul Imagetrak este destinat activităților operative ale poliției, este operațional la nivel național și are în componență un server de date central, instalat la Institutul de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, la care sunt conectate stații de lucru în fiecare județ, la Direcția Generală de Poliție a Municipiului București ș.a.

Sistemul IMAGETRAK oferă următoarele facilități de verificare după:

- date de stare civilă, alte date personale;
 - date antropometrice, semne particulare, cicatrici și tatuaje sau deficiente psiho-motorii;
 - mod de operare raportat la faptă (după efectuarea modificărilor solicitate firmei furnizoare);
 - după imagini - fotografiile digitale (aparatură foto digitală, videocasetă) sau suport hârtie (prin scanare) cu ajutorul algoritmului de recunoaștere facială;
 - după portretul robot computerizat realizat cu aplicația E-FIT.
-

Teme de meditație

- Fundamentul științific al identificării persoanelor după semnamente exterioare.
- Metoda portretului vorbit
- Alte tehnici de identificare a persoanelor după semnamentele exterioare
- Metode de identificare a cadavrelor necunoscute
- Fundamentul științific al identificării după voce.
- Caracteristicile de identificare a vocii
- Expertiza criminalistică a vocii
- Identificări biometrice
- Identificări prin sistem IMAGETRAK

Unitatea de studiu nr. 8

INVESTIGAREA CORPURILOR DELICTE, A URMELOR DE MATERIALE SAU MATERII, DE EXPLOZII, DE INCENDII ȘI DE ACCIDENTE DE TRAFIC

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Cercetarea urmelor obiectelor și a urmelor formate din resturi de obiecte sau materii diverse;
- Cercetarea urmelor de îmbrăcăminte;
- Cercetarea urmelor formate din resturi de obiecte sau de diverse materii (urme-materie);
- Cercetarea urmelor mijloacelor de transport rutier;
- Cercetarea urmelor de incendii, de explozii și a altor urme de accidente
- Cercetarea urmelor accidentelor feroviare, navale și aeriene

8.1. Cercetarea urmelor obiectelor și a urmelor formate din resturi de obiecte sau materii diverse

Tehnicile de investigare a corpurilor delictive, a urmelor lăsate în general de obiecte, de incendii sau de explozii, precum și cele de trafic (rutier, naval sau aerian) se înscriu într-o categorie complexă de examinări de tip traseologic. Sunt avute în vedere atât urmele care reproduc elemente specifice construcției sau formei obiectelor ori instrumentelor, cât și urmele alcătuite din resturi de obiecte, de tipul peliculelor de vopsea, cioburilor de sticlă, diverselor resturi alimentare, de fum, de lemn, de metale etc., denumite de diverși autori și urme materie.

Cercetarea urmelor corpurilor delictive folosite în spargeri – În multe fapte penale, infractorul este interesat să pătrundă într-o anumită încăpere, să deschidă un sertar, un fișet, o casă de bani, diverse obiecte de mobilier ș.a., desigur încuiate. Pentru aceasta el apelează la cele mai diverse metode sau instrumente, denumite generic în literatura de specialitate instrumente de spargere, o categorie importantă a corpurilor delictive.

Potrivit mecanismului de formare, urmele acestor instrumente sunt împărțite în următoarele categorii:

Urmele de apăsare, sau de forțare, în majoritatea lor de natură sta-tică.

Urmele de frecare, specifice burghiilor și ferăstriilor, bomfaiierelor ș.a

Urmele de tăiere, se prezintă tot ca urme dinamice.

Urmele de lovire, întâlnite relativ mai rar, din cauza evitării lor de către infractori, din cauza zgomotului produs, nu redau întotdeauna cu suficientă exactitate detaliile caracteristice ale instrumentului, dar pot servi la determinări de grup și uneori la individualizări, dacă urma reflectă și caracteristici ale reliefului obiectului cu care s-a lovit.

Urmele de ardere și de topire, care servesc mai puțin la identificarea instrumentului, în schimb sunt apte să indice pe autorul spargerii. De exemplu, după urmele de metal topit rămase pe hainele autorului unui furt dintr-o casă de bani.

Pe lângă aceste categorii importante de urme ale instrumentelor de spargere, în literatura de specialitate mai sunt puse în evidență și alte tipuri de urme, dintre care se disting urmele specifice cheilor potrivite.

Cercetarea la fața locului – particularități. Cercetarea la fața locului a urmelor instrumentelor de spargere se efectuează în funcție de natura acestora, de specificul obiectelor purtătoare de urme, de modul de forțare etc.

Locurile de pătrundere a infractorului pot fi, în primul rând, ușile, pe suprafața cărora se găsesc cele mai diverse urme, în funcție de modul de acțiune, de instrumentele folosite și de „specializarea” sa. De exemplu: La pătrunderea prin uși, cum ar fi, de exemplu, în cazul forțării lor cu un levier sau o rangă, se formează urme de adâncime pe canatul ușii.

Forțarea ferestrelor, practică destul de des de către infractori pentru a pătrunde într-o anumită încăpere sau clădire. Și în acest caz, urmele sunt caracteristice modului de operare.

Forțarea mobilierului, îndeosebi a sertarelor, a casetelor, a dulapurilor ș.a., determină apariția de urme asemănătoare celor întâlnite în cazul forțării ușilor, indiferent că ne aflăm în ipoteza unei spargerii propriu-zise sau în fața folosirii de chei potrivite.

Cercetarea la fața locului prezintă următoarele particularități:

a. Descoperirea urmelor instrumentelor de spargere este posibilă, de regulă, prin simpla examinare cu ochiul liber și eventual cu ajutorul unei lupe și al unei surse mai puternice de lumină.

b. Fixarea urmelor descoperite se face prin procesul-verbal și prin fotografiere.

c. Ridicarea urmelor se realizează potrivit naturii lor. De pildă, urmele de adâncime se ridică prin mulaje (materiale de mulaje dentare, materiale termoplastice, pelicule speciale de copiat urme, inclusiv ghips sau plastilină).

Expertiza urmelor instrumentelor de spargere – Expertiza criminalistică a urmelor formate de corpurile delictive întrebuințate la săvârșirea unei infracțiuni oferă răspunsuri cu privire la natura și tipul instrumentului, la mecanismul de formare a urmelor și la succesiunea acestora.

.....

8.2. Cercetarea urmelor de îmbrăcăminte

Generalități privind urmele obiectelor de îmbrăcăminte – Obiectele de îmbrăcăminte, ca și majoritatea lucrurilor ce intră în această largă categorie, pot să formeze urme, în primul rând, ca rezultat al contactului direct dintre îmbrăcămintea purtată de infractor ori de victima infracțiunii și o suprafață oarecare, reproducând caracteristicile țesăturii sau materialului din care este confecționată.

.....

8.3. Cercetarea urmelor formate din resturi de obiecte sau de diverse materii (urme-materie).

Cu prilejul cercetării la fața locului a multor infracțiuni, pe lângă urmele speci-fice omului sau instrumentelor, mai pot fi descoperite și urme de o categorie relativ aparte, formate din diverse resturi sau fragmente de obiecte, de materii de cea mai diversă natură (organică sau anorganică), cărora li se adaugă în mod inevitabil și microurmele. Astfel:

Urmele formate din obiecte sau resturi de îmbrăcăminte – Urmele din această categorie se prezintă în forme dintre cele mai diferite, cum ar fi, de exemplu, hainele, pălăriile, mănușile, încălțăminte, obiectele de lenjerie uitate, pierdute sau aduse special pentru derutarea cercetărilor, dar și resturi rupte sau desprinse din obiectul de îmbrăcăminte, inclusiv fibre sau fire textile.

Urmele de alimente și de produse cosmetice – La fața locului, urmele de alimente, condimente și băuturi pot fi descoperite nu numai pe veselă, vase de bucătărie, tacâmuri, pahare sau sticle, dar și pe îmbrăcăminte, pe șervete, batiste, covoare, mobilier etc.

Urmele de substanțe toxice – Urmele de substanțe toxice, cărora le asociem și stupefiantele, impun o cercetare calificată, preferabilă fiind prezența unui specialist la fața locului.

Urmele formate din resturi de fumat și de iluminat – În cercetarea la fața locului acest gen de urme este întâlnit sub forma mucerilor de țigară, a țigaretelor întregi sau rupte, a scrumului. De asemenea, pot fi întâlnite și sub formă de foiță sau pachete de țigări. Dintre urmele resturilor materialelor de iluminat menționăm chibriturile, lumânările, picăturile de ceară, petele de produse folosite pentru ardere etc.

Urmele de praf – Urmele de praf fac parte din categoria de urme trecută uneori cu vederea, deși sunt importante pentru datele pe care le pot furniza cu privire la particularitățile locului faptei, ca și la persoana infractorului ori a victimei.

Microurmele – Urmele de dimensiuni microscopice constituie o categorie aparte de urme care nu diferă cu mult, sub raportul valorii de identificare, de macrourmele căutate în prezent cu prioritate, ele oferind marele avantaj că sunt practic imposibil de evitat de către infractor.

.....

8.4. Cercetarea urmelor mijloacelor de transport rutier

Cercetarea urmelor mijloacelor de transport reprezintă o activitate frecventă a organelor de urmărire penală, îndeosebi în cazul accidentelor de circulație, al furtului de autoturisme, inclusiv în situațiile în care o persoană s-a folosit de un mijloc de transport în săvârșirea infracțiunii.

a. Natura suprafeței pe care se rulează, din acest punct de vedere urmele fiind de suprafață sau de adâncime, de stratificare sau de destratificare.

b. Modul de mișcare al mijlocului de transport care, în timpul deplasării sau rulării normale, creează urme statice, spre deosebire de frânare sau de deplasare.

c. Tipul de bandaj sau șină cu care sunt prevăzute roțile, ponderea fiind deținută de anvelope de cauciuc cu un desen antiderapant variat, în prezent folosite frecvent și la vehiculele cu tracțiune animală.

Cercetarea la fața locului a urmelor mijloacelor de transport – Este o activitate complexă, uneori cu un grad deosebit de dificultate, mai ales în ipoteza accidentelor cu consecințe grave. Dificultăți sporite apar în ipoteza părăsirii locului faptei de către vehiculul

antrenat în accident, ca și în săvârșirea unor alte infracțiuni în care autorul s-a folosit de un vehicul. Problemele principale pe care urmează să le rezolve cercetarea la fața locului:

Stabilirea tipului de vehicul și identificarea acestuia sunt posibile prin determinarea mai multor parametri reflectați de urme.

Determinarea direcției de deplasare se face pe baza urmelor statice (de adâncime sau de suprafață) ale desenului antiderapant.

Expertiza criminalistică a urmelor mijloacelor de transport – Expertiza criminalistică a urmelor create de benzile de rulare, de alte părți ale vehiculului, a resturilor de obiecte, precum și a urmelor-materie este destinată să pună în evidență o serie de caracteristici generale și individuale, pe baza cărora se stabilesc tipul, modelul și culoarea autovehiculului, viteza și direcția sa de deplasare.

.....

8.5. Cercetarea urmelor de incendii, de explozii și a altor urme de accidente

Cercetarea urmelor de incendii și de explozii, a urmelor specifice accidentelor feroviare, navale și aeriene, denumite și catastrofe (în funcție de consecințele produse), este o activitate care se desfășoară în împrejurări complexe. Investigarea sub raport criminalistic este realmente dificilă, deoarece în aceste situații devin prioritare acțiunile și măsurile de salvare a victimelor, dar și restrângerea pe cât posibil a pagubelor și înlăturarea pericolelor de extindere a dezastrului.

Cercetarea urmelor de incendii – Cauzele incendiilor. Sub raport fizico-chimic, incendiul constituie un fenomen de ardere a unei substanțe combustibile (în prezența oxigenului sau aerului), care se propagă, de regulă, din cauza efectului flăcărilor, fără ca acestea să reprezinte întotdeauna cauza primară a incendiului.

În funcție de cauzele care le provoacă, incendiile se împart în:

- Incendii provocate de cauze naturale.
- Incendii provocate accidental de cele mai diverse cauze, a căror enumerare este practic imposibilă.
- Incendiile premeditate, întâlnite în practică și în ultima perioadă de timp, au o gravitate deosebită din cauza pagubelor materiale pe care le aduc avutului public și personal, dar, mai ales, pericolului pe care-l prezintă pentru viața și sănătatea oamenilor.

Cercetarea la fața locului a urmelor de incendiu – Primele date cu privire la un incendiu le oferă însuși modul de desfășurare a

acestui, respectiv intensitatea și culoarea flăcărilor, a fumului, mirosul și viteza de propagare.

Expertiza criminalistică a urmelor de incendiu. Efectuarea expertizei criminalistice a urmelor de incendiu necesită metode și mijloace tehnico-științifice complexe, un loc important ocupându-l analizele spectrale și gascromatografice, ultimele deosebit de utile în identificarea produselor petroliere.

Cercetarea urmelor de explozie – Explozia constă dintr-o reacție foarte rapidă, de natură fizică sau chimică, însoțită de formarea și de degajarea violentă a unei mari cantități de gaze, cu efecte mecanice, termice și luminoase asupra obiectelor sau persoanelor care se găsesc în raza sa de acțiune.

Un exemplu tipic de explozie de natură fizică este cel al exploziei unei butelii, rezervor sau recipient, determinat de excesul de presiune a gazului lichefiat pe care-l conține, ori de un defect de construcție.

Exploziile difuze, de regulă cu caracter accidental, sunt specifice amestecului aerului cu gaze, vapori sau prafuri combustibile.

Exploziile concentrate sunt tipice atât pentru exploziile de natură fizică, cât și pentru cele de natură chimică, rezultate din contactul accidental a două substanțe periculoase (întâlnite în industria chimică, petrochimică și în laboratoare).

Cercetarea la fața locului și expertiza urmelor de explozii – Cercetarea la fața locului a urmelor de explozii - etapă esențială în procesul de elucidare a cauzelor, naturii și eventual de identificare a autorului faptei - presupune căutarea și descoperirea atât a urmelor propriu-zise lăsate de explozie, cât și a altor urme, în primul rând ale omului, necesare stabilirii legăturii cauzale dintre rezultat și acțiunea sau prezența sa la locul faptei.

8.6. Cercetarea urmelor accidentelor feroviare, navale și aeriene

Urmele accidentelor feroviare – Cercetarea urmelor accidentelor feroviare se circumscrie cadrului mai larg al soluționării problemelor specifice infracțiunilor care periclitizează siguranța circulației pe căile ferate.

Cercetarea la fața locului, care include atât locul propriu-zis al accidentului, cât și stațiile de plecare și sosire, implică, pe lângă căutarea, descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor existente în zona

evenimentului, stabilirea imediată a stării și poziției instalațiilor de semnalizare și de comandă centralizată, a indicațiilor aparaturii din cabinele locomotivelor, a registrelor în care se fac menționări cu privire la comenzile, desfășurarea circulației, revizia instalațiilor.

Urmele accidentelor aeriene și navale – Cercetarea urmelor accidentelor aeriene, prin specificul acestui gen de evenimente, dar și prin condițiile de loc și timp în care se produc, necesită o conlucrare strânsă între organele judiciare și specialiști din domeniul aviației, cercetarea urmând a se desfășura într-o echipă complexă.

Cauzele principale, frecvente, ale unui accident de avion sunt următoarele:

a. Pilotarea sau dirijarea greșită a aeronavei datorată unor cauze subiective, dar și obiective.

b. Declanșarea de explozii sau incendii la bordul aeronavei, de natură tehnică sau premeditate.

c. Unele defecte de construcție, de proiectare, inclusiv uzura aparatului, a subansamblelor.

Cercetarea urmelor accidentelor navale presupune aceeași cooperare între organele judiciare și organele de specialitate din domeniul naval.

Potrivit modului în care se produc, accidentele navale sunt determinate de următorii factori:

a. Incendii sau explozii la bord, provocate de funcționarea defectuoasă a instalațiilor navei, ori de încărcătură (în ipoteza transportării de substanțe chimice sau hidrocarburi);

b. Distribuirea și ancorarea defectuoasă a încărcăturii în cala vasului, îndeosebi la transportul de mărfuri generale (piese mari și grele, mașini, cherestea etc.);

c. Greșeli de pilotaj, ori de manevrare a instalațiilor, care pot avea ca rezultat ciocnirea de o altă navă (abordajul), atingerea fundului apei, împotmolirea în nisip ori lovirea de mal (eșuarea).

.....

Teme de meditație:

- Urmele corpurilor delictate folosite în spargeri și cercetarea lor la fața locului
- Cercetarea urmelor formate din resturi de obiecte.
- Cercetarea urmelor formate din resturi de fumat.
- Cercetarea urmelor mijloacelor de transport rutier.
- Cercetarea urmelor de incendii.

- Cercetarea urmelor de explozii.
- Cercetarea urmelor accidentelor feroviare și aeriene.

Unitatea de studiu nr. 9 ELEMENTE DE BALISTICĂ JUDICIARĂ

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Noțiuni generale privind armele de foc și cercetarea urmelor acestora;
- Urmele formate prin folosirea armelor de foc;
- Particularitățile cercetării la fața locului a armelor de foc și a urmelor acestora;
- Expertiza balistică criminalistică a armelor de foc și a urmelor acestora.

9.1. Noțiuni generale privind armele de foc și cercetarea urmelor acestora

Investigarea criminalistică a armelor de foc întrebuințate în săvârșirea de infracțiuni, identificarea lor sau clarificarea modului sau circumstanțelor în care autorul s-a folosit de acestea, se particularizează față de alte genuri de cercetări traseologice.

Balistica judiciară reprezintă o ramură distinctă a tehnicii criminalistice, destinată examinării armelor de foc și urmelor acestora, prin metode și mijloace tehnico-științifice specializate, în scopul determinării împrejurărilor în care a fost folosită o armă la comiterea unei infracțiuni și al identificării sale.

Investigațiile proprii balisticii judiciare s-au restrâns numai la armele folosite în săvârșirea de infracțiuni, respectiv arma-ment ușor sau arme de fabricație artizanală. În prezent, însă, datorită diversi-ficării armamentului de infanterie, de apărare, sau a celui folosit de grupe de comando, dar și de formațiuni teroriste, cercetarea crimi-nalistică se diversi-fică prin forța împrejurărilor.

.....

9.2. Urmele formate prin folosirea armelor de foc

În accepțiunea balisticii judiciare, prin urme formate în cazul folosirii armelor de foc înțelegem, pe de o parte, urmele create de armă pe cartușul tras, iar, pe de altă parte, urmele împușcăturii formate pe corpul victimei sau pe obiectele asupra cărora și-au exercitat acțiunea proiectilul, ceilalți factori suplimentari ai tragerii.

Urmele formate de armă pe cartuș. La tragerile executate cu o armă de foc, indiferent de tipul acesteia, se formează invariabil urme pe tubul cartușului, iar în cazul armelor cu țevă ghintuită se formează pe glonț urme caracteristice reliefului țevii.

Urmele de pe tub se formează în trei etape succesive: încărcarea, tragerea și extragerea tubului tras. Printre piesele principale sau mecanismele armei care concură la formarea urmelor se află perculatorul, peretele frontal al închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător (ejectorul) și pereții camerei de detonare. Urmele de pe glonț au prin excelență un caracter dinamic și reflectă caracteristicile construcției interioare a țevii ghintuite.

Urmele de împușcare. Prin urme de împușcare se înțelege, în primul rând, urmele specifice formate de proiectil, urme denumite și factori primari sau urme principale ale tragerii. În al doilea rând, există urme secundare (factori suplimentari), formate mai ales în tragerile de la o anumită distanță.

Urmele principale sunt rezultatul acțiunii directe exercitate. Ele se întâlnesc sub trei forme: urme de perforare, urme de pătrundere, sau canale oarbe urme de ricoșare.

Urmelor de perforare a obiectelor cu o anumită grosime le sunt specifice trei elemente: orificiul de intrare, canalul și orificiul de ieșire.

Orificiile de intrare și de ieșire se deosebesc între ele prin anumite caracteristici pe baza cărora se stabilește direcția din care a pătruns proiectilul. De exemplu:

Pe corpul uman orificiul de intrare se caracterizează prin lipsă de țesut, diametrul său fiind apropiat de cel al proiectilului.

Pe îmbrăcăminte sau pe alte obiecte confecționate din material textil, orificiul de intrare este mai mic decât cel de ieșire.

Urmele secundare sunt rezultatul acțiunii unor factori suplimentari ai tragerii, alții decât cei specifici proiectilului. Urmele secundare pot fi împărțite în două mari categorii:

Urme secundare formate indiferent de distanța de tragere:

- Inelul de frecare sau de ștergere creat prin depunerea pe marginea orificiului de intrare a unor particule de unsoare, praf, rugină sau oricare altă substanță aflată pe suprafața proiectilului;

- Inelul de metalizare, constând în principal din depuneri de particule metalice desprinse de pe suprafața proiectilului, în momentul perforării unor obiecte cu un anumit grad de densitate, întâlnit, de exemplu, la străbaterea unor oase plate ale corpului uman.

Urme secundare formate la tragerile cu țeava armei lipită de corp sau de la mică distanță:

- Rupturile provocate de gaze apar la tragerile efectuate la distanțe mai mici de 10 cm, în funcție de tipul armei sau al muniției, și capătă o formă stelară, prin pătrunderea gazelor în orificiu și ruperea marginilor sale, ca rezultat al expansiunii lor rapide;

- Urmele gurii țevii se formează prin lipirea acesteia de corp, având un aspect apropiat de cel al inelului de contuzie;

- Arsurile provocate atât de gazele încinse, cât și de flacăra de la gura țevii sunt și ele tipice pentru tragerile de la foarte mică distanță, mai ales în cazul armelor automate;

- Urmele de funingine, rezultate din combustia încărcăturii de pulbere, depind de calitatea substanței explozive și de distanța de tragere. Pe lângă pulberea arsă, la formarea lor contribuie reziduurile din capsă, inclusiv reziduurile tragerilor anterioare. Ele pot apărea și pe alte straturi decât cele de la suprafață, cum este cazul obiectelor de îmbrăcăminte. Apar, de asemenea, și în tragerile ce depășesc 40 cm, îndeosebi la armele cu țeavă lungă sau de vânătoare, mai ales dacă se folosește pulbere cu fum, în care caz se pot forma și la aproape 2 m;

- Tatuajul este consecința pătrunderii în piele a resturilor de pulbere neagră sau arsă incomplet. Uneori acestea au o forță relativ mare, perforând îmbrăcăminte și imprimându-se în dermă. La tragerile cu pistolul sau revolverul, tatuajul se formează la o distanță de până la 50 cm, iar la armele cu țeavă lungă la distanță chiar mai mare de 1 m;

- Urmele de unsoare, existentă pe țeava armei, apar sub formă de stropi depuși în jurul orificiului de intrate, mai ales la primele focuri.

Urmele secundare ale tragerii sunt deosebit de valoroase pentru determinarea distanței de la care s-a tras. Stabilirea faptului că o tragere s-a efectuat în limita de acțiune a factorilor suplimentari își găsește semnificație, mai ales pe plan juridic, când se cer clarificări ale anumitor aspecte referitoare la accidente, sinucideri, la existența unor condiții ale legitimei apărări, precum și la determinarea distanței și raportului de poziție dintre victimă și agresor.

.....

9.3. Particularitățile cercetării la fața locului a armelor de foc și a urmelor acestora

Descoperirea și fixarea armelor de foc și urmelor acestora. Particularitățile cercetării sunt determinate atât de specificul urmelor lăsate de tragere, cât și de problemele legate de descoperirea armelor și muniției trase, de stabilirea distanței și direcției din care s-a tras ș.a.

Descoperirea armelor de foc și a muniției nu prezintă dificultăți în cazul sinuciderilor sau al încercărilor de disimulare a omorului printr-o sinucidere. În majoritatea cazurilor însă, autorul caută să se debaraseze de armă, fie ascunzând-o, fie aruncând-o. În cazul armelor îngropate se folosește detectorul de metale, iar pentru cele aruncate în ape curgătoare, în fântâni, în latrine, se apelează la electromagneți puternici.

Consemnarea, fixarea poziției și stării armelor, a celorlalte urme descoperite la fața locului se face prin mijloace cunoscute - proces-verbal, schiță, fotografiere sau filmare.

Ridicarea armei de foc și a muniției descoperite la locul faptei – Ridicarea și transportarea armelor de foc, a tuburilor și proiectilelor de la fața locului se realizează în condiții impuse de necesitatea protejării urmelor tragerii, a urmelor de mâini ori de natură biologică, aflate pe aceste corpuri delictive.

Manevrarea armei se face astfel încât să nu se șteargă urmele de pe ea, preferabil fiind să se lucreze cu mâna înmănușată sau cu un clește, având buzele protejate în manșoane de cauciuc. Ridicarea gloanțelor se face astfel încât să nu se altereze urmele aflate pe suprafața lor și care reflectă caracteristicile interiorului țevii, îndeosebi în ipoteza că ele vor servi la identificarea ulterioară a armei.

Stabilirea distanței și direcției de tragere – Una din problemele importante de clarificat, în ipoteza folosirii armelor de foc, este stabilirea distanței și direcției de tragere.

Pentru tragerile efectuate în limita de acțiune a factorilor suplimentari - stabilirea direcției și distanței de la care s-a tras este relativ ușoară.

Pentru tragerile efectuate de la distanțe ce depășesc limitele de acțiune a factorilor suplimentari - distanțe socotite convențional ca mari - este necesar să se studieze mai întâi orificiile de intrare și de ieșire pentru a se stabili din ce parte a venit proiectilul.

.....

9.4. Expertiza balistică criminalistică a armelor de foc și a urmelor acestora

Examinarea tehnică generală a armelor de foc – Examinarea tehnică propriu-zisă a armelor de foc reprezintă prima etapă a cercetărilor criminalistice de laborator la care este supusă o armă de foc, acestea adăugându-i-se și cercetarea muniției găsite în armă, a tuburilor și proiectilelor descoperite la fața locului. Problemele principale la care este chemat să dea răspuns specialistul balistician, prin examenul tehnic general al armei și muniției, sunt următoarele:

Determinarea tipului, modelului și calibrului armei – Determinarea tipului, modelului și calibrului armei este posibilă în multe dintre situațiile întâlnite în practică prin simpla studiere a inscripțiilor existente pe piesele armei.

În ipoteza în care arma nu a fost găsită, este posibilă stabilirea tipului, modelului și calibrului pe baza datelor desprinse din examinarea tuburilor și proiectilelor. Astfel, urmele formate pe tub de mecanisme de tragere (percutor, închizător, gheară extractoare, ejector) reflectă clar particularitățile de construcție, după cum urmele ghinturilor oglindesc, în ansamblul lor, caracteristicile țevii armei și deci ale modelului de arme.

Stabilirea stării de funcționare a unei arme – Stabilirea stării de funcționare a unei arme este necesară de multe ori în practică, mai ales în cazurile în care trebuie să se clarifice două aspecte esențiale:

- dacă o armă se putea declanșa accidental, fără apăsarea trăgaciului;
- dacă o armă deteriorată, cu piese lipsă, putea fi totuși folosită pentru tragere.

Examinarea muniției – Investigarea criminalistică a muniției are rolul de a stabili tipul, modelul și anul de fabricație al cartușelor, pe baza caracteristicilor, a inscripțiilor fabricilor producătoare, existente pe rozeta tubului.

Expertiza urmelor formate de armele de foc

Expertiza urmelor principale ale tragerii – Expertiza criminalistică a urmelor principale ale unei trageri constă în examinarea orificiilor de intrare și de ieșire, a canalelor formate atât pe corpul uman, cât și pe obiectele cu care glonțul a venit în contact.

Expertiza urmelor secundare ale tragerii – Cercetarea criminalistică a acestor categorii de urme este destinată descoperirii

și examinării urmelor aparținând factorilor secundari sus-
menționați ai tragerii cu o armă de foc, formați în jurul sau în
interiorul orificiului de intrare a proiectilului, ca și a urmelor
specifice de tragere formate pe mâna persoanei care s-a folosit de
armă.

Examinarea chimică, prin care sunt puse în evidență urmele
suplimentare de împușcare existente în jurul orificiului de intrare, în
țeava armei și pe mâna trăgătorului.

Examinările spectrale, îndeosebi microanaliza spectrală și
spectrofotometria de absorbție atomică servesc la punerea în
evidență a particulelor de cupru, plumb ș.a. existente în urmele
suplimentare.

*Identificarea armelor de foc după urmele formate pe glonț și pe
tubul cartușului* – Identificarea armei după urmele formate pe glonț.
Identificarea după urmele formate pe glonț presupune, în faza
inițială, o delimitare a cercului armelor suspecte, prin excluderea
din sfera cercetării a armelor ale căror caracteristici generale nu
corespund caracteristicilor reflectate de glonț.

Pentru obținerea modelelor de comparație se efectuează trageri
experimentale cu armele examinate. Dintre tehnicile de examinare
comparativă, menționăm în primul rând examinarea la microscopul
comparator.

Identificarea armelor după urmele lăsate pe tubul cartușului –
Acest gen de identificare se desfășoară în aceleași condiții și faze ca
și identificarea după urmele formate pe glonț. Din numeroasa
cazuistică a rezultat că identificarea după urmele formate pe tub
prezintă un avantaj important față de identificarea după urmele
existente pe proiectil, tubul rămânând intact în marea majoritate a
cazurilor de trageri, spre deosebire de proiectil, care se poate
deforma în impactul cu obiectele mai dure.

Sisteme informatice de identificare a armelor de foc – Tehnicile
de calcul sunt aplicate astăzi și identificării balistice, prioritate în
materie având-o serviciile nord-americe. Astfel:

Identificarea după urmele formate pe gloanțe (proiectil), se
realizează prin sistemul IBIS,

Identificarea după urmele formate pe tubul cartușului este
efectuată prin sistemul DRUG-FIRE

*Alte probleme rezolvate de expertiza balistică criminalistică a
armelor de foc*

Refacerea inscripțiilor ștanțate pe arme. Refacerea inscripțiilor
sau seriilor înlăturate de pe armele de foc este ne-cesară pentru
stabilirea locului de proveniență a armei, a modelului, anului de
fabricație etc.

Examinarea armelor de foc atipice și a armelor de fabricație artizanală este destinată stabilirii caracteristicilor de fabricație, a particularităților balistice generale.

Examinarea urmelor lăsate de pistoalele de implantat bolțuri care, deși nu sunt incluse în categoria armelor de foc, sunt apte să producă leziuni mortale, în practică întâlnindu-se asemenea cazuri datorate neglijenței sau neatenției.

.....

Teme de meditație:

- Urmele formate prin folosirea armelor de foc.
- Urmele aparținând factorilor secundari ai tragerii cu arma de foc.
- Descoperirea și ridicarea armelor de foc de la fața locului.
- Stabilirea distanței și direcției de tragere.
- Examinarea tehnică generală a armelor de foc.
- Expertiza urmelor armelor de foc (examinările chimice și electronice.)
- Identificarea armelor de foc după urmele formate pe tub și pe glonț.
- Alte probleme rezolvate de expertiza criminalistică a armelor de foc.

Unitatea de studiu nr. 10

CERCETAREA CRIMINALISTICĂ A FALSULUI ÎN ÎNSCRISURI, A SCRISULUI DE MÂNĂ ȘI A ALTOR CATEGORII DE FALSURI

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Noțiuni generale privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor sau documentelor;
- Manipularea înscrisurilor. Refacerea și reconstituirea înscrisurilor deteriorate sau distruse;
- Stabilirea autenticității și vechimii înscrisurilor;
- Elemente de grafoscopie judiciară;
- Identificarea persoanei după scris pe baza expertizei grafoscopice;
- Cercetarea criminalistică a falsului material în înscrisuri;
- Cercetarea altor categorii de falsuri

10.1. Noțiuni generale privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor sau documentelor

Cercetarea criminalistică a înscrisurilor, în accepțiunea sa cuprinzătoare, reprezintă un domeniu distinct, bine conturat, al tehnicii criminalistice, având drept obiective principale:

A. Cercetarea tehnică a actelor scrise, destinată în special descoperirii falsului ori contrafacerilor de documente, inclusiv a înscrisurilor dactilografiate.

B. Cercetarea criminalistică a scrisului de mână, având drept scop stabilirea autenticității scrisului unei persoane ori identificarea persoanei scriitorului, inclusiv a unor falsuri de genul imitării sau deghizării.

C. Cercetarea falsului de bancnote, monede, timbre, cecuri, opere de artă, îndeosebi picturi.

Sub raport strict metodologic, dată fiind similitudinea procedeele tehnico-științifice de investigare, în literatura de specialitate, atunci când este abordată problematica cercetării criminalistice a înscrisurilor, sunt luate în considerare și instrumentele de autentificare (sigilii), timbrele, biletele de bancă, desenele, schițele, în general majoritatea obiectelor materiale ale infracțiunilor de fals, purtătoare de semne grafice.

.....

10.2. Manipularea înscrisurilor. Refacerea și reconstituirea înscrisurilor deteriorate sau distruse

Manipularea înscrisurilor – Manipularea înscrisurilor care ar putea conține sau purta o urmă a unei infracțiuni, face parte dintre operațiile care impun organului judiciar, încă de la primul său contact cu aceste mijloace materiale de probă, respectarea unor cerințe minime de precauție necesare păstrării și conservării înscrisului în starea în care a fost găsit ori ridicat.

a. Înscrisurile presupuse purtătoare de urme de mâini, ale persoanei care le-a redactat sau folosit, desigur dacă ele ar prezenta interes pentru identificarea acesteia, sunt prinse de colțuri cu o pensetă, o clemă sau cu mâna înmănușată.

b. Înscrisurile trebuie protejate de acțiunea factorilor care le-ar putea altera.

c. Pe înscrisuri nu se fac nici un fel de sublinieri, de mențiuni sau precizări referitoare la conținutul, la aspectele și locurile asupra cărora trebuie să-și concentreze atenția expertul.

d. Înscrisurile nu se capsează, nu se cos la dosar și nu se pliază, decât în situația în care este absolut necesar și, în acest caz, numai în limita urmelor de îndoire deja existente.

e. Pentru protejare și prindere la dosar, înscrisurile se introduc în plicuri sau mape speciale, preferabile fiind cele din material plastic transparent.

f. Metodele de cercetare cu caracter distructiv, deci de natură să altereze forma sau conținutul înscrisului, nu se aplică decât de expertul criminalist, după o examinare prealabilă, cu aprobarea organului care a dispus expertiza și numai după fixarea fotografică, de regulă în culori, a imaginii inițiale a actului scris.

Refacerea înscrisurilor rupte sau tăiate este o operație ce se efectuează în mai multe etape. În primul rând, bucățile de hârtie

ridicate de la fața locului sunt selectate în funcție de caracteristicile lor generale, cum ar fi natura sau calitatea hârtiei și cernelii, caracteristicile grafice generale ale scrisului etc.

Refacerea documentelor arse, în sensul stabilirii conținutului acestora, este o operație mai dificilă, ea necesitând procedee mai laborioase și o atenție deosebită pentru prevenirea distrugerii definitive.

a. Ridicarea de la fața locului se face în funcție de starea înscrisului ars.

b. Transportarea înscrisurilor carbonizate se face în cutii cu vată care să nu preseze hârtia arsă și să nu permită deteriorarea acestora.

Refacerea înscrisurilor supuse la acțiunea apei este posibilă în funcție de mai mulți factori, cum ar fi, de exemplu, calitatea hârtiei și cernelii cu care s-a scris, timpul cât înscrisul a stat în apă și vechimea generală a actului. Pe lângă factorii sus-menționați, se va ține seama și de compoziția apei, gradul său de poluare, aciditatea etc.

.....

10.3. Stabilirea autenticității și vechimii înscrisurilor

Stabilirea autenticității unui înscris sau a unui document – Determinarea autenticității unui înscris constituie o operație efectuată curent de către organele de urmărire penală, de către instanțele de judecată, de alte autorități sau reprezentanți ai unor instituții publice sau private.

Principalele elemente comune avute în vedere la stabilirea autenticității unui înscris sau document sunt următoarele:

a. Îndeplinirea cerințelor legale privind forma și conținutul actului scris.

b. Aflarea actului în termenul de valabilitate.

c. Corespondența între înfățișarea persoanei și fotografia de pe legitimație sau înscrisul pe care aceasta și-l atribuie, precum și a corespondenței dintre datele referitoare la identitatea persoanei menționate în act și buletinul sau alt document cu care aceasta se legitimează.

d. Existența elementelor de protecție sau de securitate, destinate să ateste autenticitatea unui document și să prevină falsificarea sau contrafacerea sa.

Principalele măsuri de securitate destinate prevenirii falsificării sau contrafacerii sunt:

a. Securitatea hârtiei, realizată prin modificări ale compoziției pastei hârtiei și prin filigranare.

b. Imprimarea de securitate, concepută în funcție de natura imprimării (tipografică sau heliogravură).

c. Perfecționarea elementelor succesorii de identificare. Astfel, la documentele de identitare s-a avut în vedere îmbunătățirea modului de capsare a fotografiilor și de aplicare a ștampilelor sau a timbrelor seci. În prezent se recurge la sistemul de laminare într-o folie de plastic, sub vid, procedeu aplicat de exemplu la pașapoarte.

Stabilirea vechimii unui înscris – Printre problemele care se cer clarificate deseori în procesul judiciar, îndeosebi în cazul înscrisurilor falsificate în care data reală ori momentul redactării nu corespunde cu data indicată în act, se numără frecvent vechimea înscrisurilor.

a. Neconcordanța dintre data pe care se pretinde că o are documentul și vechimea reală a înscrisului, cu alte cuvinte orice anacronism.

b. Vechimea unui înscris mai poate fi determinată și prin examinarea caracteristicilor hârtiei și a gradului ei de îmbătrânire.

c. În același scop se procedează la examinarea cernelurilor, ele oferind posibilitatea stabilirii vechimii înscrisului, ca urmare a proceselor fizico-chimice pe care la parcurge

d. Intersectarea trăsăturilor de cerneală indică diferențe de vechime. În situațiile normale, trăsăturile rândului inferior se suprapun peste cele ale rândului superior. Totodată, la intersectarea trăsăturilor nu se constată difuzări sau revărsări de cerneală. La trăsăturile executate în perioade diferite, cum este, de exemplu, falsul prin adăugare de text, se constată o suprapunere a traseului unui rând superior peste cel inferior, precum și o revărsare a cernelii din trăsătura proaspătă în trăsătura mai veche, uscată.

e. Elemente de stabilire a vechimii oferă și tipul de instrument scriptural, folosit în redactarea înscrisului. De pildă, un act scris cu un stilou cu pastă, denumit stilou cu bilă (pix) nu poate fi întocmit înainte de 1946, anul punerii sale în circulație.

.....

10.4. Elemente de grafoscopie judiciară

Obiectul principal al expertizei criminalistice a scrisului îl constituie identificarea persoanei după scris și stabilirea autenticității scrisului, ori semnăturii unei persoane, ori a depistării falsurilor prin deghizare, imitare ș.a.

Scrisul – definit drept un sistem de comunicare, de reproducere, prin semne grafice, a gândurilor și a vorbirii - constituie o deprindere intelectuală, un complex de reflexe condiționate (stereotip dinamic) format printr-un proces de învățare.

Identificarea după scrisul de mână are ca fundament științific existența unor elemente particulare, prezente în scrisul fiecărei persoane, elemente dependente de specificul activității nervoase de la nivelul scoarței cerebrale.

a. Caracteristicile, după cum se subliniază în literatura de specialitate, reflectă o proprietate fundamentală a scrisului și anume individualitatea sa.

Individualitatea scrisului este determinată de caracteristicile sale: forța, echilibrul și mobilitatea proceselor nervoase superioare, cărora este posibil să li se adauge și alți factori externi, în primul rând condițiile concrete de scriere.

b. O altă proprietate fundamentală a scrisului o constituie stabilitatea caracteristicilor grafice. Desigur, este vorba numai de o stabilitate relativă, date fiind anumite modificări, mai mult sau mai puțin semnificative, întâlnite în evoluția unui scris.

Caracteristicile de identificare a scrisului de mână – Caracteristicile unui scris, pe baza cărora este posibilă identificarea persoanei scriitorului, sunt prezente mai ales în:

Caracteristicile exprimării în scris. Particularitățile exprimării în scris sau caracteristicile conținutului spiritual al textului, denumite în literatura de specialitate și „caracteristici ale scrierii” sunt elemente care nu fac parte efectiv din categoria elementelor grafice de identificare, fiind de natură extragrafică.

Caracteristicile topografice ale scrisului. Acest gen de caracteristici vizează modul de dispunere, de amplasare a unui text pe o coală de hârtie sau pe un alt suport. El se află la interferența dintre ca-racteristicile de tip extragrafic și domi-nantele grafice și constau în:

- Marginea lăsată de scriitor;
- Mărimea alineatelor etc.;
- Distanța dintre rânduri;
- Amplasarea diverselor mențiuni, cum ar fi semnătura, data, indicarea persoanei căreia i se adresează înscrisul ș.a.

Caracteristicile generale (dominantele grafice) ale scrisului de mână. Dominantele grafice sunt constituite din acele particularități

specifice aspectului general al unui scris, formei acestuia. Pe baza lor este posibilă clasificarea cu exactitate a unui anumit tip de scris.

a. Gradul de evoluție a scrisului se numără printre cele mai importante caracteristici dominante de individualizare, încât, uneori, i se atribuie un loc aparte, de sine stătător, în procesul de identificare.

b. Forma scrisului este determinată de gradul de evoluție, de modul de executare a literelor, atât în cazul scrisurilor cursive, cât și în cazul scrisurilor de tipar.

c. Dimensiunea scrisului poate fi mare, mijlocie sau mică, după cum literele depășesc 3 mm, se situează între 2-3 mm și respectiv sunt mai mici de 2 mm. În cadrul unui cuvânt, literele pot avea și o mărime uniformă, de exemplu în cazul scrisurilor descrescânde, denumite și gladiolate, sau al scrisurilor crescânde, respectiv ingladiolate.

d. Înclinarea scrisului sau a literelor, raportate la unghiul pe care îl face axa longitudinală a unei litere cu linia de bază a rândurilor. Potrivit acestui criteriu, scrisurile pot fi drepte, înclinate spre dreapta sau spre stânga și neregulate.

e. Coeziunea sau continuitatea scrisului reprezintă gradul de legare a literelor într-un cuvânt. De pildă, un scris poate avea o coeziune mare, în care circa 5-6 litere sunt scrise fără întrerupere sau o coeziune mică (tocată) cu întreruperi după 2-3 litere.

f. Viteza scrisului este determinată de rapiditatea grafică și apreciată după simplificarea construcției literelor, după gradul de legare a acestora, după „dilatarea” cuvintelor, după prescurtări etc.

g. Presiunea scrisului este una dintre caracteristicile cele mai semnificative în scrisul unei persoane. Ea se reflectă mai ales în grosimea trăsăturilor și mai puțin în gradul de imprimare a acestora în masa hârtiei. Presiunea diferă în funcție de instrumentele cu care se scrie, fiind aparent mai mare la stiloul cu bilă. Cu cât se scrie mai rapid, cu atât scade presiunea.

h. Forma liniei de bază a rândurilor este socotită nu numai o caracteristică generală ci și una topografică, inclusă de mulți autori într-o categorie mai corespunzătoare, denumită orânduirea scrisului. După aspectul pe care îl capătă, linia poate fi dreaptă, concavă, convexă, șerpuitoare sau frântă.

Caracteristicile particulare ale scrisului sau indicii de grafotehnică a semnelor grafice. Caracteristicile particulare sau speciale ale scrisului se constituie ca un grup de elemente foarte valoroase în identificare, ele reflectând modul în care fiecare persoană s-a deprins să execute un anumit semn sau grup de semne grafice.

Examinarea atentă a modului de construcție, denumit și grafotehnica semnului grafic, face posibilă evitarea concluziilor eronate de identificare, determinate de asemănarea întâmplătoare a două scrisuri.

Potrivit modelului caligrafic, o literă poate fi construită, de exemplu, dintr-o singură trăsătură (c, l, e, o), din două trăsături (a, b, d, n), din trei (m, A, B) și din patru (M, W).

Caracteristici speciale de grafotehnică alături de direcția mișcării se reflectă în:

- Modalitatea de începere a execuției semnului grafic prin forma, poziția trăsăturii sau a punctului incipient;
- Finalizarea semnului grafic prin terminații scurte sau mari, dispuse diferit etc.;
- Legătura dintre grame, fie gramele unui semn grafic, fie mai multe semne între ele, precum și dimensiunea acestora, respectiv a trăsăturilor care ies din spațiul mediu al literelor;
- Modul de executare a depasantelor literelor b, d, f, g, q, p, t, a semnelor diacritice, a sedilelor;
- Mișcările de scriere în plan vertical pot fi de flexiune (de sus în jos) și de extensiune (de jos în sus), iar cele în plan orizontal de abducție (de la stânga la dreapta) și de aducție (de la dreapta la stânga).

.....

10.5. Identificarea persoanei după scris pe baza expertizei grafoscopice

Acest gen particular de identificare se realizează în cadrul expertizei criminalistice a scrisului, denumită și expertiza grafică sau grafoscopică, de unde și o altă denumire a domeniului examinării criminalistice a scrisului, respectiv grafoscopia judiciară.

a. Verificarea autenticității unui text sau a semnăturilor de pe un înscris,

b. Identificarea autorului unui text anonim cu conținut calomnios sau în scop de șantaj, întâlnit inclusiv în acțiuni cu caracter terorist.

c. Descoperirea unui fals prin imitarea sau deghizarea scrisului și, de aici, identificarea persoanei autorului textului.

Obținerea modelelor sau pieselor de comparație – Obținerea modelelor de comparație este o sarcină ce revine în exclusivitate organului judiciar care dispune expertiza și nu expertului

criminalist. Potrivit provenienței lor, modelele de comparație se împart în două mari categorii:

Modele de comparație libere, denumite și piese preconstituite, realizate în afara cadrului procesului judiciar și, în multe cazuri, la o dată anterioară examinării.

Modelele de comparație experimentale, denumite și piese scrise la cerere, constau în probele de scris luate la solicitarea organului judiciar și numai în fața acestuia.

Efectuarea expertizei grafoscopice. Expertiza grafică propriu-zisă, consacrată individualizării persoanei, parcurge fazele proprii oricărui proces de identificare criminalistică. Astfel:

a. Cercetarea prealabilă a materialelor, necesară cunoașterii obiectului expertizei și stabilirii calității și cantității modelelor de comparație, urmată de analiza separată a scrisului în litigiu și a celor de referință.

b. Examinarea comparativă, etapa cea mai importantă, care conduce la stabilirea asemănarilor și, după caz, a deosebirilor dintre scrisul în litigiu și cel de comparație.

.....

10.6. Cercetarea criminalistică a falsului material în înscrisuri

Un alt mare domeniu al investigației criminalistice a documentelor scrise îl constituie cercetarea falsului în înscrisuri, a altor categorii de falsuri, ori a contrafacerilor unor valori, de genul bancnotelor, efectelor bancare, altor documente cu caracter financiar, al ștampilelor și sigiliilor, chiar al operelor de artă.

Cercetarea falsului prin înlăturarea de text – Înlăturarea sau ștergerea de text reprezintă o modalitate de falsificare întâlnită frecvent în practica judiciară, penală și civilă, ea realizându-se pe cale mecanică sau chimică, fiind deseori urmată de adăugarea altui text, situație în care ne aflăm în prezența unui fals prin substituire.

Cercetarea înlăturării propriu-zise are de soluționat o serie de probleme privind în special modul în care s-a operat. Astfel:

a. Înlăturarea mecanică, efectuată prin răzuirea textului cu o lamă, un ac ori un alt obiect ascuțit sau prin radierea sa cu o gumă, cu miez de pâine ș.a.

b. Înlăturarea chimică, prin corodarea sau spălarea cu anumite substanțe chimice a unui text, în întregime sau numai parțial, având ca rezultat decolorarea sa și, uneori, chiar înlăturarea definitivă a textului.

c. Acoperirea unui text ori a unor semne grafice prin hașurarea ori prin pătarea cu diverse substanțe de scriere ori de altă natură este o formă aparte a acestei modalități de falsificare.

Cercetarea falsului prin adăugare de text – Falsul prin adăugare de text, ca și prin înlăturare, este, de regulă, tipic pentru falsurile parțiale. Această categorie de fals poate fi executată prin simpla modificare a unei litere sau cifre (8 din 3, 9 sau 6 din 0 etc.), din adăugări de cifre, de cuvinte, ajungându-se la rânduri întregi.

Dintre variantele falsificării prin adăugare de text frecventă este și aceea a transferului de litere, cuvinte sau cifre, eventual rânduri întregi, după un înscris autentic.

Cercetarea caracteristicilor grafice. Prima etapă a cercetării o reprezintă studiul caracteristicilor grafice ale textului, începând cu continuitatea logică a scrisului, cu distanța dintre rânduri și dintre cuvinte și terminând cu caracteristicile grafice particulare. Printre elementele grafice de natură să indice falsul prin adăugare de text, se numără:

a. Îngrămădirea ori prescurtarea nefirească a cuvintelor din textul în litigiu, separarea lor incorectă.

b. Micșorarea distanței dintre rânduri, însoțită și de reducerea dimensiunii literelor pentru a încăpea între rânduri.

c. Modificarea sau orientarea diferită a liniei de bază a rândurilor, raportată la rândurile exterioare.

Cercetarea materialului de scriere. Sunt situații în care indicii de fals sus-amintiți devin insuficienți pentru stabilirea falsului. De aceea, se procedează, într-o a doua etapă, la examinarea fizico-chimică a materialului cu care s-a scris (cerneală, tuș, creion etc.).

Studierea modului de intersectare a trăsăturilor. Depistarea falsului prin adăugare de text mai poate fi posibilă pe baza datelor desprinse din examinarea trăsăturilor intersectate.

Cercetarea falsului prin imitarea și prin deghizarea scrisului

Falsul prin imitarea scrisului. Această categorie de falsuri se înscrie printre falsurile întâlnite mai frecvent în practică, mai ales în cazul semnăturilor, al mențiunilor ori textelor de mai mică întindere.

Depistarea falsului prin imitare este posibilă datorită mai multor indici de plastografiere, cei mai frecvenți fiind următorii:

- Prezența caracteristicilor propriului scris al plastografului;
- Ignorarea modului de executare și de dispunere a semnelor diacritice și de punctuație ș.a. (vedeți cursul de bază).

Falsul prin imitare servilă se execută prin urmărirea strictă de către plastograf a modelului scrierii originale, pe care acesta îl are în față. Falsificarea mai poate fi realizată prin copierea directă a textului sau semnăturii.

Pot fi:

- Lipsa de spontaneitate în executarea gramelor;
- Grosimea uniformă a trăsăturilor ș.a. (vedeți cursul de bază).

Falsificarea de semnături se numără printre cele mai frecvente categorii de falsuri, consecințele acesteia putând fi nebănuite, prin implicațiile juridice, sociale, economice și chiar artistice (vezi falsificarea semnăturilor de pe operele de artă).

Indicii de falsificare a semnăturilor sunt aceiași ca și la plastografierea scrisului obișnuit, îndeosebi în cazul imitării servile sau copierii.

Falsul prin deghizarea scrisului. Deghizarea scrisului se întâlnește frecvent în cazul scrisorilor anonime cu caracter injurios, calomnios, de amenințare sau de șantaj ș.a., situație în care autorul încearcă să-și ascundă identitatea.

Principalele procedee de realizare a deghizării scrisului, care conțin și indici ai falsului, sunt:

- Deformarea sau modificarea unor caracteristici grafice generale sau particulare proprii, cum ar fi mărimea, forma și înclinarea gramelor, precum și scrierea într-o manieră care să creeze impresia unui înscris mai puțin evoluat;
- Scrierea cu mâna stângă, care la persoanele neexersate se materializează într-un grafism greoi, necoordonat, colțuros, care se reduce pe măsură ce persoana se deprinde să scrie în acest mod;
- Scrierea cu majuscule sau cu caractere de tipar, care poate conține totuși elemente de specificitate suficiente, îndeosebi în cazul persoanelor obișnuite să scrie în acest mod.

Cercetarea textelor dactilografiate și a altor categorii de falsuri

Cercetarea textelor dactilografiate – Identificarea mașinii de scris. Expertiza criminalistică destinată identificării mașinii de scris este o activitate care se desfășoară, ca și în celelalte cazuri ale identificării criminalistice, în două etape principale:

- În prima etapă se determină tipul sau modelul mașinii de scris, pe baza unor caracteristici generale, care sunt, de exemplu, tipul caracterelor semnelor grafice, pasul mașinii, distanța dintre rânduri, complexitatea semnelor grafice cu care este dotată mașina de scris.

- În etapa a doua se urmărește identificarea propriu-zisă a mașinii prin compararea textului în litigiu cu probele de comparație luate de la mașinile suspecte sau cu cele existente în fișier.

Identificarea dactilografului. Identificarea persoanei care a dactilografiat un text, deși mai dificil de realizat, este posibilă pe baza studierii elementelor oferite de tehnica de dactilografiere, specifice fiind caracteristicile topografice (amplasarea titlurilor,

mărimea paginii și a alineatelor, sublinierile ș.a.), frecvența anumitor greșeli și modul lor de corectare, respectarea regulilor gramaticale.

.....

10.7. Cercetarea altor categorii de falsuri

Falsificarea impresiunilor de ștampile. Această formă de fals, destinată să „completeze” un fals total sau parțial, este întâlnită deseori în practica judiciară, îndeosebi în cazul documentelor de identitate (legitimații, pașapoarte, permise, certificate), al unor documente destinate producerii de efecte juridice, inclusiv administrative etc.

Expertiza criminalistică a falsului de documente de identitate.

Falsificarea documentelor de identitate (buletine, pașapoarte, permise de conducere auto, legitimații diverse) a devenit frecventă și în practica noastră judiciară, raportându-ne la documentele emise de autoritățile române, și mai ales străine, obiectul falsificării făcându-l, în primul rând, pașapoartele, documentele auto, documentele însoțitoare ale unor mărfuri.

Posibilitățile tehnice de depistare a falsului de pașapoarte, tot mai frecvent în prezent, ca și al documentelor similare, s-au lărgit prin apelarea la tehnici radiografice (vezi sistemul american Porta Ray sau Philips MG-20).

Falsificarea bancnotelor, a timbrelor și a altor documente.

Expertiza criminalistică a falsului de bancnote, precum și al altor valori, ocupă un loc semnificativ atât în activitatea laboratoarelor de specialitate.

Față de amploarea falsului de bancnote (îndeosebi americane și germane), s-a impus crearea unui organism specializat, Oficiul central internațional pentru combaterea falsului de monedă, de pe lângă Secretariatul general al Interpolului, care controlează toate datele în această materie, contribuie la formarea specialiștilor sau experților în acest gen de fals, ține de colecțiile de falsuri.

Expertiza criminalistică a bancnotelor falsificate sau contrafăcute, ca și a celorlalte efecte bancare similare, presupune, în prima fază, un examen comparativ cu bancnotele autentice, folosindu-se metoda suprapunerii, a juxtapunerii sau sistemul „grătarului”, cu ajutorul căruia se localizează principalele elemente ale contrafacerii grafice.

Falsificarea monedelor metalice, întâlnită și în practica noastră de specialitate, se execută prin turnare ori ștanțare a unei compoziții metalice care să creeze aparența de autenticitate.

Expertiza criminalistică a monedelor este relativ simplă, pe lângă examenul traseologic general procedându-se la determinarea greutateii și a compoziției pe baza unei analize spectrale de emisie.

Falsificarea operelor de artă este o activitate care se diferențiază destul de mult de celelalte categorii de falsuri de valori, de aici și particularitățile cercetării ei pe teren criminalistic, cercetare realizată și cu concursul unui expert în pictură, astfel încât ne aflăm în fața unei duble analize, artistică și tehnică, sau a ceea ce este considerată o expertiză complexă.

După cum este subliniat de către autori de specialitate, în general, orice examinare a unui fals în operele de artă, indiferent de natura sa, se împarte în două grupe principale:

a. Expertiza artistică, cuprinzând o analiză iconografică referitoare la istoricul acelei opere și la autorul său, și o analiză iconologică, privind conținutul propriu-zis al operei.

b. Expertiza tehnică criminalistică propriu-zisă la care pot concura peste zece domenii de investigare criminalistică: examinarea directă în radiații UV, IR și X, macro și microfotografia etc.

.....

Teme de meditație:

• Manipularea, refacerea și reconstituirea înscrisurilor deteriorate

• Stabilirea autenticității înscrisurilor:

- elemente comune de autenticitate;

- principalele elemente de securitate

• Modalități de stabilire a vechimii unui înscris

• Caracteristicile de identificare a scrisului de mână

• Identificarea pe baza expertizei grafoscopice

• Cercetarea falsului prin înlăturare de text

• Cercetarea falsului prin adăugare de text

• Cercetarea falsului prin imitarea sau deghizarea scrisului

• Cercetarea altor categorii de falsuri.

Universitatea Hyperion

PARTEA II

TACTICĂ CRIMINALISTICĂ

N.B. Pentru promovarea examenului recomandăm, ca și în cazul, primei părți a cursului, consultarea „Tratatului de Criminalistică”, Ediția a V-a.

Unitatea de studiu nr. 1

CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI: REGULI TACTICE CRIMINALISTICE DE INVESTIGARE A SCENEI INFRAȚIUNII

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Referiri noționale;
- Importanța și obiectivele cercetării la fața locului;
- Elemente tactice specifice pregătirii cercetării la fața locului;
- Reguli tactice ale cercetării la fața locului;
- Măsuri preliminare cercetării la fața locului;
- Reguli tactice specifice efectuării cercetării propriu-zise la fața locului;
- Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului.

1.1. Referiri noționale

Procedeul probator, denumit în Codul român de procedură penală cercetarea la fața locului (art.129) - cunoscut în legislațiile occidentale și ca cercetarea scenei infracțiunii sau scena crimei, cum este cazul sistemului judiciar de tip anglo-saxon, ori american - reprezintă actul de debut al investigațiilor în fapte de pericolozitate deosebită: omucideri, violuri sau tâlhării urmate de moartea victimei, distrugerii, catastrofe sau accidente grave, infracțiuni din domeniul crimei organizate ș.a.

Referitor la înțelesul termenului de fața locului sau de loc al săvârșirii faptei, așa cum este folosit, uneori, în practică ori în literatura de specialitate (sau de scenă a infracțiunii, în Occident), trebuie făcută o precizare: prin această expresie se are în vedere nu numai locul propriu-zis al săvârșirii infracțiunii, ci și zonele mai apropiate sau alte locuri din care se pot desprinde date referitoare la pregătirile, comiterea și urmările faptei, inclusiv căile de acces și de retragere a autorului din câmpul infracțional.

1.2. Importanța și obiectivele cercetării la fața locului

Importanța cercetării la fața locului este subliniată în literatura de specialitate, atât procesual penală, cât și criminalistică, marea majoritate a autorilor fiind de acord că ne aflăm în fața unui procedeu probator cu adâncă semnificație în aflarea adevărului.

Obiectivele cercetării la fața locului. Potrivit unei bogate experiențe practice în materie, reluată și în literatura de specialitate, atât din țară noastră, cât și din străinătate, pot fi scoase în evidență principalele sarcini care revin cercetării la fața locului, în esență acestea fiind următoarele:

a. Cunoașterea și investigarea directă de către organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată a scenei infracțiunii sau a locurilor înscrise în categoria "locului faptei".

b. Descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă.

.....

1.3. Elemente tactice specifice pregătirii cercetării la fața locului

Pregătirea echipei de cercetare a scenei infracțiunii. Pregătirea cercetării la fața locului presupune inițierea unei serii de măsuri specifice, de către organul judiciar chemat să efectueze cercetarea - măsuri cunoscute în literatura sau practica de specialitate și sub denumirea de acțiuni premergătoare sau pregătitoare. Sub raport tactic criminalistic, pregătirea ca atare a cercetării locului faptei se desfășoară în două direcții:

a. Pregătirea propriu-zisă a echipei care urmează să se deplaseze la fața locului, în vederea efectuării cercetării, atât din punct de vedere judiciar, cât și tehnic-criminalistic;

b. Dispunerea unor măsuri cu caracter preliminar, întreprinse direct la fața locului, pentru salvarea victimelor, înlăturarea pericolelor, fixarea împrejurărilor care se pot modifica sub o formă sau alta etc.

Pregătirea mijloacelor tehnico-științifice criminalistice. Sub raport tehnico-tactic criminalistic, o atenție deosebită va fi acordată verificării și pregătirii mijloacelor tehnico-științifice criminalistice care urmează să fie folosite pe parcursul cercetării.

.....

1.4. Reguli tactice ale cercetării la fața locului

Principalele elemente tactice, de natură să orienteze activitatea echipei de cercetare la fața locului sunt, în esență, următoarele:

Cercetarea la fața locului se efectuează cu maximă urgență. Este de la sine înțeles că cercetarea la fața locului trebuie să fie făcută cu maximă urgență, practic, imediat după ce organul de urmărire penală a fost sesizat despre săvârșirea unei infracțiuni. Această cerință, de o importanță deosebită, este obligatorie cel puțin sub două aspecte, analizate în cursul de bază.

Cercetarea la fața locului se efectuează complet și detaliat. Această cerință trebuie dublată de obiectivitate și conștiinciozitate, astfel încât locul faptei să fie cercetat sub toate aspectele, indiferent de versiunea pe care echipa de cercetare este tentată să o atribuie evenimentului cercetat. O atenție specială trebuie acordată cercetării urmelor și clasificării împrejurărilor negative.

Conducerea și organizarea competentă a cercetării la fața locului. Organizarea și conducerea eficientă a activității echipei de cercetare la fața locului constituie o condiție esențială pentru realizarea sarcinilor specifice actului procedural analizat.

.....

1.5. Măsuri preliminare cercetării la fața locului

De regulă, măsurile preliminare sunt luate de polițiștii care se deplasează la fața locului înaintea echipei de cercetare, formată din organul de urmărire penală competent în cauză, din specialiști criminaliști etc. Aceștia sunt obligați să efectueze actele de cercetare

ce nu suferă amânare, chiar dacă privesc o cauză care nu este de competența lor și să ia măsurile ce se dovedesc absolut necesare.

Determinarea locului săvârșirii faptei, punerea lui sub pază și protejarea urmelor. Menținerea aspectului inițial al locului faptei, precum și conservarea urmelor este o măsură esențială pentru evitarea unei posibile acțiuni distructive a persoanelor curioase (așa-numitul „val al curioșilor”), a amatorilor de senzații tari care, numai în câteva momente, pot schimba înfățișarea locului faptei sau distruge urmele infracțiunii.

Fixarea tuturor împrejurărilor care, cu timpul, se pot modifica sau pot dispărea. În funcție de situația concretă, organului de urmărire penală îi revine o sarcină dificilă, în sensul că va fi obligat să rețină o multitudine de împrejurări, unele dintre ele cu caracter trecător. De exemplu:

- Ora exactă a sosirii organelor de cercetare penală.
- Poziția și starea ușilor, ferestrelor și perdelelor.
- Prezența unor mirosuri deosebite și, în general, caracterul acestora și alte aspecte analizate în cursul de bază.

.....

1.6. Reguli tactice specifice efectuării cercetării propriu-zise la fața locului

Primele măsuri luate de organul competent să efectueze cercetarea. O dată sosită echipa însărcinată să efectueze cercetarea la fața locului, conducătorul acesteia are obligația să inițieze câteva măsuri destinate pregătirii cercetării propriu-zise.

În situația în care cercetarea propriu-zisă a fost precedată de acțiuni premergătoare, atunci pregătirea cercetării efective va consta în:

- a.** Completarea măsurilor vizând salvarea victimelor, înlăturarea pericolelor și conservarea urmelor.
- b.** Examinarea rapidă a locului faptei, delimitarea sa exactă și întărirea măsurilor de pază.

.....

Cercetarea propriu-zisă a locului faptei se va face cu respectarea strictă a regulilor tactice generale enunțate la începutul acestei secțiuni. Bineînțeles, aplicarea regulilor în discuție se face și în funcție de specificul zonei cercetate (locuri închise sau deschise), de modificările aduse.

Cercetarea în faza statică. În faza statică a cercetării se procedează la o examinare atentă a locului faptei, atât în ansamblul său, cât și pe zonele mai importante, fără a se aduce nici o modificare acestuia.

Se are în vedere:

- Stabilirea stării și poziției mijloacelor materiale de probă,
- Măsurarea distanței dintre obiectele principale, dintre acestea și urme sau locuri de acces, aspect de natură să servească la clarificarea unor împrejurări ale cauzei.

Cercetarea în faza dinamică. Faza dinamică este cea mai complexă și laborioasă etapă a cercetării la fața locului, întrucât presupune participarea tuturor membrilor echipei la efectuarea investigațiilor și folosirea integrală a mijloacelor tehnico-științifice criminalistice aflate la dispoziția lor. Acest moment al cercetării presupune:

- Examinarea amănunțită a corpului victimelor, a fiecărui obiect presupus purtător de urme.

- În executarea fotografiilor și înregistrărilor video de detaliu, a măsurătorilor fotografice bidimensionale, se finalizează schița locului faptei și se începe redactarea procesului-verbal.

.....

1.7. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului

Potrivit prevederilor art.131 C. pr. pen. despre efectuarea cercetării la fața locului se încheie un proces-verbal. Procesului-verbal i se pot anexa fotografiile, schițe, desene ori alte asemenea lucrări, cum ar fi, de exemplu, rolele de film sau benzile videomagnetice.

Procesul-verbal. Procesul-verbal încheiat în vederea fixării rezultatelor cercetării la fața locului se numără printre mijloacele de probă cu o semnificație deosebită în soluționarea cauzei penale.

Din punctul de vedere al formei și cuprinsului, procesul-verbal va conține mențiuni, indicate în art.91 C.pr.pen.:

.....

Schița locului faptei. Schița locului faptei, denumită și plan-schiță sau desen-schiță, este destinată fixării și prezentării, în ansamblu, a locului faptei, a modului în care sunt dispuse, în plan, obiectele și urmele infracțiunii, precum și a distanțelor sau a raportului de poziție dintre acestea.

Fotografiile și înregistrările video judiciare. Fotografia judiciară executată la fața locului se numără printre cele mai importante

mijloace de fixare a rezultatelor cercetării, deși este considerată drept o modalitate auxiliară procesului-verbal.

Înregistrarea video judiciară se înscrie printre metodele moderne de fixare a rezultatelor cercetate la fața locului, devenite, în prezent, indispensabile în cazurile deosebite (omor, distrugeri provocate de explozii și incendieri, accidente feroviare, aeriene etc.).

.....

Teme de meditație:

- Obiectivele cercetării la fața locului
- Cadrul tactic general al cercetării la fața locului
- Măsurile preliminare cercetării la fața locului
- Regulile tactice specifice cercetării
- Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului

Unitatea de studiu nr. 2 ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ PRIVIND PROCEDURA DE EFECTUARE A CONSTATĂRII TEHNICO-ȘTIINȚIFICE ȘI A EXPERTIZEI CRIMINALISTICE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Considerații introductive;
- Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice;
- Tactica efectuării expertizelor criminalistice;
- Redactarea raportului de expertiză;

- Elemente tactice aplicate în aprecierea și valorificarea concluziilor expertizei de către organele judiciare.

2.1. Considerații introductive

Antrenarea tot mai frecventă a unor specialiști în investigații judiciare a fost impusă atât de nevoia lărgirii posibilităților de perfecționare a activității de îndeplinire a justiției, cât și de progresul rapid al științei și tehnicii, cu impact direct asupra aflării adevărului.

Constatarea tehnico-științifică – aspecte procesual penale. Constatarea tehnico-științifică se înscrie printre mijloacele de probă specifice actualei noastre legislații procesual-penale. Potrivit prevederilor art. 112 C. pr. pen., constatarea tehnico-științifică are un caracter de urgență, valorificarea științifică a urmelor fiind impusă de existența pericolului dispariției unor mijloace materiale de probă sau de schimbarea unor situații de fapt.

Expertiza criminalistică – aspecte procesual-penale. Expertiza criminalistică face parte din categoria mai largă a expertizelor judiciare ce constituie un mijloc de probă, un procedeu probator valoros, prin care, pe baza unei cercetări fundamentate pe date și metode științifice, „expertul aduce la cunoștință organului judiciar concluzii motivate științific cu privire la fapte pentru a căror lămurire sunt necesare cunoștințe specializate”.

Spre deosebire de constatarea tehnico-științifică, la efectuarea expertizei poate participa, alături de expertul numit de organele judiciare și un expert recomandat de părți.

.....

2.2. Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice.

Oportunitatea expertizei. Asigurarea oportunității expertizei constituie o primă cerință ce trebuie avută în vedere de către organele judiciare.

Stabilirea corectă a obiectului expertizei. Cerința privind stabilirea corectă a obiectului expertizei criminalistice are implicații directe asupra modului de valorificare judiciară a acestui mijloc de probă.

.....

2.3. Tactica efectuării expertizelor criminalistice

Efectuarea propriu-zisă a expertizelor. Cerința esențială, de ordin deontologic, în efectuarea expertizelor criminalistice, ca și a

oricărei alte expertize judiciare, inclusiv a constatărilor tehnico-științifice, o reprezintă corectitudinea și probitatea profesională.

Cunoașterea obiectului expertizei este prima etapă în care specialistul procedează la studierea actului de dispunere a lucrării, precum și a materialelor de cercetat.

Examinarea separată a fiecărui obiect, este a doua etapă, având ca scop sesizarea particularităților sau elementelor sale caracteristice.

Examinarea comparativă a caracteristicilor, reflectate sau conținute în urma ridicată de la locul faptei, cu caracteristicile modelelor de comparație create experimental cu obiectele incluse în sfera cercetării.

2.4. Redactarea raportului de expertiză.

Raportul de expertiză criminalistică prezintă rezultatele investigațiilor științifice și cuprinde, potrivit art.123 C.pr.pen., trei părți:

- Partea introductivă,
- Partea descriptivă, referitoare la mijloacele și metodele tehnico-științifice folosite în efectuarea expertizei,
- Partea finală, în care sunt prezentate concluziile expertului, ca răspuns la întrebările adresate, precum și părerea acestuia în legătură cu obiectul expertizei.

Totodată, raportul de expertiză va conține o ilustrare adecvată (fotografii, schițe, desene, planșe, diagrame etc.) a celor mai semnificative aspecte desprinse în cadrul examinării criminalistice.

Modalități de formulare a concluziilor. O deosebită importanță pentru atingerea scopului urmărit prin expertiza criminalistică o are formularea răspunsurilor la întrebările adresate de organul judiciar. În funcție de rezultatele la care a ajuns examinarea, concluziile pot fi certe, probabile sau de imposibilitate a rezolvării problemei.

2.5. Elemente tactice aplicate în aprecierea și valorificarea concluziilor expertizei de către organele judiciare

Aprecierea și valorificarea expertizelor judiciare reprezintă o activitate ce reclamă din partea organelor judiciare nu numai cunoștințe din domeniul dreptului, ci și cunoștințe de cultură generală, din domeniul științei și tehnicii, cu precădere dintre cele înmănunchate în știința Criminalisticii.

Verificarea raportului de expertiză. Aprecierea raportului de expertiză criminalistică sau a unei constatări tehnico-științifice parcurge, în principal, două etape importante, constând în verificarea respectării prevederilor legale referitoare la expertiză (verificarea formală) și verificarea conținutului științific al raportului de expertiză (verificarea de fond sau substanțială).

Valorificarea concluziilor expertizei. Interpretarea și valorificarea concluziilor expertizei criminalistice marchează momentul aprecierii și cântării probelor puse în evidență prin intermediul examinărilor științifice.

Dintre concluziile rapoartelor de expertiză, cele mai valoroase sunt concluziile cu caracter de certitudine. Concluziile cu caracter de probabilitate dețin o pondere mai mică în ansamblul rezultatelor expertizei criminalistice.

Teme de meditație:

- Diferențieri procesual penale între constatarea tehnico-științifică și expertiza judiciară
- Tactica dispunerii constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice
- Tactica efectuării constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice
- Tactica evaluării și valorificării constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice

Unitatea de studiu nr. 3
CADRUL TACTIC AL ORGANIZĂRII ANCHETEI
PENALE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Noțiunea și principiile organizării urmăririi penale;
- Structura și conținutul planului de urmărire penală;
- Versiunile de urmărire penală;
- Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală

3.1. Noțiunea și principiile organizării urmăririi penale

Managementul urmăririi penale, al actelor de investigație judiciară, servește la realizarea funcțiilor urmăririi penale, începând chiar din faza actelor premergătoare.

Planificarea reprezintă elementul de legătură dintre scopul și sarcinile urmăririi penale, pe de o parte, și modul lor de realizare prin acțiuni concrete, pe de altă parte. Acest element se materializează în obiectivele anchetei, versiunile și problemele de clarificat, metodele și mijloacele disponibile.

Principiile organizării urmăririi penale – Pentru a reprezenta un suport științific real al urmăririi penale, atât în ansamblul său, cât și în fiecare cauză concretă, planificarea este necesar să se facă potrivit anumitor reguli fundamentale, anumitor principii.

Principiul individualității. Individualizarea planificării activității de urmărire penală, în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, își găsește explicația în aceea că fiecare faptă în parte, fiecare împrejurare, este identică numai cu sine însăși, deosebindu-se de toate celelalte prin elementele sale specifice, fiind practic irepetabilă.

Principiul dinamismului. Principiul dinamismului reprezintă cea de a doua regulă fundamentală după care trebuie să se conducă planificarea și organizarea urmăririi penale. Potrivit finalității sale, principiul enunțat își găsește reflectarea în două direcții principale analizate în curs.

3.2. Structura și conținutul planului de urmărire penală

Structura planului de urmărire penală. Planul de urmărire penală după care trebuie să se desfășoare o anchetă este constituit dintr-o structură unitară de elemente componente, menite să confere eficiență activității de urmărire penală.

Sub raport tactic, potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, desprinse din studierea experienței organelor judiciare, rezultă că principalele elemente constitutive ale planului de urmărire penală sunt versiunile, problemele ce se cer rezolvate în verificarea fiecărei versiuni, precum și activitățile desfășurate pe baza metodelor științifice criminalistice cu ajutorul cărora se rezolvă aceste probleme.

Momentul elaborării unui plan de anchetă - alt element tactic important - se impune a fi astfel ales, încât el să nu fie conceput nici prematur și nici tardiv față de mersul anchetei.

Conținutul planului de urmărire penală. Conținutul unui plan de urmărire penală este determinat de problemele pe care le are de clarificat ancheta într-un moment sau altul.

Pentru determinarea acestor elemente, deduse din planul de urmărire penală, organele penale de specialitate trebuie să răspundă la o suită de întrebări, denumită convențional „formula celor 7 întrebări”, sau alături de aceasta, „formula celor 4 întrebări”, aplicabile în majoritatea cazurilor.

Formula celor 7 întrebări, întâlnită mai întâi în jurisprudența romană - quis? quid? ubi? quibus auxiliis? curr? quomodo? quando? qu'on? - cunoscută sub denumirea de „disticul lui Daries”, are ca destinație clarificarea aspectelor esențiale ale faptei.

Formula celor 4 întrebări, considerată, întrucâtva, superioară calitativ primei formule, deoarece delimitează mai clar conținutul infracțiunii, servește la elucidarea problemelor unei cauze penale plecând de la elementele constitutive ale acesteia.

3.3. Versiunile de urmărire penală

În cadrul planului de anchetă, versiunile de urmărire penală dețin o poziție centrală întrucât prin ele se materializează una dintre metodele tactice fundamentale, menite să orienteze întreaga activitate spre stabilirea faptelor și împrejurărilor cauzei, într-un cuvânt, spre aflarea adevărului.

Termenul de versiune este definit drept o variantă sub care poate fi înfățișat un fapt. Din punctul de vedere al esenței sale, versiunea se apropie foarte mult de ipoteză, așa cum este ea folosită în toate domeniile științei, în general ale cunoașterii umane: presupunere, supoziție, explicație provizorie pe baza unor fapte sau date cunoscute, referitoare la cauza, mecanismul intern, esența unui fapt sau fenomen. În măsura în care este confirmată experimental – în cazul nostru prin verificări întreprinse de organele judiciare – ipoteza se transformă într-o cunoștință certă.

Criterii de clasificare a versiunilor – Clasificarea versiunilor de urmărire penală prezintă importanță nu numai pe plan teoretic, dar în special practic, întrucât presupunerile, ipotezele cu privire la faptă și la autorul acesteia, pot cuprinde o sferă mai mare sau mai mică de aspecte, fiecare cu semnificația sa, în soluționarea cauzei. În funcție de aceste versiuni, se organizează și se planifică întreaga activitate a organului de urmărire penală.

Versiunile principale sau generale. Versiunile principale sau generale se referă la faptă, în ansamblul ei, la natura acesteia și, în măsura în care se stabilește că este vorba de o infracțiune, la elementele constitutive ale acesteia.

Versiunile secundare. Versiunile secundare sunt presupunerile referitoare la unele aspecte izolate ale faptei, dar cu o anumită semnificație în cauză. Firește că o versiune secundară este subordonată direct unei versiuni principale, datele obținute prin

verificarea celei dintâi servind la conturarea explicațiilor cu privire la elementele de fond ale cauzei.

3.4. Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală

Pentru elaborarea unor versiuni care să servească pe deplin aflării adevărului sub raport tactic, este necesar să fie întrunite mai multe condiții, printre cele mai importante numărându-se:

a. Deținerea unor date sau informații despre fapta cercetată, corespunzătoare sub raport calitativ și cantitativ, pe baza cărora să fie elaborate versiunile.

b. Conceperea unor versiuni apropiate de realitate solicită pregătirea multilaterală, experiența și intuiția organului de urmărire penală.

.....

Folosirea unor forme logice de raționament. Folosirea formelor logice de raționament, cum sunt raționamentele deductive, inductive sau raționamentul prin analogie, este absolut necesară pentru elaborarea de versiuni întemeiate nu numai pe date concrete, ci și pe baza unui proces judicios de gândire.

Teme de meditație:

- Principiile organizării urmăririi penale
- Structura și conținutul planului de urmărire penală
- Versiunile de urmărire penală și clasificarea acestora
- Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală.

Unitatea de studiu nr. 4

TACTICA ASCULTĂRII MARTORILOR

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Aspecte introductive;
- Procesul psihologic de formare a declarațiilor martorilor;
- Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor;

- Reguli și procedee tactice criminalistice aplicate în ascultarea propriu-zisă a martorilor;
- Verificarea și aprecierea declarațiilor martorilor;
- Particularități tactice aplicate în ascultarea martorilor minori și a altor categorii de martori.

4.1. Aspecte introductive

Administrarea probei testimoniale, constând în ascultarea persoanelor chemate să depună mărturie într-un proces, aprecierea declarațiilor (depozițiilor) și valorificarea acestora, face parte dintre acele activități judiciare în care este pusă pregnant în evidență necesitatea respectării, în egală măsură, atât a prevederilor procesuale, cât și a regulilor tactice criminalistice.

Valoarea probantă și relativitatea declarațiilor martorilor – Estimări privind forța probantă a mărturiei din perspectivă psihologică. Considerată la fel de veche ca și justiția și ocupând un loc central în sistemul probelor - dar fără a i se mai atribui o valoare doveditoare superioară altor mijloace de probă. Concluzia potrivit căreia declarațiile martorilor au un caracter relativ a fost desprinsă atât din îndelungata experiență judiciară, dar mai ales, dintr-o serie de cercetări sistematice, ale căror rezultate au făcut să se afirme că proba testimonială este aparent fragilă, uneori înșelătoare și cu o valoare destul de aleatorie.

Principalele cauze ale relativității mărturiei. Cauzele principale care determină relativitatea declarațiilor unui martor, așa cum au fost ele evidențiate în literatura de specialitate, sunt următoarele:

a. Imperfecțiunea organelor de simț ale omului, însoțită de o serie de factori obiectivi sau subiectivi care influențează nu numai percepția, dar și procesul de memorare sau redare a celor percepute.

b. Procese psihice distorsionate, dintre care subiectivismul și selectivitatea psihică, precum și constructivismul psihic au un rol predominant.

c. Convingerea cvasi-generală a mediilor judiciare (dar nu numai a lor) este că declarația martorului trebuie să fie o reproducere absolut fidelă, o „fotografie obiectivă” a faptelor la care a asistat, lucru greu de realizat în practică .

d. Particularitățile psihologiei organului judiciar, esențială, atât în luarea declarațiilor, cât și în evaluarea lor.

.....

4.2. Procesul psihologic de formare a declarațiilor martorilor

În întreaga literatură de specialitate juridică, criminalistică sau de psihologie judiciară, se subliniază, pe bună dreptate, că veridicitatea declarațiilor unui martor, chiar de bună-credință fiind, ca și aprecierea forței lor probante, nu pot fi concepute fără cunoașterea mecanismelor psihologice care stau la baza formării mărturiei.

Procesul de cunoaștere a realității depinde, în esență, de capacitatea fiecărei persoane de a recepționa informațiile primite, de a le prelucra, dar și de subiectivismul și de selectivitatea sa psihică, cu alte cuvinte de o multitudine de factori.

Recepția faptelor și împrejurărilor de către martori

Recepția senzorială – Elementele care definesc recepția senzorială a unor evenimente ca primă etapă a formării mărturiei, conturează un proces psihic de cunoaștere, care parcurge mai multe etape:

- Senzația este cea mai simplă formă de reflectare senzorială a însușirilor izolate, ale obiectelor sau persoanelor, prin intermediul unuia dintre organele noastre de simț.
- Percepția este, în schimb, consecința unei reflectări mai complexe care conduce la conștientizare, la identificarea obiectelor și fenomenelor.

Faptele, obiectele sau persoanele sunt percepute diferențiat, unele fiind înregistrate imediat, spre deosebire de altele care trec pe un loc secundar, deși au posibilitatea de a influența analizatorii.

Factori de distorsiune (bruijaj), determinați de legițile generale ale senzorialității, cu influență directă asupra modului de recepționare, proprii fiecărei persoane.

Factori de distorsionare a recepției senzoriale a martorilor din perspectivă criminalistică – Ascultarea unui martor presupune, de la bun început, să se țină cont alături de legițile generale ale senzorialității, de principalii factori obiectivi și subiectivi capabili să influențeze procesul de percepție. Astfel:

- Factorii de natură obiectivă, determinați de împrejurările în care are loc percepția, cei mai importanți fiind: vizibilitatea, audibilitatea, durata percepției, ș.a.
- Factorii de natură subiectivă sunt reprezentați de totalitatea particularităților psiho-fiziologice și de personalitatea individului, apte să influențeze procesul perceptiv.

Dintre aceștia, considerăm necesar să-i amintim pe cei mai importanți:

- Calitatea organelor de simț

- Personalitatea și gradul de instruire a individului joacă un rol semnificativ în procesul perceptiv, acestora adăugându-se alți factori importanți.

.....

Prelucrarea (decodarea) informațiilor – A doua etapă importantă a formării declarațiilor martorilor constă în decodarea informațiilor recepționate senzorial. Față de momentul recepției, în cel al prelucrării informațiilor intervine o completare logică și semantică a posibilelor goluri în percepție. Datorită activismului nostru psihic, informațiile recepționate, fie și parțial, sunt decodate, în conștiința noastră ele căpătând un anumit sens.

Dintre factorii mențiți să influențeze direct calitatea prelucrării, cei mai importanți sunt experiența de viață a martorului, gradul de cultură, profesia, capacitatea de apreciere a spațiului, ș.a..

Stocarea memorială – Formarea mărturiei este strâns dependentă și de calitatea proceselor de memorare, desfășurate în trei etape succesive: achiziția, în care, așa cum s-a subliniat, percepția are un rol important, reținerea (conservarea) și reactivarea, fie sub forma reproducerii, fie sub forma recunoașterii.

Stocarea memorială nu reprezintă o simplă înregistrare mecanică, o fotografie absolut fidelă a celor percepute de o persoană, ci un proces dinamic, activ, de prelucrare și sistematizare a datelor receptate, în funcție de personalitatea fiecărui individ, de interesul manifestat față de o anumită problemă etc. Iată de ce, în ascultarea martorului, va trebui să se țină seama de mai mulți factori care condiționează procesul memorizării, cum sunt:

Reactivarea memorială – Ultima etapă a procesului de memorare este reactivarea sau reactualizarea, întâlnită fie sub forma reproducerii, fie sub forma recunoașterii, ultima în înțelesul său psihologic, iar nu juridic.

Reproducerea – În cazul mărturiei, reproducerea poate îmbrăca forma verbală sau scrisă. Calitatea conținutului datelor reproduse depinde, mai ales, de calitatea percepției faptelor sau împrejurărilor, de condițiile obiective și subiective ce ar fi putut influența procesul perceptiv, ca și de fixarea datelor în memoria martorului.

Recunoașterea – A doua formă sub care se prezintă procesul de reactivare a memoriei este întâlnită frecvent în practica organelor judiciare, în special în cazul recunoașterii de persoane sau de obiecte.

4.3. Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor

Pregătirea ascultării martorilor; aspecte generale – În linii mari, pregătirea audierii presupune studierea datelor existente la dosar, stabilirea persoanelor care trebuie ascultate, cunoașterea personalității acestora, a naturii relațiilor pe care le pot avea subiecții infracțiunii, stabilirea locului, a momentului și a modului de citare, precum și pregătirea acelor materiale ce pot fi folosite de către organul judiciar cu acest prilej.

.....

Elemente tactice aplicate în pregătirea ascultării martorilor – Pregătirea ascultării martorului - sub raport tactic criminalistic - se va face în funcție de obiectivele anchetei și activitățile destinate soluționării lor, așa cum au fost ele planificate de organul judiciar în vederea aflării adevărului.

Stabilirea ordinii de audiere – După stabilirea problemelor ce se cer clarificate sau verificate, va fi stabilită ordinea de ascultare a martorilor. De regulă, martorii principali, cei care au perceput nemijlocit faptele, vor fi ascultați înaintea martorilor indirecți care au obținut datele prin mijlocirea altor persoane sau, pur și simplu, din zvon public.

.....

Stabilirea momentului audierii – Un element tactic, aflat în strânsă corelație cu ordinea de ascultare, este stabilirea momentului și locului audierii. Momentul ascultării unui martor, raportat la ordinea audierii, este ales în funcție de mai mulți factori, de care organul judiciar este obligat să țină seama. Astfel:

a. Evitarea posibilei înțelegeri între martori, ca și influențarea celui care va fi audiat de către diverse persoane interesate în cauză (învinuit, inculpat, parte vătămată, parte civilă).

b. La stabilirea momentului audierii, trebuie avut în vedere programul de activitate și profesia persoanei care urmează să fie ascultată, bineînțeles numai dacă este posibil și fără a se submina obiectivitatea anchetei și autoritatea magistratului.

.....

Pregătirea audierii martorilor necesită, uneori, *întocmirea unui plan de ascultare*, pentru fiecare persoană în parte mai ales în cauzele dificile, complicate. În plan vor fi incluse: problemele de clarificat, întrebările și ordinea de adresare a lor, eventuale date

desprinse din materialele aflate la dosar pe care anchetatorul le poate folosi în timpul ascultării.

4.4. Reguli și procedee tactice criminalistice aplicate în ascultarea propriu-zisă a martorilor

Audierea propriu-zisă a martorilor reprezintă momentul în care devine pregnant rolul regulilor de efectuare a acestui act procedural, act cu largă rezonanță. Conduita tactică în etapa de identificare a martorului. Etapa identificării martorului, în care o includem și pe aceea a depunerii jurământului, constă potrivit prevederilor art. 84 C. pr. pen., în întrebarea acestuia despre nume, prenume, etate, domiciliu (eventual reședință, dacă este cazul) și ocupație.

- a. Primirea martorului într-o manieră corectă, civilizată,
- b. Crearea unui cadru de ascultare sobru, caracterizat de seriozitate.

.....

Într-un cuvânt, crearea climatului psihologic favorabil confesiunii se obține prin discuții libere, prin abordarea degajată a unor probleme care nu intră imediat pe terenul investigat.

Conduita tactică din momentul relatării libere a martorului – În a doua etapă a audierii, denumită relatare liberă, după crearea cadrului psihologic favorabil obținerii unor declarații sincere, martorului i se face cunoscut obiectul cauzei și i se arată care sunt faptele sau împrejurările pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor, cerându-i-se să declare tot ce știe cu privire la aceasta (art. 86 C. pr. pen.).

Reguli tactice aplicate în etapa formulării de întrebări – Ultima etapă a audierii nu are - cel puțin teoretic - un caracter obligatoriu. În practică sunt întâlnite situații în care martorii fac declarații complete și clare, încă din faza relatării libere, fără a mai fi nevoie de întrebări. Această etapă mai este denumită „Interogarea martorului”, „Relatarea ghidată”, „Depoziție-interogatoriu”.

Întrebările sunt necesare întrucât depoziția martorului poate conține denaturări de natură obiectivă sau subiectivă.

Din punct de vedere tactic criminalistic, conform opiniilor exprimate în literatura de specialitate, fundamentate pe o îndelungată practică a organelor judiciare, în formularea și adresarea întrebărilor este absolut necesar să se respecte următoarele reguli:

- Întrebările trebuie să fie clare, precise, concise;

- Întrebările vor viza strict faptele percepute de către martor,

.....

Ascultarea răspunsurilor la întrebări presupune, obligatoriu, respectarea unei conduite tactice specifice, importanța ei fiind confirmată de practică.

4.5. Verificarea și aprecierea declarațiilor martorilor.

Verificarea declarațiilor este absolut necesară pentru stabilirea veracității unei mărturii. Verificarea va fi efectuată pe baza altor probe sau date existente la dosar, prin întrebări referitoare, la modul în care martorul a perceput faptele, ori a aflat despre acestea, neexcluzându-se nici efectuarea de reconstituiri, atunci când se consideră necesar.

Aprecierea declarațiilor reprezintă un moment semnificativ în activitatea de cunoaștere și de stabilire a adevărului. Operația de analiză a unei declarații se efectuează în cadrul examinării și aprecierii întregului probatoriu, ea presupunând un studiu comparativ al faptelor stabilite, inclusiv prin intermediul martorilor, cât și un studiu al calității surselor directe sau indirecte, din care provin datele.

4.6. Particularități tactice aplicate în ascultarea martorilor minori și a altor categorii de martori

Ascultarea martorilor minori – Pregătirea ascultării martorilor minori. Pregătirea ascultării impune cunoașterea cât mai bine a minorului, prin obținerea de date de la familie, rude, vecini, pedagogi, cu privire la comportament, dezvoltare intelectuală, situația la învățătură, pasiuni, cerc de prieteni, raporturile cu colegii etc. Același lucru este necesar și în alegerea persoanei care urmează să-l asiste pe minor la audiere (dacă are sub 14 ani), persoană care să-i inspire încredere și siguranță, în majoritatea cazurilor aceștia fiind părinții, bunicii sau alte rude apropiate.

Audierea propriu-zisă a minorilor. Ascultarea propriu-zisă începe cu identificarea minorului, care va avea un caracter cât mai puțin oficial.

a. În faza relatării libere, minorul va fi ascultat cu multă răbdare, fără a fi bruscat, speriat sau întrerupt, cu condiția să nu se abată cu totul de la subiect. Dintr-o relatare liberă a minorului nu trebuie să se aștepte prea multe date de calitate.

b. În faza adresării de întrebări, cea mai importantă în cazul ascultării minorilor, întrebările trebuie să fie cât mai clare, formulate într-un limbaj accesibil copilului, concise, lipsite de

elemente de sugestie, minorul trebuind să înțeleagă exact ceea ce i se cere.

Particularități tactice în ascultarea minorilor. În privința regulilor tactice de ascultare a minorilor trebuie să precizăm că ele nu au un caracter de generalitate, întrucât diferă în funcție de vârsta la care sunt ascultați, de stadiul dezvoltării psihosomatice.

.....

Perioada școlară, mijlocie, de la 10 la 14 ani, este determinată de străbaterea pubertății, cu numeroase modificări biologice, reflectate și pe planul psihicului.

Perioada adolescenței, de la 14 la 18 ani, este marcată de începerea introducerii minorului în viața socială, cu toate caracteristicile acestui proces. Devine pregnantă dezvoltarea sensibilității, caracterizată și de erotizarea acesteia.

Ascultarea altor categorii de martori

Ascultarea vârstnicilor. Ascultarea persoanelor în vârstă necesită adaptarea regulilor tactice de anchetă ori de judecată la particularitățile psihologice ale martorului intrat sub influența procesului de îmbătrânire. Specialiștii precizează că procesul de îmbătrânire devine evident, în general, după vârsta de 65 ani, regresia fiind mai accentuată după 70-75 de ani. Limitele acestea au, însă, un caracter general, ele diferind mult de la o persoană la alta.

Ascultarea unor martori handicapați. Ascultarea martorilor surdo-muți și a martorilor nevăzători prezintă și ea câteva particularități, unele destul de semnificative.

Ascultarea propriu-zisă se caracterizează prin aceea că relatarea liberă a martorului surdo-mut este mult mai anevoioasă, ponderea urmând să o dețină întrebările, foarte precise și clar exprimate. Este de la sine înțeles că vor fi vizate aspectele pe care martorul le-a perceput vizual, deși el poate să înțeleagă, și chiar foarte bine, conținutul unei discuții după mișcarea buzelor.

În privința martorilor nevăzători este important de amintit că aceștia au un simț tactil foarte dezvoltat și o acuitate auditivă foarte mare, deosebită, care le permite să perceapă mult mai bine sunetele, să recunoască persoanele după voce și să-și dea seama de ceea ce se întâmplă în jurul lor, după zgomotele produse.

Ascultarea persoanelor care nu cunosc limba română. Ascultarea persoanelor care nu cunosc limba română se face cu ajutorul unui interpret. Un străin, care nu cunoaște limba română, poate fi întrebat despre faptele la care a fost martor ocular, ca și

despre faptele pe care le-a auzit și a avut posibilitatea să le înțeleagă.

.....

Teme de meditație:

- Cauzele relativității probei testimoniale
- Recepția senzorială a martorilor; factorii care distorsionează recepția senzorială
- Stocarea și reactivarea memorială
- Tactica pregătirii audierii martorilor
- Audierea martorilor în faza relatării liber
- Audierea martorilor în faza adresării de întrebări
- Verificarea și aprecierea declarațiilor martorilor
- Tactica audierii martorilor minori și a altor categorii de martori
- Consemnarea declarațiilor martorilor.

**Unitatea de studiu nr. 5
PARTICULARITĂȚI TACTICE ALE AUDIERII
PERSOANEI VĂTĂMATE**

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Aspecte introductive;
- Considerații privind psihologia persoanei vătămate și formarea declarațiilor sale
- Caracteristici ale formării declarațiilor persoanei vătămate
- Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate.

5.1. Aspecte introductive

Activitatea de probațiune relevă importanța și utilitatea declarațiilor participanților la procesul penal, printre aceștia numărându-se și persoana vătămată, mai ales în împrejurări în care fapta penală a fost săvârșită cu violență.

În situația specială a persoanei vătămate, percepția și memorarea se fac pe fondul unor intense tulburări afective care explică lacunele din declarații și prezentarea inconștient denaturată a celor percepute. Fenomenele de iluzie și de sugestie, efectul „halo”, experiența anterioară, vizibilitatea, audibilitatea și durata percepției sunt câțiva factori din multitudinea celor care produc erori sau alterează perceperea actului infracțional și care trebuie luați în considerare de organul ce instrumentează cauza.

Reglementarea calității de persoană vătămată în Codul penal român. Subiectul pasiv special al infracțiunii este persoana fizică sau juridică, titulară a valorii sociale împotriva căreia s-a îndreptat infracțiunea și care a suportat răul cauzat prin săvârșirea infracțiunii.

5.2. Considerații privind psihologia persoanei vătămate și formarea declarațiilor sale

Psihologia victimei infracțiunii a fost mai puțin abordată în literatura de profil, comparativ cu studiul psihologiei martorului sau învinuitului (inculpatului), deși, acest al doilea membru al diadei penale interesează la fel de mult, dacă avem în vedere doar câteva dintre posibilitățile oferite prin analiza profilului psihic al persoanei vătămate pentru tactica criminalistică.

Particularități ale psihologiei victimei – Față de natura extrem de variată a împrejurărilor în care se săvârșesc infracțiunile, de sunetele și zgomotele ce le pot însoți, poate prezenta interes determinarea următoarelor împrejurări.

- Distanța dintre sursa sonoră și organul receptor,
- Direcția de propagare a fenomenelor

.....

În legătură cu recepția vizuală, reamintim că dintre undele electromagnetice ce acționează asupra analizorului vizual, pot provoca senzații vizuale.

Imaginilor consecutive, constând în persistarea acestora după ce stimulul începe să acționeze. Contrastului simultan, în care un obiect cenușiu pare mai alb pe un fond negru decât pe un fond alb. În legătură cu recepția cutanată s-au identificat 3 categorii de senzații cu mecanisme senzoriale diferite:

- Senzațiile tactile (de atingere, de presiune),
- Senzațiile termice,
- Senzațiile de durere sunt provocate de orice stimul mai intens.

În legătură cu recepția olfactivă, este de menționat că ea este rezultatul stimulării receptorilor olfactivi de către anumite substanțe care se găsesc în stare gazoasă sau sub formă de vapori, receptori situați în membrana mucoasă a cavității nazale. Erori pot apare ca urmare a:

- Nedeterminarea unor caracteristici generale ale mirosului;
- Stabilirea direcției din care ar fi provenit mirosul;
- False identificări ale caracteristicilor olfactive determinate de tensiunea emoțională.

Factori de distorsiune - obiectivi și subiectivi - ai recepției senzoriale a victimei. Recepția victimei poate fi influențată (bruiată) de anumite condiții concrete în care se desfășoară agresiunea. După cum acești factori își au originea în cauze externe, de mediu, sau în chiar persoana celui care percepe, au fost deosebiți factori obiectivi și subiectivi ce influențează percepția.

Factori de natură obiectivă sunt ca și în cazul recepției martorului:

- Condițiile de iluminare în care are loc percepția vizuală influențează puternic vizibilitatea însușirilor obiectelor, în special a culorii acestora;
- Condițiile meteorologice sunt factorii care pot optimiza;
- Distanța mare și diversele obstacole,

.....
Factorii de natură subiectivă sunt determinați de particularitățile psiho-fiziologice și de personalitate ale persoanei vătămate, fie că efectul lor este unul vremelnic, fie că este de durată. Astfel:

- Calitatea organelor de simț, orice defecțiune a acestora afectând o parte din posibilitățile de percepție,

- Vârsta și sexul persoanei vătămate influențează percepția în sens pozitiv sau în sens negativ.

.....

5.3. Caracteristici ale formării declarațiilor persoanei vătămate

Prelucrarea și decodificarea informațiilor – A doua etapă, esențială în formarea declarațiilor persoanei vătămate, constă în prelucrarea și decodificarea la nivel cortical a informației percepute

Factorii de bruiaj ce acționează în procesul perceptiv, acționează în egală măsură și în procesul decodării informațiilor. De aceea, trebuie luați în calcul la:

- Aprecierea dimensiunilor;
- Aprecierea timpului este strâns legată de fenomenele susceptibile de modificare;
- Aprecierea mișcării este dictată de împrejurarea că cele mai multe infracțiuni se săvârșesc prin manifestări fizice.

Stocarea memorială a faptelor. Între momentul perceptiv și cel al redării, în fața organelor judiciare, se interpune momentul conservării pentru un timp mai mult sau mai puțin îndelungat în memorie a informațiilor dobândite.

Reactivarea memorială. Ultima etapă a procesului de memorare este și în cazul victimelor, reactivarea sau reactualizarea, întâlnită fie sub forma reproducerii, fie sub forma recunoașterii, ultima în înțelesul său psihologic, nu juridic.

Reproducerea reprezintă momentul de actualizare a informațiilor achiziționate, în care se manifestă și multitudinea de factori ce au putut influența întregul proces de formare a declarațiilor și, totodată, momentul în care o seamă de alți factori pot influența decisiv declarațiile celui vătămat.

Denaturările involuntare se datorează stării emoționale sub influența căreia persoana vătămată a perceput faptele.

Denaturările mincinoase, firește de rea-credință, constituie „ajustări” în sensul „îngroșării faptelor”.

5.4. Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate

Pregătirea în vederea ascultării victimei. Pregătirea ascultării persoanei vătămate este o activitate absolut necesară, care se cere efectuată în toate împrejurările, indiferent de gradul de dificultate al cauzei și care trebuie dirijată în direcții tipice oricărei audieri, începând cu aceea a martorului, urmată de:

- Studiarea materialului cauzei;
- Cunoașterea persoanelor care urmează a fi ascultate;

- Întocmirea planului de ascultare, dacă situația o impune.

Tactica audierii în faza relatării libere – Verificarea identității reprezintă primul moment al audierii propriu-zise. După ce organul judiciar s-a edificat cu privire la identitatea persoanei vătămate, îi aduce la cunoștință faptele și împrejurările în legătură cu care va fi ascultată, inclusiv posibilitatea legală de a se constitui ca parte vătămată, parte civilă în proces, de a renunța la acest drept conferit de lege și de a fi ascultată în calitate de martor.

Conduita tactică în momentul ascultării libere.

Printre regulile tactice principale aplicate se găsesc cele menționate în capitolul anterior:

- Ascultarea persoanei vătămate cu răbdare și calm,
- Evitarea oricărui gest, reacție, mină sau expresie
- Ajutarea ei cu mult tact, fără a o sugestiona sub nici o

formă

Conduita tactică în momentul formulării de întrebări – Ultima etapă a audierii nu are, teoretic, caracter obligatoriu. În practică însă, sunt numeroase cazuri în care organul judiciar este nevoit să formuleze întrebări în scopul lămuririi unor aspecte neclare, confuze.

a. Întrebările de completare sunt necesare în cazurile în care persoana vătămată relatează mai puțin decât ceea ce a perceput în mod real.

b. Întrebările de precizare vizează acele aspecte la care persoana vătămată s-a referit, dar lipsa de claritate impune unele detalieri.

.....

Teme de meditație:

- Particularități ale psihologiei victimei.
- Factori de distorsiune a recepției senzoriale a victimei.
- Caracteristici ale formării declarațiilor persoanei vătămate.
- Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate.

Unitatea de studiu nr. 6 TACTICA ASCULTĂRII ÎNVINUITULUI SAU A INCULPATULUI

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Privire generală asupra semnificației interogatoriului în procesul judiciar;
- Particularități ale psihologiei învinuitului sau inculpatului;
- Considerații asupra trăsăturilor de personalitate a magistratului sau a celui care efectuează ancheta penală;
- Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea învinuitului sau a inculpatului;
- Modalități tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat.

6.1. Privire generală asupra semnificației interogatoriului în procesul judiciar

Considerații privind valoarea probantă a declarațiilor învinuitului sau inculpatului – Declarațiile învinuitului (inculpatului), cunoscute și sub denumirea de mărturisire - considerată cândva „regina probelor” - reprezintă un mijloc important de probă care servește, mai mult sau mai puțin direct, la aflarea adevărului în procesul judiciar. Chiar și în eventualitatea unei mărturisiri nesincere, aceasta își are o anumită utilitate, în sensul că permite cunoașterea atitudinii față de fapta comisă.

6.2. Particularități ale psihologiei învinuitului sau inculpatului

Învinuitul este persoana stabilită deseori dintr-un cerc de suspecți, față de care se efectuează urmărirea penală, cât timp nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa (art. 229 C. pr. pen.). Complexitatea mecanismelor psihologice ale învinuitului sau inculpatului rezultă din specificitatea etapelor infracționale pe care acesta le traversează.

- În prima etapă se conturează latura subiectivă a infracțiunii,
- În etapa a doua, are loc desfășurarea activității infracționale,
- În etapa a treia, postinfracțională, își fac apariția procese psihice, determinate de teamă, de lupta dusă de făptuitor pentru evitarea răspunderii penale, specifice încercărilor de simulare, de disimulare și, în general, minciunii.

Psihologia învinuitului sau inculpatului din perioada postinfracțională – După săvârșirea unui act ilicit, se poate instala, la majoritatea infractorilor, o stare de tensiune psihică, alta decât cea de tensiune preinfracțională, mai mult sau mai puțin evidentă,

determinată de teama de a nu fi descoperiți, și care motivează dominantă depresivă a individului.

Psihologia învinuitului sau inculpatului în momentul interogatoriului – Mecanismele psihologice ale celui anchetat prezintă câteva caracteristici care trebuie cunoscute, mai ales pentru contracararea încercărilor de inducere în eroare a organului judiciar prin simulare, disimulare, minciună.

Depistarea prezenței stării de emoție care poate dezvălui dezacordul dintre cele afirmate și cele petrecute în realitate, dintre adevăr și minciună, reprezintă o problemă majoră a tacticii de anchetă. Este important de știut că stărilor emoționale, de tensiune psihică, le sunt specifice o serie de manifestări viscerale și somatice, cele mai importante fiind:

- Accelerarea și dereglarea ritmului respirației, paralel cu dereglarea emisiei vocale (răgușire), scăderea salivăției
- Schimbarea mimicii și pantomimicii, pe un fond de agitație, transpusă frecvent în mișcări și gesturi, într-o conduită care nu mai corespunde comportamentului normal al individului.

.....

6.3. Considerații asupra trăsăturilor de personalitate a magistratului sau a celui care efectuează ancheta penală

În ascultarea învinuitului sau inculpatului ca, de altfel, în întreaga activitate de realizare a actului de justiție, un rol deloc de neglijat - despre care se vorbește însă destul de puțin - îl are personalitatea magistratului, a celorlalți juriști sau organe de cercetare, chemați să afle adevărul, să pronunțe o soluție temeinică și legală într-o anumită cauză penală.

Inclusiv în cazul interogatoriului, din felul în care tratăm oamenii putem avea un răspuns pe măsură. Un comportament negativ conduce la rezultate deseori negative.

Dintre multiplele calități care se cer persoanei chemate să participe la înfăptuirea justiției, o semnificație aparte au:

- Creativitatea în gândire, în sensul evitării schemelor fixe, a șabloanelor, nici o faptă, împrejurare sau persoană nefiind asemănătoare cu alta.

.....

Acești factori de calitate, care susțin afirmația potrivit căreia investigația criminalistică este o știință, dar și o artă, reprezintă

premișa esențială în aflarea adevărului, în soluționarea legală a unei cauze, printr-o activitate definită de obiectivitate și desfășurată în limitele legii, fără mânie și părtinire, deci SINE IRA ET STUDIO.

6.4. Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea învinuitului sau a inculpatului

Pregătirea ascultării – Pentru ca interogarea învinuitului sau a inculpatului să-și atingă scopul propus, se impune, în primul rând, o organizare riguroasă a acestei activități care, în linii mari, se apropie de pregătirea ascultării martorului. Astfel:

Studierea materialelor sau datelor existente în cauză. Pe plan tactic criminalistic, studierea materialelor cauzei presupune cunoașterea datelor referitoare la modul și împrejurările în care s-a săvârșit fapta, la probele existente în acel moment la dosar.

Cunoașterea personalității învinuitului sau a inculpatului. Această cerință tactică are o incidență directă, imediată asupra stabilirii tacticii de ascultare, servind la conturarea ulterioară a laturii subiective a infracțiunii. Dintre principalele elemente de natură să conducă la definirea personalității unui individ, menționăm:

- Trăsăturile psihice ale personalității;
- Caracterul;
- Temperamentul;

.....

Factorii care au influențat sau condiționat evoluția somato-psihică (vorbire, mers) și socială a învinuitului sau inculpatului, cum ar fi:

- Mediul familial sau social în care a evoluat și s-a format;
- Cercul de prieteni;

.....

Toate aceste date pot fi obținute din studierea materialului cauzei, din informațiile culese de la locul de muncă, de la domiciliu, din declarațiile martorilor, din studierea cazierului, precum și din discuțiile preliminare purtate cu învinuitul sau inculpatul.

Organizarea modului de desfășurare a ascultării. Modul de interogare se circumscrie planului general de urmărire penală elaborat într-o anumită cauză penală și care conține versiunile, problemele de clarificat, metodele tactice folosite, ordinea de efectuare a diverselor activități procedurale, după cum s-a precizat mai sus.

Planificarea ascultării – Finalizarea pregătirii ascultării învinuitului sau inculpatului se va materializa într-un plan de ascultare, întocmit pentru fiecare învinuit sau inculpat în parte.

Cadrul tactic al ascultării propriu-zise a învinuitului sau a inculpatului – Ascultarea învinuitului sau a inculpatului se desfășoară, potrivit prevederilor art. 70 - 74 C. pr. pen., în trei etape principale (identificare, ascultare liberă și punerea de întrebări), urmate de consemnarea declarațiilor.

- Crearea unei atmosfere favorabile ascultării și stabilirii contactului psihologic cu suspectul, devenit învinuit sau inculpat,

- Adoptarea de către magistrat sau polițist a unei atitudini demne, în raport de autoritatea pe care o reprezintă.

.....

Aceasta înseamnă că cel care efectuează ascultarea are o atitudine pozitivă, definită prin congruență sau încredere în propria personalitate.

Verificarea identității învinuitului sau inculpatului.

Pentru stabilirea contactului psihologic, în această primă fază, și pentru cunoașterea amănunțită a personalității învinuitului sau inculpatului, pot fi puse și întrebări, altele decât cele care interesează fapta, sau se poate purta o discuție prealabilă.

Modalități tactice de ascultare în faza relatării libere. După ce se aduce la cunoștință obiectul cauzei și al ascultării, învinuitul sau inculpatul va fi lăsat să facă o relatare liberă, cerându-i-se să dea și o declarație scrisă personal, cu privire la învinuirea care i se aduce.

Modalitățile de audiere se raportează, în primul rând, la prevederile art. 71 C. pr. pen. Acesta conține prevederi cu un pronunțat caracter tactic, prevederi cărora li se vor adăuga și alte reguli tactice. Astfel:

- Fiecare învinuit sau inculpat este ascultat separat,

- Învinuitul sau inculpatul trebuie lăsat să declare liber tot ce știe în cauză. Aceasta înseamnă că el nu va fi întrerupt până la terminarea relatării.

.....

Conduita organului judiciar, pe timpul relatării libere, are o semnificație tactică deosebită. Pentru aceasta:

- Va fi impusă o atmosferă de calm și răbdare,

- Va fi urmărit cu atenție, în permanență, fără ostentație, comportamentul celui ascultat, privirea sa.

Tactica ascultării în faza adresării de întrebări. Formularea întrebărilor reprezintă ultima etapă activă a audierii, aceasta fiind socotită momentul cel mai încordat al ascultării învinuitului sau inculpatului.

Tactica formulării de întrebări este în funcție de declarațiile făcute anterior de învinuit sau inculpat, de caracterul lor sincer și complet. În esență, poziția unui învinuit sau inculpat, cu privire la învinuirea adusă, poate lua următoarele forme. De exemplu:

- Recunoașterea sinceră și completă a faptelor și a învinuirii aduse.

- Respingerea învinuirii și probarea lipsei lor de temeinicie.

Clasificarea întrebărilor adresate învinuitului sau inculpatului, se poate face după mai multe criterii, mai importante fiind scopul urmărit de organul judiciar și întinderea problemelor vizate: întrebările puse învinuitului sau inculpatului pot fi întrebări de control, de precizare, de completare sau ajutătoare, de detaliu, etc.

Modalitățile tactice de adresare a întrebărilor se raportează la poziția învinuitului sau inculpatului față de învinuirea adusă, de încercările de disimulare a adevărului și, bineînțeles, de structura sa psihică.

Procedeele tactice de ascultare a învinuitului sau a inculpatului, raportate la împrejurările menționate anterior, pot fi următoarele:

- Tactica ascultării repetate;

.....
.....

În aplicarea acestor procedee tactice, curente, se recurge și la conjugarea lor cu alte elemente tactice constând în:

- Folosirea contradicțiilor din propriile declarații;

- Prezentarea altor probe sau mijloace materiale de probă, obținute în timpul cercetărilor, din care rezultă indubitabil temeinicia învinuirii.

- Prezentarea integrală a procedurilor tactice în cursul de bază.

6.5. Modalități tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat

Indicatori psihofiziologici ai emoției – Despre aceste tehnici este necesar să fie corect informați viitorii anchetatori, magistrați sau apărători, chiar dacă utilizarea lor în justiție, în calitate de mijloace de probă, rămâne o chestiune de viitor, ele nefiind prevăzute ca atare de legislația noastră procesual penală ca mijloc de probă.

Indicatori fiziologici de depistare a emoției – Indicatorii fiziologici care pot servi la depistarea tensiunii emoționale, folosiți de actualele tehnici de detectare a sincerității sau nesincerității, sunt consecința unor procese fiziologice (cauzate de tensiunea psihică specifică), cum ar fi:

- Modificările activității cardiovasculare;
- Modificarea caracteristicilor normale ale respirației;

Mijloace tehnice de detectare a tensiunii psihice, a simulării – Dintre mijloacele tehnico-științifice de detectare a tensiunii emoționale, folosite în diverse țări, de către organele de cercetare penală, iar în unele state occidentale și de către instituții particulare, cele mai apreciate ca răspunzând nevoilor anchetei sunt considerate următoarele:

- Poligraful, folosit inclusiv în țara noastră, este un instrument care înregistrează sub formă grafică trei indicatori de bază și modificările fiziologice tipice stărilor de stres psihologic: Tensiunea arterială și pulsul;

-
- Detectorul de stres emoțional în voce (P.S.E.), cunoscut și sub denumirea de „Dektor” (de aici și unele confuzii cu „detectorul de minciuni” de tip poligraf), este de dată relativ mai recentă, apariția lui fiind situată în perioada anilor 1970, tot în Statele Unite.
 - Detectorul de stres emoțional în scris este un dispozitiv anexă al poligrafului, care înregistrează tot sub formă grafică modificările intervenite în scrisul unei persoane aflate într-o stare de tensiune psihică.

Organizarea și desfășurarea testării la poligraf – Pregătirea testării. Această operație necesită studierea materialului cauzei, în părțile în care îl privesc pe cel ascultat și cunoașterea personalității acestuia. În plus, este absolut necesar un examen medical, una dintre condițiile obligatorii de testare fiind integritatea stării psihice și fizice.

O altă cerință, uneori omisă, este și aceea ca persoana care urmează să fie examinată să nu fi fost supusă anterior unor interogări îndelungate.

.....

Dialogul pre-test reprezintă o etapă intermediară, între pregătirea și testarea propriu-zisă. La început, celui testat i se dau explicații referitoare la principiile de funcționare a aparatului, la drepturile pe care le are în legătură cu acest procedeu.

Testarea propriu-zisă constă în formulări de întrebări scurte, clare și precise, la care se răspunde cu „da” și „nu”.

Testele, de regulă, pregătite anterior, conțin:

- Întrebări neutre, pentru liniștea subiectului;
 - Întrebări de control, pentru stabilirea răspunsurilor afirmative („da”) și negative („nu”), sincere, necesare comparării cu răspunsurile la întrebările critice.
-

Interpretarea diagramei. Interpretarea rezultatelor testării se efectuează pe baza comparării caracteristicilor de traseu ale răspunsurilor sincere la întrebări neutre (fără încărcătură emotivă) ca și la răspunsurile nesincere cu caracter de control, cu răspunsurile nesincere la întrebările relevante (cu încărcătură afectogenă).

Aprecieri privind valoarea probantă a rezultatelor obținute cu tehnicile de detectare a comportamentului simulat. Valoarea probantă a concluziilor desprinse în urma testării cu ajutorul tehnicilor de tip poligraf este mult discutată în literatura de specialitate din străinătate, păreri menționate și în lucrări de specialitate din țara noastră.

.....

Din punct de vedere psihologic, se apreciază că actualele înregistrări poligrafice sunt relativ imperfecte, indicatorii utilizați în detecția nesincerității fiind „dependenți de manifestările emotive, de forma în care se manifestă simularea și de calea periferică a evidențierii ei”. Din perspectivă procesual penală. Din punct de vedere legal, raportându-ne strict la prevederile Codului de

pro-cedură penală al României, trebuie să subliniem că mijloacele de probă admise în legislația noastră sunt prevăzute limitativ în dispozițiile art. 64 C. pr. pen.

Teme de meditație:

- Psihologia învinuitului/inculpatului în momentul interogatoriului.
- Trăsături de personalitate a magistratului sau anchetatorului: A se vedea și efectele „Galatea”, „Pygmalion”
- Pregătirea ascultării învinuitului/inculpatului. Atenție și la trăsăturile de personalitate.
- Modalități tactice de ascultare a învinuitului/inculpatului în faza relatării libere.
- Modalități tactice de ascultare în faza adresării de întrebări
- Indicatori fiziologici de depistare a emoției și mijloacele tehnice folosite.
- Organizare și desfășurarea testării la poligraf.
- Valoarea probantă a acestor testări. A se vedea și factorii formatori.

Unitatea de studiu nr. 7

TACTICA EFECTUĂRII PERCHEZIȚIEI; RIDICAREA DE OBIECTE ȘI ÎNSCRISURI

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Importanța, reglementarea procesual-penală și pregătirea percheziției;
- Pregătirea percheziției;
- Reguli tactice de efectuare a percheziției;
- Fixarea rezultatelor percheziției;
- Ridicarea de obiecte și de înscrisuri.

7.1. Importanța, reglementarea procesual-penală și pregătirea percheziției

Percheziția este un act procedural - efectuat frecvent în practică - destinat căutării și ridicării unor obiecte care conțin sau poartă urme ale unei infracțiuni, a corpurilor delictive, a înscrisurilor, fie cunoscute, fie necunoscute organului judiciar și care pot servi la aflarea adevărului. Importanța percheziției și a ridicării de obiecte și de înscrisuri. Rolul particular al percheziției rezultă și din faptul că, în interesul major al justiției, organele de urmărire penală, au posibilitatea să efectueze acest act chiar și în condițiile în care, aparent, ar însemna o încălcare a inviolabilității domiciliului, a persoanei sau a secretului corespondenței, cum este cazul infracțiunilor flagrante, respectând, însă, prevederile legii.

Clasificarea perchezițiilor sub raport tactic criminalistic. Deși clasificarea perchezițiilor, din punct de vedere al legii procesual-penale, se face în percheziții domiciliare și percheziții corporale, printr-o înțelegere, prin prisma unor particularități tactice de efectuare, perchezițiile domiciliare și corporale pot fi împărțite în mai multe categorii. Astfel:

- a. După natura locului în care este efectuată.

b. După numărul de persoane la care urmează să se facă percheziția.

.....

7.2. Pregătirea percheziției

Reușita unei percheziții depinde, ca și în cazul celorlalte acte de urmărire penală tratate mai sus, de modul în care aceasta este pregătită. Descoperirea mijloacelor materiale de probă prin percheziție nu poate fi, în nici un caz, lăsată la voia întâmplării, fără o organizare atentă și riguros pregătită, îndeosebi în cazuri mai complexe.

Stabilirea obiectivelor percheziției. Determinarea cu precizie a scopului percheziției se face în funcție de infracțiunea cercetată (omor, delapidare, furt, înșelăciune, speculă etc.).

Cunoașterea locului percheziției. Cunoașterea exactă a locului în care urmează să se efectueze percheziția, în special cea domiciliară, este o regulă ce trebuie respectată în toate împrejurările, cu atât mai mult în cazurile complexe, excepție făcând infracțiunile flagrante, în care percheziția poate fi efectuată de îndată.

.....

7.3. Reguli tactice de efectuare a percheziției

Aspecte privind *psihologia percheziției* – Printre factorii care concură direct la reușita unei percheziții, un loc central îl ocupă factorii de natură psihică, factorii a căror cunoaștere de către organul judiciar este absolut necesară.

Psihologia organului judiciar care face percheziția trebuie să fie definită printr-un simț de observație bine dezvoltat, o putere mare de concentrare și de stabilitate a atenției, o intuiție rapidă, capacitate de analiză și de sinteză.

În esență, efectuarea unei percheziții reclamă, printre altele, și o serie de calități psihofiziologice determinate, printre altele, de forța, mobilitatea și dinamismul sistemului nervos, de echilibrul existent între procesul de excitare și inhibiție.

Psihologia persoanei percheziționate oferă elemente deosebit de semnificative pentru orientarea cercetării, elemente pe care organul judiciar trebuie să le aibă în permanență în vedere, întrucât, dacă sunt valorificate cu pricepere, pot contribui direct la reușita percheziției.

În momentul percheziției persoana în cauză va traversa o stare emoțională specifică. Tensiunea psihică va fi cu atât mai pronunțată cu cât obiectele sau înscrisurile căutate se află la domiciliul sau asupra persoanei percheziționate.

Deplasarea și intrarea la locul percheziției – Deplasarea la locul percheziției trebuie pregătită cu multă atenție pentru a se asigura caracterul inopinat al acțiunii, astfel încât persoana percheziționată să fie abordată prin surprindere, fără a i se da timp să înlăture obiectele sau înscrisurile vizate de către organul judiciar, ori să dispară de la domiciliu.

Intrarea la locul percheziției se face potrivit particularităților fiecărui caz în parte.

Întreaga operație de pătrundere la locul percheziției se face în prezența martorilor asistenți invitați să participe la efectuarea percheziției și, eventual, a apărătorului ales.

Primele măsuri luate la locul percheziției – După intrarea la locul percheziției, cel care conduce echipa își va prezenta legitimația de magistrat sau polițist și, dacă este cazul, autorizația dată de procuror în vederea efectuării acestui act (art. 101 C. pr. pen.). Înainte de începerea percheziției propriu-zise, se impune luarea unor măsuri cu caracter preliminar, cum sunt:

Inspectarea rapidă a întregului loc percheziționat, îndeosebi a W.C.-urilor, sobelor, mașinilor de gătit, tuburilor de aruncat gunoiul ș.a.

Luarea măsurilor de contracarare a oricărei acțiuni violente. Din momentul începerii și pe întreaga durată a percheziției, organul de urmărire penală trebuie să fie pregătit să contracareze orice acțiune violentă a persoanei percheziționate.

.....

Reguli tactice aplicate în efectuarea percheziției propriu-zise – Efectuarea unei percheziții se raportează la natura și particularitățile locului cercetat. Indiferent, însă, de aceste particularități, perchezițiilor le sunt comune câteva reguli cu caracter tactic.

- a. Percheziția se efectuează cu minuțiozitate.
- b. Percheziția se desfășoară metodic, sistematic.

Pentru descoperirea ascunzătorilor. Cei care efectuează percheziția, trebuie să se raporteze particularităților locului cercetat - practic acestea prezentându-se într-o infinitate de variante.

7.4. Fixarea rezultatelor percheziției

Consemnarea în procesul-verbal este principalul mijloc de consemnare a rezultatelor unei percheziții. El va trebui să cuprindă, în primul rând, mențiunile prevăzute de art. 91 C. pr. pen.

Fixarea prin fotografiere. Fotografierea este un procedeu tehnic deosebit de valoros nu atât prin caracterul său ilustrativ, ci mai ales prin obiectivitatea și precizia cu care sunt redată caracteristicile obiectelor, precum și a ascunzătorilor în care au fost descoperite.

Înregistrarea pe bandă videomagnetă. Înregistrările video, ca și filmarea, sunt modalități tehnice de fixare a rezultatelor percheziției (care se dovedesc superioare fotografierii).

7.5. Particularități privind efectuarea unor categorii de percheziții domiciliare și a percheziției corporale

Percheziția încăperilor sau a locurilor închise – În cazul perchezițiilor efectuate în locuri închise, se cercetează elementele de construcție ale clădirii, ale încăperilor și dependințelor, cum sunt zidurile, pardoselile, plafoanele, scările, instalațiile sanitare, precum și obiectele aflate în încăperi, obiecte în care pot fi amenajate ascunzători.

Cercetarea clădirii și a elementelor de construcție presupune verificarea clădirii în ansamblul său, precum și a fiecărei încăperi sau dependințe în parte.

Cercetarea mobilierului și a obiectelor din interiorul încăperilor este o operație migăloasă, care necesită multă atenție și răbdare din partea celui care o efectuează.

.....

Percheziția locurilor deschise – Percheziția locurilor deschise presupune căutarea de obiecte pe suprafețe sau terenuri clar delimitate, îngrădite, care aparțin persoanei la care se efectuează percheziția, sau pe care aceasta le folosește în mod exclusiv ori împreună cu un număr limitat de persoane. Cel mai adesea, din această categorie fac parte curțile și grădinile.

În cazul locurilor neîngrădite, de acces general, cum sunt, de exemplu, terenurile agricole, pajiștile, chiar dacă aparțin unei anumite persoane, nu se poate vorbi de percheziție, ci, mai degrabă, de o cercetare la fața locului, desfășurată potrivit regulilor procedurale și tacticii menționate anterior.

Percheziția corporală – după cum se cunoaște, este destinată căutării de obiecte și de înscrisuri aflate asupra unei persoane. Potrivit prevederilor art.106 C. pr. pen., ea se efectuează de către organul judiciar care a dispus-o, cu respectarea dispozițiilor art.104 C.pr.pen. alin.1, sau de către persoana desemnată de acest organ.

Datorită particularităților sale, ca și metodelor de efectuare, din punct de vedere tactic criminalistic percheziția persoanei este împărțită, convențional, în percheziția îmbrăcăminte și percheziția corpului.

Percheziția preliminară este destinată preîntâmpinării unei acțiuni violente a persoanei percheziționate, ceea ce presupune, în primul rând, dezarmarea acesteia.

Percheziția obiectelor de îmbrăcăminte. Această parte a percheziției presupune verificarea în parte a fiecărei piese din care este formată, a lenjeriei și a încălțăminte, la nevoie acestea putând fi scoase de pe corpul persoanei.

Percheziția corpului ca atare. Aceasta se efectuează de către o persoană de același sex cu persoana percheziționată, la nevoie apelându-se la sprijinul medicului. Principala modalitate de ascundere o reprezintă introducerea obiectelor în orificiile naturale, iar câteodată, chiar înghițirea obiectelor, mai ales dacă pot fi eliminate cu ușurință.

7.6. Ridicarea de obiecte și de înscrisuri

Ridicarea de obiecte și de înscrisuri ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal, act procedural distinct de percheziție, se efectuează atât în condițiile stabilite de lege, cât și cu respectarea câtorva reguli tactice criminalistice.

Cadrul tactic criminalistic – Ridicarea silită sau percheziția, efectuată după ce persoanei i-au fost cerute anumite obiecte sau înscrisuri bine individualizate, poate prezenta un anumit neajuns. Astfel, dacă organul de urmărire penală nu este pregătit să facă față acestei împrejurări, el trebuie să ceară încuviințarea procurorului pentru efectuarea actelor amintite, timp în care persoana respectivă are posibilitatea să distrugă, să ascundă, sau să încredințeze altor persoane obiectele sau înscrisurile cerute.

Teme de meditația:

- Pregătirea percheziției;
- Aspecte privind psihologia percheziției;
- Deplasarea, intrarea și primele măsuri luate la locul percheziției;
- Regulile tactice aplicate în efectuarea percheziției propriuzise;
- Efectuarea percheziției corporale.

Unitatea de studiu nr. 8 REGULI ȘI PROCEDEE TACTICE APLICATE ÎN EFECTUAREA UNOR ACTE DE URMĂRIRE PENALĂ

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Tactica efectuării confruntării;
- Tactica efectuării reconstituirii;
- Tactica efectuării prezentării pentru recunoaștere.

8.1. Tactica efectuării confruntării

În cadrul actelor de urmărire penală, confruntarea se înscrie printre procedeele probatorii cu caracter complementar, efectuarea ei fiind condiționată de existența unor declarații date de persoanele ascultate în aceeași cauză, declarații între care s-a constatat că există contradicții.

Importanța confruntării. În clarificarea unor fapte sau împrejurări rolul confruntării este pus în evidență îndeosebi în cazurile în care contradicțiile, neclaritățile, neconcordanțele din declarațiile personale ascultate într-o cauză penală nu pot fi înlăturate pe baza examinării altor mijloace de probă. Avantajele acestui procedeu pot fi, în esență, următoarele:

a. Confruntarea își are importanța sa, prin plusul de informații pe care îl poate aduce în legătură cu personalitatea, cu psihologia persoanelor ascultate,

b. Confruntarea poate constitui un element de stimulare a memoriei persoanelor ascultate.

.....

Oportunitatea confruntării – Oportunitatea confruntării reprezintă un aspect important de care trebuie să țină seama organul judiciar atunci când recurge la efectuarea acestui procedeu probator.

Pregătirea confruntării – Comparativ cu ascultarea propriu-zisă, confruntarea este, evident, ceva mai dificilă, din cauza faptului că se procedează la audierea concomitentă a două persoane, deseori având o poziție procesuală diferită.

Elemente tactice ale pregătirii confruntării. Sub raport tactic criminalistic, regulile după care se conduce pregătirea confruntării sunt, în esență, următoarele:

a. Studierea întregului material al cauzei, accentul fiind pus pe conținutul declarațiilor date de persoanele ascultate.

b. Stabilirea persoanelor care urmează să fie confruntate se face în funcție de natura contradicțiilor și de gradul de sinceritate a celor audiați.

.....

Organizarea confruntării – După studierea materialului cauzei, stabilirea problemelor de clarificat, după cunoașterea și ascultarea prealabilă a persoanelor care vor fi confruntate, organul judiciar procedează la organizarea confruntării, ceea ce presupune:

- Alegerea locului și momentului tactic celui mai potrivit de desfășurare, a ordinii în care persoanele vor fi chemate la confruntare;
- Evitarea unor posibile înțelegeri între cei confrunțați.

.....

Reguli tactice de efectuare a confruntării propriu-zise – Considerații privind psihologia confruntării. În abordarea regulilor tactice de efectuare a confruntării trebuie menționați mai întâi factorii psihologici specifici acestui moment, care vin să se adauge factorilor proprii momentului unei ascultări obișnuite.

Efectuarea confruntării propriu-zise. Pentru început, în încăperea este introdusă persoana considerată mai sinceră, sau cel care a solicitat expres să se recurgă la confruntare.

Se recomandă ca cei confrunțați să stea cu fața spre organul judiciar care conduce confruntarea, fiind contraindicat ca ei să fie

așezați spate în spate, poziție considerată cel puțin umiltoare, mai ales pentru un martor de bună-credință, sincer.

Fixarea rezultatelor confruntării – Consemnarea în procesul-verbal. Consemnarea rezultatelor confruntării se face printr-un proces-verbal, a cărui structură este asemănătoare declarației date cu prilejul ascultării și în conformitate cu prevederile art. 91 C. pr. pen.

Fixarea prin mijloace electronice – Referitor la folosirea mijloacelor tehnice de înregistrare, se poate aprecia, ca și în cazul ascultării martorilor ori învinuiților sau inculpaților, că acestea prezintă avantaje deosebite.

8.2. Tactica efectuării prezentării pentru recunoaștere

Importanța prezentării pentru recunoaștere. Prezentarea pentru recunoaștere este o activitate cu caracter practic destinată identificării unor persoane, cadavre sau obiecte, de către anumite persoane, cum sunt, de exemplu, martorii care le-au perceput în împrejurări determinate de săvârșirea unei infracțiuni sau a unui alt fapt juridic cu implicații penale.

Prezentarea pentru recunoaștere are o importanță egală cu importanța activității de ascultare propriu-zisă a oricărui subiect procesual care are cunoștință despre vreo faptă sau împrejurare de natură să servească la soluționarea cauzei, inclusiv la identificarea autorului sau victimei unei infracțiuni.

Aspecte psihologice ale prezentării pentru recunoaștere – În cazul acestui procedeu tactic, procesul memorial de identificare se bazează pe compararea trăsăturilor caracteristice ale unei persoane sau obiect, prezentat spre recunoaștere, cu trăsăturile caracteristice percepute într-un moment anterior, comparare din care se pot desprinde concluzii referitoare la identificarea, asemănarea sau deosebirea acestora.

Valoarea recunoașterii va depinde, în primul rând, de calitatea percepției, de condițiile în care ea a avut loc.

Pregătirea prezentării pentru recunoaștere

Studierea materialului cauzei. Cunoașterea materialului cauzei, vizează stabilirea cu exactitate a obiectului prezentării pentru recunoaștere, respectiv a persoanelor, cadavrelor, obiectelor care trebuie identificate.

Ascultarea prealabilă. Ascultarea prealabilă a persoanei care face recunoașterea, în legătură cu persoanele, cadavrele, obiectele ce urmează să fie identificate, are un caracter de sine stătător, ea fiind efectuată independent de faptul că persoana a mai fost ascultată și asupra unor aspecte privind cauza.

a. Cunoașterea exactă a posibilităților reale de percepție.

b. Determinarea condițiilor de loc, timp și mod de percepție, precum și a factorilor subiectivi care ar fi putut influența procesul de percepție senzorială.

.....

Organizarea prezentării pentru recunoaștere – Organizarea prezentării pentru recunoaștere se face în funcție de condițiile în care a avut loc percepția și de natura obiectului recunoașterii.

Persoana care va fi prezentată pentru recunoaștere trebuie să fie îmbrăcată în aceleași haine în care a fost observată de către martor sau în haine asemănătoare. Va fi alcătuit un grup de persoane în care va fi introdusă persoana de recunoscut.

Prezentarea cadavrelor pentru recunoaștere impune o pregătire specială, date fiind dificultățile firești de identificare, datorate unor cauze diverse.

Particularități tactice privind efectuarea prezentării pentru recunoaștere

Recunoașterea persoanelor – Pentru recunoașterea persoanelor după semnalmente statice, în încăperea în care este prevăzut să se desfășoare recunoașterea vor fi invitate, mai întâi, cele 3 sau 4 persoane alese pentru alcătuirea grupului în care va fi introdusă persoana care urmează a fi recunoscută. În cameră vor fi prezenți, de asemenea, și martorii asistenți.

Detalieri în cursul de bază.

În cazul recunoașterii persoanelor după fotografie, se va proceda la așezarea fotografiei celui vizat pentru identificare într-un grup de 4 fotografii executate în aceleași condiții tehnice și reprezentând indivizi cu caracteristici de identificare asemănătoare.

Recunoașterea după voce sau mers

.....

Recunoașterea cadavrelor – Recunoașterea cadavrelor prezintă o serie de dificultăți specifice, sub raport tactic fiind necesară aplicarea de reguli, dintre care unele se deosebesc de cele ale recunoașterii persoanelor.

Recunoașterea obiectelor și animalelor – Recunoașterea obiectelor poate viza mai multe aspecte. Pe de o parte, sunt obiectele presupuse a fi fost folosite de către autor în săvârșirea faptei, obiecte de îmbrăcăminte purtate în acel moment, mijloace de transport cu

care a venit sau plecat de la locul faptei care trebuie recunoscute de victimă sau de martorul ocular.

Recunoașterea animalelor este uneori necesară, cel mai adesea fiind întâlnită în cazul animalelor domestice. Recunoașterea se va face în locul în care se afla animalul și în prezența martorilor asistenți.

8.3. Tactica efectuării reconstituirii

Noțiunea, obiectul și funcțiile reconstituirii.

Trăsătura caracteristică definitorie a reconstituirii este conturată de reproducerea experimentală a condițiilor existente în momentul săvârșirii unei fapte penale, în scopul verificării directe de către organul judiciar a veridicității lor, a posibilităților de percepție, precum și al verificării unor date obținute prin alte mijloace de probă (declarații date de învinuiți sau inculpați, confruntări).

Obiectul reconstituirii îl constituie reproducerea cu caracter experimental, fie în întregime, fie în parte, a faptelor cercetate, a modului și a circumstanțelor în care acestea au fost săvârșite, inclusiv a condițiilor în care au putut fi recuperate.

.....

Principalele categorii de reconstituiri

- Reconstituirea destinată verificării veridicității declarațiilor martorilor, învinuitului sau inculpatului, ca și ale persoanei vătămate.
- Reconstituirea destinată verificării posibilităților de percepție, mai ales vizuală sau auditivă, în condițiile existenței unor factori care ar fi putut influența acest proces.
- Reconstituirea destinată verificării posibilităților de săvârșire a anumitor acțiuni în condițiile date.

Disponerea și organizarea reconstituirii.

Disponerea reconstituirii. Potrivit prevederilor art.130 C.pr.pen., reconstituirea poate fi dispusă motivat de către organul de urmărire penală, sau de către instanța de judecată, dacă aceasta consideră necesar să verifice ori să precizeze o serie de date ce prezintă importanță pentru soluționarea cauzei și care nu au fost clarificate prin alte mijloace de probă.

Organizarea reconstituirii. Ca și în cazul celorlalte acte procedurale analizate anterior, reconstituirea presupune aceeași pregătire atentă, aceeași organizare temeinică sub raport tehnico-tactic, pe baza unui plan întocmit judicios.

Determinarea cu exactitate a problemelor ce vor fi verificate, în funcție de obiectul reconstituirii.

Stabilirea persoanelor participante la reconstituire. În mod obligatoriu, la reconstituire trebuie să participe persoanele (învinuite, inculpate, martori, persoane vătămate) ale căror declarații se verifică, prezența celorlalte părți impunându-se numai în măsura în care se consideră necesar sau acestea insistă.

Asigurarea efectuării reconstituirii în condițiile de loc, timp și mod cât mai apropiate de cele în care s-a săvârșit fapta cercetată, ceea ce reprezintă o cerință tactică deosebit de importantă.

.....
Efectuarea reconstituirii

Măsuri preliminare reconstituirii. După încheierea pregătirilor în vederea efectuării reconstituirii, a organizării sale, potrivit planului întocmit, organul judiciar va trece la efectuarea sa, în condițiile prevăzute de lege. Condițiile prealabile reconstituirii propriu-zise sunt următoarele:

- Alegerea momentului reconstituirii;
- Verificarea prealabilă a îndeplinirii tuturor condițiilor ce trebuie respectate, pentru reproducerea cât mai exactă a modului și împrejurărilor în care s-a săvârșit fapta.

.....
Efectuarea reconstituirii propriu-zise. Indiferent de natura obiectului verificării, reconstituirea trebuie să se desfășoare într-o atmosferă de calm și de sobrietate, fără exagerări, gesturi sau acțiuni spectaculoase, ne semnificative, inutile.

Reconstituirea nu se va limita la o singură reproducere a faptei sau a unor împrejurări, fiind necesară o repetare a lor, astfel încât să se observe și să se fixeze cu exactitate rezultatele.

Fixarea rezultatelor reconstituirii – Consemnarea rezultatelor reconstituirii se face în primul rând în procesul-verbal. În redactarea acestuia, se va acorda atenție consemnării cât mai exacte a condițiilor în care s-a efectuat reconstituirea, a acțiunilor efectuate, consemnarea limitându-se strict la aceste aspecte, evitându-se concluziile sau interpretările referitoare la rezultatele obținute.

Teme de meditație:

- **Importanța și oportunitatea confruntării;**

- Pregătirea confruntării; tactica pregătirii și organizarea confruntării;
- Tactica efectuării confruntării propriu-zise;
- Aspecte psihologice ale prezentării pentru recunoaștere;
- Pregătirea prezentării pentru recunoaștere;
- Tactica efectuării prezentării pentru recunoaștere de persoane, cadavre, obiecte și animale;
- Funcțiile reconstituirii și principalele categorii de reconstituire;
- Dispunerea și organizarea reconstituirii.

PARTEA III

METODOLOGIE CRIMINALISTICĂ

Unitatea de studiu nr. 1

METODOLOGIA INVESTIGĂRII INFRACTIUNILOR DE OMUCIDERE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Aspecte introductive;
- Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea omuciderii;
- Particularitățile cercetării la fața locului în caz de omor;
- Particularitățile cercetării omorului în funcție de mijloacele și procedeele folosite de făptuitor pentru suprimarea vieții victimei;
- Alte activități destinate investigării omorului;
- Elaborarea versiunilor de urmărire penală;
- Evaluările de tip profiling privind personalitatea făptuitorului;
- Efectuarea unor acte de urmărire penală;
- Particularități ale cercetării omorului în cazul cadavrelor dezmembrate sau al cadavrelor nedescoperite.

1.1. Aspecte introductive

Importanța și rolul investigației criminalistice a omuciderii. Viața omului, existența sa, în egală măsură individuală și socială, a stat în centrul acțiunilor, al transformărilor proprii tuturor etapelor

parcuse de umanitate în dezvoltarea sa, desigur cu specificul fiecărei epoci istorice, cu părțile sale mai bune sau mai rele.

Rolul și importanța investigației criminalistice în soluționarea infracțiunilor împotriva vieții - ca și în soluționarea celorlalte fapte penale - rezultă din aceea că știința Criminalisticii pune la îndemâna organelor judiciare metodele și mijloacele tehnico-științifice necesare descoperirii, fixării, ridicării și examinării urmelor omuciderii, a identificării autorului și eventual a victimei.

Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea morții violente – Investigarea omorului, una dintre formele morții violente, se particularizează, față de cercetarea altor categorii de infracțiuni, prin problematica sa specifică, concentrată în câteva direcții principale, respectiv: stabilirea cauzei și naturii morții, a circumstanțelor de timp și de mod în care a fost săvârșită fapta, descoperirea mijloacelor sau instrumentelor folosite la suprimarea vieții victimei, identificarea autorului, a eventualilor participanți la comiterea omorului, precizarea scopului sau a mobilului infracțiunii.

Stabilirea cauzei și naturii morții. Identificarea cauzei morții este o problemă la a cărei rezolvare își dau concursul, deopotrivă, medicul legist și organul de urmărire penală.

Identificarea locului în care a fost săvârșit omorul. Stabilirea locului în care a fost săvârșit omorul este o altă problemă importantă pentru soluționarea cazului, acesta fiind, de regulă, cel mai bogat în urme și date cu privire la împrejurările în care s-a comis fapta.

Stabilirea momentului comiterii infracțiunii. Momentul suprimării vieții victimei constituie o problemă cu semnificații multiple.

.....

1.2. Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea omuciderii

Reguli generale metodologice aplicate în investigarea omorului – În investigarea oricărei infracțiuni, organul de urmărire penală trebuie să respecte, alături de prevederile legale, o serie de reguli metodologice, atât cu caracter general, cât și particular, potrivit specificului fiecărei categorii de infracțiuni.

Față de cerințele impuse de practica judiciară, rezultă că regulile generale metodologice sunt, în esență, următoarele:

- Efectuarea cercetării omorului de către o echipă complexă, formată din procuror, medic legist și lucrători de poliție.
- Asigurarea operativității, printr-o organizare eficientă a cercetării.

.....

Cercetarea în echipă a omuciderii; rolul și importanța sa – Regula metodologică privind cercetarea în echipă a omorului, prin importanța ei în ansamblul preocupărilor destinate soluționării infracțiunilor împotriva vieții, impune câteva sublinieri.

a. Cercetarea în echipă permite concentrarea cunoștințelor, a priceperii și a formării unor specialiști în valorificarea completă și operativă a datelor despre fapta comisă, în direcția aflării adevărului.

b. Din cauza naturii sale, cercetarea omorului impune desfășurarea de activități, de investigații judiciare și științifice complexe, sub coordonarea procurorului.

.....

Primele măsuri luate de organele de urmărire penală în cercetarea omorului – Măsuri luate de cadrul de poliție sosit primul la fața locului. La fața locului sosește primul polițistul sesizat, în condițiile arătate, sau alt organ judiciar care, indiferent de competență, informează dispeceratul de poliție, de aici parchetul și serviciul medico-legal.

Tot el este obligat ca, până la sosirea echipei de cercetare să întreprindă cu maximă urgență următoarele:

- Stabilirea faptului dacă victima mai este sau nu în viață, pentru un eventual prim-ajutor și transportarea sa imediată la spital.
- Determinarea locului săvârșirii faptei, punerea lui sub pază și protejarea urmelor, inclusiv a zonelor adiacente.

Activități pregătitoare întreprinse de echipa de cercetare propriu-zisă. În cadrul activităților pregătitoare, potrivit regulilor generale metodologice, organele de urmărire penală - preferabil fiind ca înșiși membrii echipei de cercetare să facă acest lucru - vor proceda la:

- Identificarea victimei și a celorlalte persoane implicate în săvârșirea faptei, în primul rând a autorului, dacă acesta nu a putut fi stabilit de la începutul cercetării.

- Efectuarea examenului medico-legal de către medicul legist din echipă, pentru stabilirea decesului și desprinderea primelor concluzii cu privire la cauza și natura morții.
-

1.3. Particularitățile cercetării la fața locului în caz de omor

Aspecte generale privind cercetarea la fața locului în caz de omor

Cercetarea în faza statică. Cercetarea locului omorului va începe cu luarea unor măsuri pregătitoare de către procurorul care conduce echipa de cercetare.

Investigarea ca atare a locului faptei, în ipoteza unei morți violente, va debuta cu:

- Constatarea morții victimei, efectuată de către medicul legist, în prezența procurorului.
 - Examinarea generală a locului faptei pentru ca procurorul să-și formeze o imagine de ansamblu asupra câmpului infracțional.
-

Cercetarea în faza dinamică. Faza dinamică a cercetării la fața locului este, după cum se cunoaște, cea mai complexă etapă, la ea participând toți membrii echipei. Cercetarea va începe de la cadavru, fiind examinat mai întâi corpul acestuia, precum și locul de sub cadavru după care se va continua cu porțiunea de teren din jurul victimei.

Examinarea cadavrului – efectuată de către medicul legist împreună cu procurorul criminalist, este o activitate esențială a cercetării la fața locului, cu o rezonanță deosebită în desfășurarea ulterioară a anchetei, în soluționarea cazului.

Prin examinarea cadavrului se urmărește să se stabilească ori să se obțină cât mai multe date referitoare la:

- Cauza și natura morții;
- Posibilitatea executării unor acțiuni de autolezare,
- Corespondența dintre locul în care a fost găsită victima etc.

Constatarea morții victimei. Examinarea cadavrului va începe numai după ce medicul legist a constatat decesul, diagnostic pus pe

baza semnelor cadaverice specifice instalării morții biologice și confirmat cu prilejul examenului necroptic.

Semnele precoce, cum sunt absența respirației, încetarea activității cardiace și areflexia totală, au o valoare relativă, întrucât pot fi rezultatul unei morți aparente.

Semnele semitardive permit diagnosticarea cu certitudine a morții, în general ele constând în răcirea cadavrului, deshidratarea, rigiditatea cadaverică, instalarea lividităților și petele cadaverice.

Examinarea propriu-zisă a cadavrului. După constatarea morții, medicul legist și procurorul vor trece la examinarea cadavrului care, evident, nu poate fi executată în condițiile oferite de o sală de autopsie.

Corpul cadavrului se examinează plecându-se de la elementele generale, cum sunt de pildă, constituția fizică, culoarea pielii, semnele particulare, inclusiv semnele cadaverice.

Stabilirea datei morții și a eventualelor modificări în poziția cadavrului. Cu prilejul investigațiilor de la fața locului, și, îndeosebi, a cadavrului, printre numeroasele probleme ce sunt avute în vedere se numără și aceea a stabilirii momentului la care a survenit moartea, precum și a eventualelor modificări intervenite în poziția cadavrului.

1.4. Particularitățile cercetării omorului în funcție de mijloacele și procedeele folosite de făptuitor pentru suprimarea vieții victimei

Omorul săvârșit cu arme albe și corpuri contondente. Omorurile săvârșite cu arme albe, care se clasifică în mai multe categorii – obiecte înțepătoare, tăioase și obiecte despicătoare – sunt frecvent întâlnite în practica noastră judiciară.

Identificarea armelor albe este relativă, determinarea caracteristicilor de grup ale obiectului vulnerant realizându-se după lungimea și adâncimea plăgii, care, însă, nu concordă totdeauna cu lungimea lamei.

Diferențierea omuciderii de sinucidere este posibilă prin interpretarea modului în care se prezintă aceste leziuni. De regulă, sinucigașii preferă zona gâtului, a toracelui, arterele radiale sau venele de la încheietura mâinii.

.....

Omorul săvârșit prin asfixii. Moartea violentă săvârșită prin asfixie mecanică, cunoscută în practica medicală și sub denumirea de „anoxie acută de tip ventilator”, este o modalitate frecventă de omucidere, dar și de sinucidere, de aici rezultând o serie de

probleme ce se cer rezolvate, din cauza diversității modurilor în care se realizează: spânzurare, strangulare, astuparea (ocluzia) căilor respiratorii, comprimarea toraco-abdominală și înecare.

Omorul săvârșit prin împușcare. Omorul săvârșit prin împușcare reprezintă o modalitate de ucidere a unei persoane relativ rar întâlnită în practica anterioară lui decembrie 1989. În prezent însă, asistăm la înmulțirea acestor fapte, iar cercetarea lor s-a dovedit a nu fi de cea mai bună calitate.

În scopul determinării naturii morții prin împușcare, se vor cerceta, sub raport medico-legal și criminalistic, urmele principale ale tragerii (orificiul de intrare, canalul și orificiul de ieșire, dacă există), precum și urmele secundare (rupturile provocate de gaze, arsurile, tatuajul etc.)

Moartea prin otrăvire. Investigarea morții prin otrăvire va avea drept obiect stabilirea faptului dacă decesul s-a datorat sau nu intoxicației acute, tipului de substanță toxică și cantității care a pătruns în organism. De asemenea, trebuie stabilite data intoxicației, forma de procurare și persoanele care au favorizat obținerea acesteia.

1.5. Alte activități destinate investigării omorului

Disponerea expertizelor medico-legale – Problemele la a căror rezolvare expertiza medico-legală are un aport substanțial sunt, în esență, următoarele:

- Stabilirea cauzei și naturii morții, precum și a datei la care a survenit aceasta.
- Diferențierea leziunilor vitale de cele post-mortale și explicarea mecanismelor de producere a lor.

.....

Disponerea expertizelor criminalistice – Dintre problemele curente la a căror rezolvare concură direct examinarea criminalistică a mijloacelor materiale de probă (corpuri delictive, microurme ș.a.), menționăm:

- Identificarea autorului și a celorlalți participanți la săvârșirea omuciderii.

- Identificarea instrumentelor și substanțelor vulnerante, a altor obiecte folosite în comiterea infracțiunii.

.....

Expertiza urmelor lăsate de corpul uman.

Expertiza dactiloscopică servește, în primul rând, la identificarea autorului omorului după urmele digitale lăsate la locul faptei, inclusiv pe corpul victimei.

Expertiza urmelor de picioare (urme plantare și de încălțăminte) permite identificarea creatorului urmei, pe baza detaliilor prezentate fie de crestele papilare ale plantei piciorului, fie ale ciorapului sau încălțăminteii, după cum urma a fost formată de piciorul gol ori încălțat.

.....

Expertizele traseologice – Expertiza urmelor lăsate de instrumentele vulnerante, efectuată împreună cu medicul legist și expertul criminalist, are drept scop stabilirea obiectului folosit de infractor în suprimarea vieții victimei. Subliniem împreună pentru că, în practică, ea se face greu.

Expertiza balistică vizează două direcții principale:

- a.** Identificarea sau stabilirea categoriei armei cu care s-a tras.
- b.** Studiarea urmelor principale și secundare existente pe îmbrăcămintea victimei.

.....

1.6. Elaborarea versiunilor de urmărire penală

Considerații introductive. Regula de bază după care trebuie să se orienteze organele judiciare, în cercetarea infracțiunilor de omucidere, o reprezintă organizarea judicioasă a anchetei și planificarea urmăririi penale, în scopul clarificării complete a împrejurărilor săvârșirii omorului și al identificării făptuitorului.

Un loc central îl ocupă elaborarea versiunilor de urmărire penală, referitoare la natura morții violente (omor, sinucidere sau accident), la persoana autorului, la mobilul și scopul infracțiunii și la împrejurările sau condițiile în care a fost săvârșită.

Criterii de elaborare a versiunilor. Punctul de plecare al anchetei și, în consecință, al elaborării versiunilor îl va reprezenta,

de regulă, victima, întrucât ea furnizează cele mai prețioase elemente pentru elucidarea cazului.

Date obținute din cercetarea la fața locului (sau a scenei infracțiunii) și din examinarea cadavrului, pe baza cărora pot fi desprinse concluzii referitoare la persoana autorului.

Date rezultate din ascultarea martorilor, a rudelor ori din investigațiile privitoare la victimă.

.....

1.7. Evaluările de tip profiling privind personalitatea făptuitorului

Importanța evaluărilor de tip profiling pentru investigațiile penale. În statele cu sisteme judiciare moderne, în primul rând în Statele Unite, a devenit frecventă, pentru soluționarea multor cauze penale, în special omucideri, investigație realizată de specialiști denumiți profiler, pentru determinarea profilului personalității sau psihologiei infractorilor.

Profiling-ul geografic. O nouă tendință în domeniul profiling-ului este dezvoltarea așa-numitului profiling geografic. În cadrul acestuia sunt folosite fotografiile aeriene, numere de înmatriculare a autovehiculelor, date referitoare la plata impozitelor și alte tipuri de dovezi care încearcă să localizeze infractorul într-o anumită zonă (locație) geografică și strict de personalitatea sa.

.....

1.8. Efectuarea unor acte de urmărire penală

Ascultarea martorilor. Ascultarea martorilor, a persoanelor care au descoperit cadavrul și a rudelor victimei, este o activitate care se cere realizată cu maximă urgență.

Ascultarea învinuitului sau a inculpatului. Ascultarea învinuitului sau a inculpatului - după identificarea lor din cercul suspecților - permite cunoașterea poziției sale față de fapta săvârșită și a motivelor care l-au determinat să comită omorul.

Efectuarea de confruntări. Confruntările vor fi efectuate pentru înlăturarea contradicțiilor existente între declarațiile celor ascultați (martori, învinuiți sau inculpați).

Efectuarea de percheziții. Percheziția este necesară în multe dintre cazurile de omor, obiectivele ei fiind multiple, începând cu însăși căutarea cadavrului, a mijloacelor materiale de probă.

Efectuarea de reconstituiri. Reconstituirea servește la precizarea afirmațiilor învinutului sau inculpatului, cu privire la posibilitatea săvârșirii unor anumite activități, în anumite condiții concrete de timp și de loc.

1.9. Particularități ale cercetării omorului în cazul cadavrelor dezmembrate sau al cadavrelor nedescoperite

Investigații specifice în cazul cadavrelor dezmembrate. Descoperirea unor cadavre dezmembrate ori a unor fragmente de cadavre determină dificultăți serioase în cercetare. Una dintre problemele centrale rămâne identificarea victimei, rezultat la care se ajunge relativ greu, depeșajul criminal fiind făcut tocmai în acest scop. În ipoteza cercetării omorurilor în care cadavrele au fost găsite dezmembrate, sau nu au fost descoperite, existând indicii despre dispariția lor, organul de urmărire penală se va conduce după aceleași reguli generale, raportându-se, însă, la particularitățile acestor cazuri.

Particularități ale cercetării în cazurile dispariției unor persoane, victime ale omuciderii. Investigarea omorului al cărei victimă este considerată persoană dispărută, va începe după ce au fost efectuate investigații complete și ample la domiciliul, locul de muncă, în cercul rudelor și al prietenilor, la spitale, verificându-se, totodată, dacă persoana respectivă nu a fost reținută și condamnată pentru o infracțiune.

Teme de meditație:

- Problemele, obiect al probațiunii care trebuie clarificate prin investigarea morții violente.
- Reguli generale metodologice aplicate în investigarea omorului.
- Măsuri luate de polițistul sosit primul la fața locului și activitățile pregătitoare cercetării propriu-zise.
- Cercetarea în faza statică și dinamică.
- Particularități privind examinarea cadavrului, constatarea morții și a datei acesteia.
- Particularități privind cercetarea în funcție de modul de suprimare a vieții.
- Dispunerea expertizelor criminalistice și medico-legale.
- Elaborarea versiunilor de urmărire penală.
- Evaluării de tip profiling privind personalitatea făptuitorului.
- Efectuarea unor acte de urmărire penală.

Unitatea de studiu nr. 2
METODOLOGIA INVESTIGĂRII UNOR
INFRAȚIUNI CARE ADUC ATINGERE PATRIMONIULUI

Țimp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Particularități metodologice privind investigarea furtului și a tâlhăriei;
- Primele măsuri luate în vederea investigării furtului și tâlhăriei;
- Unele particularități ale investigării furtului;
- Particularități metodologice ale investigării delapidării

2.1. Particularități metodologice privind investigarea furtului și a tâlhăriei

Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin cercetarea furtului și a tâlhăriei.

- Determinarea concretă a bunurilor mobile luate din posesia sau detinența legitimă a unei persoane ori a unei unități din cele prevăzute de art. 145 C. pen.
- Stabilirea exactă a locului și momentului săvârșirii faptei are semnificații juridice multiple.
- Identificarea mijloacelor și metodelor folosite în săvârșirea infracțiunii servește la încadrarea juridică a faptei în categoria furtului simplu ori calificat.

.....

2.2. Primele măsuri luate în vederea investigării furtului și tâlhăriei

Indiferent de natura și împrejurarea în care a fost săvârșit furtul sau tâlhăria – în urma sesizării, prin plângere, denunț ori din oficiu – organul de urmărire penală va efectua cât mai urgent posibil următoarele acte procedurale:

Constatarea infracțiunii flagrante. În ipoteza descoperirii furtului sau tâlhăriei, în momentul săvârșirii sau imediat după săvârșire, în condițiile prevăzute de art. 465 C. pr. pen., soluționarea cazului este relativ simplă. Frecvent, asemenea situații se întâlnesc în cazul infracțiunilor săvârșite în piețe, în magazine, mijloace de transport în comun etc.

Cercetarea la fața locului. Cercetarea la fața locului este un act procedural indispensabil în cercetarea infracțiunilor de furt și tâlhărie, prin rezonanța sa ulterioară în soluționarea cauzei penale.

Prin cercetarea la fața locului pot fi obținute date importante referitoare la metodele și mijloacele folosite în săvârșirea furtului, la numărul de persoane și timpul în care au operat, la drumul pe care l-au parcurs făptuitorii, precum și la bunurile furate.

Ascultarea persoanei vătămate. Audierea persoanei vătămate vizează două obiective importante:

a. Obținerea de date concrete privind bunurile sustrase, modul în care se prezenta locul faptei înaintea săvârșirii infracțiunii.

b. În cazul tâlhăriei, victima va furniza date despre numărul făptuitorilor și modul de operare. În asemenea situații, este important ca ascultarea să se facă imediat, mai ales dacă există și pericolul morții victimei, în urma violențelor la care a fost supusă.

.....

Audierea martorilor. Ascultarea martorilor va avea drept scop stabilirea acelor împrejurări, episoade ale furtului ori tâlhăriei, care au fost percepute direct, în momentul săvârșirii lor, ca și identificarea autorului.

În ipoteza existenței unor martori oculari, pentru identificarea autorului, organul judiciar va avea în vedere, cu prilejul ascultării și prezentarea pentru recunoaștere, procedeu tactic aplicat și în cazul ascultării victimei unei tâlhării.

Efectuarea de percheziții. Efectuarea perchezițiilor este o activitate procedurală deosebit de utilă și necesară, ea oferind posibilitatea descoperirii bunurilor furate, precum și a altor mijloace materiale de probă capabile să servească la elucidarea cauzei.

.....

Alte activități de urmărire penală efectuate în anchetarea furtului și tâlhăriei – În cadrul urmăririi penale, dintre actele procedurale mai importante, întâlnite frecvent în cercetarea furturilor și a tâlhăriilor, menționăm:

Ascultarea învinuiților sau a inculpaților. Ascultarea învinuitului (inculpatului) va fi axată, în mare, pe obținerea de date în legătură cu maniera de concepere și pregătire a infracțiunii.

Efectuarea prezentărilor pentru recunoaștere și a reconstituirilor.

a. Prezentarea pentru recunoaștere de persoane și de obiecte se face atât în vederea identificării făptuitorului de către martorii oculari sau de către persoana vătămată (situație întâlnită îndeosebi în cadrul tâlhăriilor).

b. Efectuarea de reconstituiri este, de asemenea, o activitate procedurală de mare utilitate în verificarea declarațiilor învinuiților sau inculpaților, ca și ale martorilor ori ale persoanei vătămate.

Disponerea de expertize judiciare. Alături de actele de urmărire penală, menționate anterior, un rol însemnat în stabilirea adevărului îl au constatările tehnico-științifice și expertizele criminalistice.

2.3. Unele particularități ale investigării furtului

Furtul din locuințe. Furtul din locuințe se săvârșește în cele mai diverse și neașteptate forme, principala preocupare a hoților fiind aceea de a nu fi observați sau surprinși în momentul comiterii faptei.

Printre problemele importante cărora li se acordă atenție sporită în aceste împrejurări, de către organele de poliție, se numără descoperirea și cercetarea urmelor specifice instrumentelor de spargere folosite de infractor.

Furtul din buzunare. Furtul din buzunare se înscrie printre cele mai frecvente infracțiuni flagrante, cercetarea acestora raportându-se la normele procedurale speciale (art. 465-479 C. pr. pen.), ca și la regulile metodologice proprii, impunându-se de urgență prinderea și percheziționarea autorului, ascultarea persoanei vătămate, a martorilor oculari etc.

Furtul din și de autoturisme. Cercetarea furtului din și de autoturisme se poate finaliza cu succes, printr-o examinare atentă și perseverență a autoturismului, în vederea descoperirii urmelor, a indiciilor care să conducă la făptuitor, sau care, cel puțin, să permită stabilirea modului de operare.

Alte forme de furt. Pe lângă formele de furt amintite mai sus, și care dețin o pondere însemnată în categoria faptelor penale de acest gen, în literatura de specialitate, potrivit unei bogate și variate practici în materie, mai sunt menționate și alte forme de furt, cum ar fi, de exemplu:

- Furtul de bagaje;
- Furtul de la persoanele adormite;
- Furtul săvârșit de la garderobe;
- Furturi din hoteluri.

2.4. Particularități metodologice ale investigării delapidării

Problemele principale care trebuie clarificate prin investigarea delapidării – Problemele principale care se cer clarificate în cadrul investigării delapidării privesc, în esență, determinarea obiectului material al infracțiunii, stabilirea laturii obiective, identificarea făptuitorilor, stabilirea vinovăției sale, precum și a scopului sau mobilului infracțiunii.

Sub raport metodologic criminalistic, în cadrul anchetei trebuie să se acționeze în direcția asigurării recuperării prejudiciului cauzat, a bunurilor sau valorilor sustrase, precum și a luării de măsuri vizând prevenirea săvârșirii unor asemenea fapte.

.....

Primele măsuri luate în cercetarea delapidării

Cunoașterea situației exacte, reale a gestiunii. În vederea determinării situației gestiunii, se va proceda la inventarieri, la

revizii contabile, ori la verificarea suplimentară a actelor încheiate de organele de constatare, în condițiile prevăzute de art.214 C.pr.pen..

Stabilirea cauzelor lipsurilor sau plusurilor din gestiune.

Pentru determinarea cauzelor sustragerilor, așa cum am menționat anterior, organul de urmărire penală care efectuează cercetarea în cauză va trebui să-și formeze o imagine de ansamblu asupra activității din unitatea în gestiunea căreia s-au constatat lipsurile sau plusurile, documentându-se, de exemplu, asupra următoarelor aspecte mai importante:

- Organizarea, caracterul și specificul activității desfășurate de către regia sau societatea comercială în care s-a produs paguba.

- Circulația bunurilor, banilor sau valorilor, interesând modul în care se face primirea sau recepționarea, păstrarea, livrarea sau distribuirea, precum și felul în care este asigurată paza lor.

.....

Efectuarea de percheziții și ridicarea de obiecte și înscrisuri.

Aceste acte de urmărire penală se impun de la sine, ele servind la obținerea de probe directe privind fapta și împrejurările în care s-a comis.

Efectuarea altor acte de urmărire penală – În vederea stabilirii valorii prejudiciului, a modalităților de investigare, a perioadei de timp în care a fost săvârșită infracțiunea, a destinației date banilor sau bunurilor însușite, inclusiv a condițiilor care au favorizat săvârșirea faptei, pe lângă actele procedurale efectuate în faza inițială a cercetărilor menționate mai sus, se procedează, în mod firesc, la:

- Audierea martorilor, a învinuiților sau a inculpaților;
- Dispunerea de expertize judiciare, frecvent fiind întâlnite expertizele contabile, merceologice, sau cu caracter economico-financiar.

.....

Teme de meditație:

- Probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificat prin investigarea furtului și a tâlhăriei.

- Primele măsuri luate în vederea investigării furtului și a

tălhăriei.

- Acte de urmărire penală efectuate în investigarea furtului și a tălhăriei.
- Unele particularități în investigarea diverselor categorii de furt.
- Problemele principale care trebuie clarificate prin investigarea delapidării.

Unitatea de studiu nr. 3
ELEMENTE METODOLOGICE PRIVIND
INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRAȚIUNILOR
DIN DOMENIUL AFACERILOR

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Considerații introductive;

- Scurtă privire asupra modalităților curente de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor;
- Cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul afacerilor;
- Particularități în investigarea criminalistică a unor infracțiuni financiar-bancare.

3.1. Considerații introductive

Precizări de ordin terminologic. Pentru prezentarea cadrului metodologic al investigării faptelor penale care fac obiectul acestui capitol, am optat pentru sintagma „infracțiuni din domeniul afacerilor”. Opțiunea a fost determinată de așa-zisa dispută terminologică dintre „Dreptul comercial” și „Dreptul afacerilor”. O perioadă apreciabilă, denumirea utilizată pentru acest cadru normativ a fost de “Drept comercial”, ramură de drept care s-a delimitat de “Dreptul civil” pentru a răspunde unor cerințe de ordin practic.

Aspecte privind cadrul normativ care reglementează activitățile din domeniul afacerilor – Norme fundamentale ce se aplică economiei de piață și în care sunt făcute referiri la activitățile din domeniul afacerilor, sunt cuprinse în Constituția României adoptată prin Referendum la 8 decembrie 1991, dar sediul materiei îl constituie Codul comercial (în vigoare de la 1 septembrie 1887). De asemenea, rolul de drept comun îl are Dreptul civil prin intermediul prevederilor Codului civil.

3.2. Scurtă privire asupra modalităților curente de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor

O cunoaștere practică a principalelor modalități și procedee de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor se dovedește absolut necesară pentru toți cei ce luptă împotriva acestui gen de criminalitate.

Modalități specifice modurilor de operare în infracțiuni din domeniul afacerilor

Folosirea unui nume fals. Aceasta constituie cea mai banală escrocherie. De pildă, escrocii își deschid un cont cu ajutorul unor acte de identitate false, comițând ulterior, sub acest nume fals și cu cecurile obținute, importante escrocherii, apoi va profita liniștit de rezultate, sub identitatea lui reală.

Însușirea unei calități false. De regulă, calitatea, funcția sau starea civilă, una din însușirile persoanei fizice, stau la baza multor escrocherii. Astfel, escrocii se pot prezenta ca fiind delegați ai unei firme însărcinate cu strângerea de fonduri publice de la com-

ercianți; în acest fel, falșii reprezentanți fac încasările în interes propriu.

Prezentarea unui înscris victimei. Prezentarea unui înscris (act, document) victimei, constituie una din cele mai frecvente escrocherii

.....

Modalități de operare în fapte înrudite cu escrocheria

Manipularea de date și informații inexacte.

a. Apelul la public în vederea acoperirii emisiunii de acțiuni, obligațiuni, înscrisuri sau orice titluri de valoare ale unei societăți care se va dovedi ulterior a fi de față.

b. Oferirea de informații inexacte (cuprinse în prospectele financiare) sau anunțarea de sume fictive de subscripții, de liste false cu persoane care au participat la subscripție (printre ele înscriind și personalități), în vederea obținerii de vărsăminte sau subscripții suplimentare.

.....

3.3. Cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul afacerilor

Direcții metodologice generale ale investigației

În esență, orice investigație în acest domeniu presupune adaptarea unor principii și inițierea unor acte de investigație cunoscute din materia investigării infracțiunilor împotriva patrimoniului:

a. Cunoașterea stării de fapt (scriptice sau faptice) și evaluarea prejudiciului în momentul semnalării sau descoperii faptei, prin inventarieri, expertize financiar-contabile și merceologice.

b. Ridicarea de obiecte și înscrisuri, efectuarea de percheziții în scopul descoperirii de documente, registre contabile, chitanțe, dispoziții de încasări și plăți, cecuri, cambii, inclusiv instrumente de falsificare.

c. Audierea martorilor pentru a stabili datele ce privesc atât identitatea făptuito-rului, cât și modalitățile de operare.

d. Disponerea expertizelor judiciare, destinate stabilirii circulației actelor, a bunurilor, a mijloacelor de plată, precum și pentru determinarea autenticității înscrisurilor etc.

.....

3.4. Particularități în investigarea criminalistică a unor infracțiuni financiar-bancare

Principalele aspecte ce se urmăresc cu ocazia investigației penale – Din această perspectivă, se va verifica modul de respectare a principalelor norme juridice în vigoare ce reglementează activitatea bancară și societățile bancare din România (Legea nr.58/1998). În esență, aceste reglementări sunt:

a. Societățile bancare funcționează doar cu autorizarea Băncii Naționale și nu pot fi constituite sub formă de societăți cu răspundere limitată (SRL);

b. Capitalul social subscris trebuie vărsat integral, sub formă bănească în termen de doi ani de la data constituirii, cota minimă de vărsământ la momentul subscrierii neputând fi mai mică de 50%.

c. Este interzis societăților bancare să încheie înțelegeri sau contracte sau să adopte practici ce le-ar asigura poziții dominante pe piața monetară, financiară sau valutară.

.....
.....

Teme de meditație:

- Moduri de operare în infracțiuni din domeniul afacerilor.
- Modalități de operare în fapte înrudite cu excocheria.
- Direcțiile metodologice ale investigației în acest domeniu.
- Particularități în investigarea unor infracțiuni din domeniul financiar-bancar.

Unitatea de studiu nr. 4

METODOLOGIA INVESTIGĂRII ACCIDENTELOR DE MUNCĂ; CERCETAREA ACCIDENTELOR DE TRAFIC RUTIER

Timp de studiu individual estimat: 2 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Cadrul metodologic general al investigării accidentelor de muncă;
- Principalele aspecte, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea accidentelor de muncă;
- Cercetarea la fața locului a accidentelor de muncă;
- Efectuarea altor acte de urmărire penală;
- Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă sau avariilor din domeniul minier, petrochimic și al construcțiilor;
- Particularități metodologice ale investigațiilor accidentelor de muncă sau avariilor din domeniul petrochimic;
- Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de trafic rutier;
- Particularități privind cercetarea la fața locului a accidentelor de trafic rutier;
- Efectuarea altor acte de urmărire penală.

4.1. Cadrul metodologic general al investigării accidentelor de muncă

Accidentele produse, în ultimi ani, demonstrează că aplicarea de măsuri destinate prevenirii și combaterii unor fapte sau evenimente de natură să prejudicieze, într-o formă sau alta, protecția muncii este absolut necesară într-un stat de drept. Pe plan legislativ, în țara noastră sunt aplicabile o serie de acte normative destinate, pe de o parte, asigurării protecției muncii, iar pe de altă parte asigurării exploatarei și întreținerii corespunzătoare a instalațiilor, utilajelor și mașinilor.

.....

4.2. Principalele aspecte, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea accidentelor de muncă

Principalele probleme care trebuie clarificate prin investigarea unui accident de muncă, probleme care sunt comune și evenimentelor sau avariilor din industria minieră și petrochimică, provocate de explozii sau incendii, sunt, în esență, următoarele:

Stabilirea cauzelor accidentului. Cauzele accidentului care, deși sunt de o mare diversitate, se clasifică, de regulă, în două mari categorii: cauze de natură tehnică și cauze de natură organi-zatorică

Determinarea împrejurărilor în care a avut loc accidentul. Determinarea împrejurărilor în care a avut loc accidentul sau

evenimentul prezintă interes pentru stabilirea elementelor pe baza cărora să se facă o încadrare juridică corectă a faptei.

Determinarea consecințelor accidentului. În investigarea acestor cauze, organul judiciar are obligația să stabilească cu exactitate consecințele accidentului de muncă, inclusiv pericolele apărute prin nerespectarea normelor de protecție a muncii.

.....

4.3. Cercetarea la fața locului a accidentelor de muncă

Luarea primelor măsuri. Este firesc ca primele măsuri să vizeze, în exclusivitate, acordarea primului ajutor victimelor accidentului de muncă sau avariei, limitarea sau înlăturarea pericolelor iminente, repunerea în funcțiune cât mai urgent a instalațiilor și utilajelor.

Obiectivele cercetării propriu-zise la fața locului. Direcțiile principale asupra cărora trebuie să-și concentreze atenția membrii echipei de cercetare pot fi structurate astfel:

- a. Stabilirea poziției, stării inițiale a instalațiilor, mașinilor și utilajelor
- b. Cercetarea minuțioasă a urmelor,
- c. Examinarea minuțioasă a victimei,

.....

Fixarea rezultatelor cercetării locului faptei. Fixarea rezultatelor cercetării locului unui accident de muncă se face prin mijloacele cunoscute, procesul-verbal fiind principala modalitate de consemnare a acestora.

Procesul-verbal va fi însoțit de fotografii, de schițe, de revelări, de înregistrări videomagnetice ori de filmare.

4.4. Efectuarea altor acte de urmărire penală

Efectuarea altor acte de urmărire penală, în mod evident necesară pentru clarificarea, sub toate aspectele, a accidentului, pentru stabilirea vinovăției, a responsabilității juridice sau administrative care revine fiecărei persoane implicate în accident. Dintre actele de urmărire penală efectuate în aceste cazuri, mai frecvente sunt următoarele:

- Audierea martorilor;
- Ascultarea învinutului sau inculpatului;
- Dispunerea de expertize judiciare. Prin dispunerea de expertize judiciare se urmărește îndeosebi clarificarea aspectelor de

natură tehnică, a circumstanțelor de loc, de timp și de mod în care s-a produs accidentul ori avaria.

Teme de meditație:

- Aspecte de clarificat prin investigarea accidentelor de muncă.
- Cercetarea la fața locului.
- Efectuarea actelor de urmărire penală.

4.5. Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă sau avariilor din domeniul minier, petrochimic și al construcțiilor

Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă din domeniul minier – Principalele cauze ale accidentelor de muncă din domeniul minier. Specificul investigării penale a accidentelor de muncă din domeniul minier este determinat nu numai de specificul activității din exploatarea miniere, ci și de cauzele acestor accidente, care se clasifică în:

- Accidente de muncă în legătură cu deschiderea, săparea și susținerea lucrărilor miniere,
- Accidente de muncă în legătură cu circulația și transportul în subteran,
- Accidente de muncă în legătură cu lucrările cu materiale explozive, incendiile din subteran și focurile de mină.

Cercetarea la fața locului. Cercetarea la fața locului este esențială pentru clarificarea cauzelor și împrejurărilor accidentului, în condițiile grele din subteran, ea necesitând multă atenție, calm, concentrare și perseverență.

În faza de pregătire a cercetării se impune delimitarea exactă a locului producerii accidentului, prin natura exploatarea miniere, acesta putând avea o întindere destul de mare.

În faza statică a cercetării se vor examina, stabili și fixa aspectul de ansamblu al locului accidentului, starea și poziția instalațiilor, a utilajelor și victimelor.

În faza dinamică a cercetării, care este preferabil să înceapă din punctul în care se află victima, socotit centrul locului accidentului - deși în accidentele de mină este dificil să se impună o astfel de regulă.

4.6. Particularități metodologice ale investigațiilor accidentelor de muncă sau avariilor din domeniul petrochimic

Tratarea principalelor particularități metodologice ale investigării accidentelor de muncă, ale altor evenimente, îndeosebi de tipul avariilor din domeniul petrochimic se impune, pe de o parte, din cauza specificului acestei activități, iar pe de altă parte, prin

faptul că o anumită pondere o dețin incendiile și exploziile. Firește, în practică se întâlnesc și alte categorii de accidente, multe dintre ele comune majorității ramurilor industriale.

Cercetarea la fața locului. Particularitățile acestui segment al investigației penale sunt impuse de tipul și natura evenimentului, de modificările intervenite în aspectul locului faptei, deseori proporționale cu intensitatea exploziei sau incendiului, precum și de posibila extindere a evenimentului asupra zonelor învecinate.

În faza statică a cercetării, în multe cazuri este posibilă, dacă nu examinarea, cel puțin fixarea prin fotografiere și înregistrare videomagnetice a aspectului de ansamblu și chiar a unor detalii (prin folosirea teleobiectivelor sau transfocatoare).

În faza dinamică a cercetării locului faptei, se procedează la examinarea minuțioasă a locului faptei, pentru descoperirea tuturor urmelor, a mijloacelor materiale de probă, fără a se porni cu idei preconcepute referitoare la valoarea lor probatorie sau la semnificația lor în ansamblul datelor obținute.

Fixarea rezultatelor cercetării se face prin proces-verbal, însoțit de planșe fotografice, de regulă color, de desene schiță, de relevări.

Efectuarea altor acte de urmărire penală. Efectuarea altor acte de urmărire penală este absolut necesară pentru elucidarea sub toate aspectele a cauzelor accidentului, a împrejurărilor în care a avut loc și a stabilirii persoanelor responsabile de producerea lui. De exemplu; Ascultarea martorilor, Ascultarea învinuiților sau a inculpaților, Dispunerea expertizelor judiciare.

.....

4.7. Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de trafic rutier

Cauzele accidentelor de circulație. Referitor la cauzele accidentelor de circulație există o bogată literatură de specialitate, în întreaga lume remarcându-se o serioasă preocupare în direcția prevenirii și combaterii acestor evenimente.

Accidentele datorate factorului uman dețin o pondere covârșitoare, reprezentând circa 90% din totalul evenimentelor de trafic, ceea ce a făcut să se afirme că “nu există accidente de automobile, ci de automobiliști”.

Accidente datorate factorilor tehnici, aparținând autovehiculului, cum sunt, de exemplu, cele cauzate de defectarea

sau proasta funcționarea a sistemelor de frânare, de direcție, de rulare și de semnalizare.

.....

Împrejurări prin care trebuie stabilită cercetarea accidentelor de trafic. Cercetarea accidentelor de circulație presupune stabilirea unor elemente sau clarificarea unor aspecte care să servească la conturarea naturii juridice a evenimentului, la determinarea răspunderii penale și civile ce revine persoanei vinovate de producerea accidentului.

Împrejurările care trebuie stabilite în legătură cu producerea unui eveniment rutier sunt, în majoritatea cazurilor, următoarele:

- Cauzele și împrejurările în care s-a produs accidentul.,
- Regulile de circulație care au fost încălcate,
- Persoanele răspunzătoare
- Consecințele produse de accident.

.....

4.8. Particularități privind cercetarea la fața locului a accidentelor de trafic rutier

Cercetarea la fața locului în cazul accidentelor de circulație reprezintă unul dintre cele mai importante acte de urmărire penală, cu caracter imediat și necesar, de modul în care este efectuată depinzând direct soluționarea cauzei.

Pregătirea cercetării locului accidentului.

Pregătirea cercetării va consta în:

- Verificarea și completarea măsurilor luate inițial de lucrătorul de poliție sosit primul la locul faptei, îndeosebi de protejarea și conservarea urmelor.
- Delimitarea exactă a locului faptei, care nu se reduce numai la locul în care se află victima sau autovehiculul.

.....

Efectuarea cercetării propriu-zise.

În faza statică a cercetării se procedează la examinarea și fixarea aspectului de ansamblu a locului accidentului, la stabilirea poziției și a raportului de distanță dintre vehicule, dintre victimă și vehicul, dintre acesta și urmele descoperite.

În faza dinamică, cea mai laborioasă etapă a cercetării, se trece la examinarea amănunțită a locului accidentului în vederea descoperirii, fixării, ridicării, și interpretării urmelor accidentului.

.....

Fixarea rezultatelor cercetării se face prin proces-verbal, fotografiere, schiță. În situațiile deosebite este preferabil să se recurgă la înregistrarea pe bandă videomagnetice și, eventual, la filmare.

4.9. Efectuarea altor acte de urmărire penală

În vederea soluționării complete a accidentului de circulație, pe lângă cercetarea la fața locului, organul de urmărire penală va iniția și alte acte procesuale menite să servească la elucidarea cauzei. Astfel:

Ascultarea martorilor. Ascultarea martorilor, în primul rând a celor oculari, este de natură să servească la completarea sau clarificarea unor aspecte cu privire la împrejurările în care s-a produs accidentul, interesând viteza de circulație, comportamentul victimei, mai ales dacă acesta era un pieton, modul în care conducătorii auto-vehiculelor intrate în coliziune au respectat anumite reguli de circulație ș.a.

Ascultarea persoanelor implicate în accident. Ascultarea persoanelor implicate în accident (conducătorii autovehiculelor, victimele), va fi efectuată, de asemenea, cu maximă operativitate, declarațiile acestora aducând date utile clarificării cauzei.

Dispunerea, efectuarea și valorificarea constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor judiciare. Dispunerea, efectuarea și valorificarea constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor judiciare se face în conformitate cu regulile generale care guvernează această activitate.

Efectuarea altor acte de urmărire penală. Alte aspecte de urmărire penală, cum sunt, de exemplu, reconstituirea, percheziția, confruntarea sunt efectuate în funcție de particularitățile fiecărui caz, toate servind la stabilirea adevărului.

.....

.....

Teme de meditație:

- Cauzele accidentelor de trafic rutier și principalele probleme care trebuie clarificate prin investigarea acestora.
- Particularitățile cercetării la fața locului.
- Efectuarea principalelor acte de urmărire penală.

Universitatea Hyperion

Unitatea de studiu nr. 5

PARTICULARITĂȚI METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRAȚIUNILOR DIN DOMENIUL TRAFICULUI DE STUPEFIANTE

Timp de studiu individual estimat: 2 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Considerații introductive;
- Moduri și sisteme de operare folosite de traficanții de droguri;
- Elemente metodologice aplicate în investigarea traficului de stupefiante;
- Particularități ale cercetării la fața locului;
- Realizarea flagrantului în cazul infracțiunilor la regimul produselor și substanțelor stupefiante;
- Efectuarea urmăririi penale propriu-zise

5.1. Considerații introductive

Principalele categorii de substanțe stupefiante și clasificarea acestora – Legea nr.143/2000, privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, definește drogurile ca fiind plantele și substanțele stupefiante ori psihotrope sau amestecurile care conțin asemenea plante și substanțe, clasificând drogurile în două mari categorii:

- Droguri de mare risc (heroina, mescalina, morfina, amfetamina, cocaina, codeina, opium, phencyclidina ș.a.).
- Droguri de risc (canabis, rezină de cannabis, ulei de cannabis, diazepam, meprobamate ș.a.).

În sensul dat de convențiile internaționale, prin drog se înțelege o substanță din cele supuse controlului prin Convenția Unică asupra stupefiantelor din 1961, precum și una din substanțele psihotrope al căror control este prevăzut de Convenția din 1971.

Alți autori adaugă acestei clasificări o nouă categorie, anume aceea a narcoticelor, din care fac parte: morfina, heroina, codeina, metadona.

În funcție de natura lor, drogurile, în general, pot fi clasificate astfel:

- a.** Analgezicele, destinate atenuării durerilor, mai mari sau mai mici,

- b. Sedativele, sunt deprimante neselective care la doze terapeutice normale,
- c. Hipnoticele (somniferele) sunt substanțe deprimante ale SNC,

.....

După modul în care acționează asupra organismului uman, stupefiantele se împart în:

- Psiholeptice (depresive) - barbituricele și tranchilizantele;
- Psihoanaleptice (stimulente) - amfetamina, opiaceele, cocaina;
- Psihodislepice (halucinogene), care la rândul lor se împart în halucinogene propriu-zise și halucinogene depersonalizante;

Referiri la reglementarea juridică – Elemente generale care trebuie stabilite prin investigarea infracțiunilor de trafic de stupefiante. Investigarea criminalistică, respectiv ancheta penală în faptele menționate trebuie, ca și în cazul celorlalte infracțiuni, să stabilească elementele constitutive ale infracțiunii interesând, determinarea modalităților de comitere a faptei și circumscrierea lor în modalitățile prevăzute de Legea nr.143/2000:

- Traficul propriu-zis: producerea, fabricarea, extragerea, prepararea, transformarea, procurarea, cumpărarea, deținerea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, etc.

- Înlésnirea traficului: cultivarea de plante ce conțin astfel de substanțe, experimentarea acestora.

- Favorizarea traficului și consumului: introducerea sau scoaterea din țară, importul ori exportul de droguri sau precursori, prescrierea de rețete medicale fără acoperire, organizarea, conducerea sau finanțarea traficului, ș.a.

5.2. Moduri și sisteme de operare folosite de traficantii de droguri

Modalități de ascundere – Metode de ambalare sau disimulare în vederea traficării. În scopul traficării drogurilor se apelează la metode diversificate de ascundere și transportare a drogurilor, urmărindu-se firește, sustragerea de la depistarea de către autoritățile vamale sau judiciare.

- a. Fabricarea pe cale industrială a mijloacelor de ascundere a drogurilor,

- b. Producerea pe cale artizanală a mijloacelor de ascundere,

- c. Înlocuirea produsului finit din cutiile de conserve, efectuată în mai multe modalități.

- d. Îmbibarea țesăturilor cu stupefiante pentru transportul cocainei.

.....

Modalități de ascundere în trafic a stupefiantelor – Pentru trecerea frontierelor, drogurile sunt, firește, bine ascunse, astfel încât să nu fie descoperite de vameși sau de către organele de poliție. Locurile și modalitățile de disimulare sunt diferite, ele depinzând de ingeniozitatea traficanților, aceștia dovedindu-se foarte inventivi.

Locuri de ascundere în mijloace de transport – În funcție de tipul de mijloc de transport, stupefiantele pot fi ascunse în:

- autoturisme, autobuze și autocamioane; trenuri de călători și de marfă;
- avioane pentru transportul călătorilor sau a mărfurilor;
- vapoare, șalupe și alte mici ambarcațiuni.

Locurile de ascundere în obiecte de îmbrăcăminte sau pe corp. Traficanții transportă personal drogurile disimulându-le în diferite obiecte pe care le au asupra lor, sau în îmbrăcăminte, ca și în toate cavitățile anatomice ale femeilor și bărbaților.

Moduri de operare frecvente ale traficanților de droguri – Pentru efectuarea traficului de droguri, în sensul său larg, se apelează la cele mai diverse moduri de fabricare, de transport și de consumare propriu-zisă a stupefiantelor.

Fabricarea drogurilor. O mare varietate de narcotice (codeina, methadona), stimulente (amfetaminele) și depresive (diazepam), sunt fabricate legal în scopuri medicale. Aceste droguri însă pot fi subiect al abuzului și al traficului ilicit.

Ca și culturile, fabricarea stupefiantelor se face în mod clandestin, în laboratoare special amenajate în subsoluri, bucătării nefolosite etc. Echipamentul tehnic este improvizat, foarte ieftin, fiind cumpărat din magazine fără a trezi suspiciuni. Existența unui laborator clandestin este trădată de mirosul de acetona, amoniac sau alte substanțe chimice, care sunt indispensabile în procesul de fabricare a morfinei sau heroinei.

Transportul drogurilor. Transportul drogurilor se face pe rute aeriene, rutiere și maritime. Mijloacele de transport, așa cum s-a văzut, sunt diferite, începând cu omul și terminând cu avionul și elicopterul. Traficanții folosesc tot mai mult autovehicule cu numere false de înmatriculare sau numere de tranzit de tip Z sau W pentru transportarea mărfurilor de contrabandă și implicit a drogurilor.

Distribuirea drogurilor. Piața neagră sau piața secretă unde sunt desfăcute stupefiantele este diferită. În unele locuri această piață nu este însă chiar atât de secretă. De exemplu, în Asia de Sud-

Est opiul se vinde în mod deschis. În America de Sud, sacii cu frunze de coca sunt scoși în plină stradă.

Ambalarea și prezentarea spre desfacere a stupefiantelor este o chestiune importantă pentru traficanți. Producătorii de opiu îl ambalează în săculețe de pânză și îi dau forma unei turte.

.....

5.3. Elemente metodologice aplicate în investigarea traficului de stupefiante

Modalități de depistare a traficantilor – Depistarea traficantilor presupune o activitate complexă, organizată minuțios și uneori de lungă durată, în care investigațiile și verificările au o mare importanță.

Metode tactice – Pentru depistarea traficului de stupefiante se efectuează supravegheri și verificări, verificări de registre, corespondențe și evidențe financiar contabile, inclusiv cele pe suport informatic, care ar putea avea legătură directă sau indirectă cu bunurile importate, exportate sau tranzitate pe teritoriul național. De asemenea, se efectuează supravegherea și verificarea operativă a clădirilor, depozitelor, terenurilor, unde ar putea să se găsească stupefiante sau precursori (substanțe utilizate frecvent în fabricarea drogurilor).

.....

Metode tehnico-științifice de depistare – Pentru depistarea stupefiantelor sunt folosite dispozitive cu raze X, mai ales pentru controlul bagajelor și a locurilor greu accesibile, ca și aparatură de examinare neutronică.

Pentru interceptarea transporturilor clandestine, autoritățile folosesc tehnică ultrasofisticată, cum ar fi nave rapide, aparatură de control (radare), avioane AWACS (radar cu rază foarte mare de scanare) și sateliți.

Identificarea toxicomanilor. Pentru identificarea toxicomanilor în mod operativ, până la efectuarea unei investigații medico-legale, trebuie știute următoarele:

a) când se apropie momentul injectării sau ingerării, deci nevoia de drog, la toxicomani apar simptome ca lăcrimări, curgeri nazale, dureri, mâncărimi, căscături, stări de teamă, transpirații, frisoane, dilatarea pupilelor, irascibilitate, agitație, nervozitate;

b) toxicomanii aflați sub influența stupefiantelor sunt somnolenți, apatici, puțin comunicativi, privesc în gol și se izolează pentru a „gusta plăcerea” stupefiantului.

.....

Metodologia investigării propriu-zise a traficului de stupefiante – Modalități de documentare pentru începerea urmăririi penale. Activitatea de documentare presupune obținerea unor informații, date referitoare la fapta săvârșită și autorul ei pentru ca, pe baza acestora, organele competente să decidă dacă este sau nu cazul să dispună începerea urmăririi penale.

5.4. Particularități ale cercetării la fața locului. Pentru descoperirea și ridicarea mijloacelor materiale de probă, un rol important îl are cercetarea la locul săvârșirii infracțiunii.

În cercetarea la fața locului se vor folosi:

- truse cu reactivi pentru testarea stupefiantelor;
- sonda de control (periscop) pentru verificarea locurilor greu accesibile din autovehicule;
- aparatura necesară radiografierii unor obiecte în care sunt ascunse stupefiante.

În faza statică a cercetării la fața locului se va insista asupra următoarelor aspecte: luarea măsurilor de prevenire a intoxicațiilor cu stupefiante și de salvare a eventualelor victime; fotografierea sau filmarea stupefiantelor, a locurilor unde au fost ascunse; descoperirea obiectelor corp delict și a urmelor vizibile; efectuarea percheziției corporale asupra persoanelor implicate ș.a.

În faza dinamică a cercetării la fața locului, se vor întreprinde următoarele: examinarea amănunțită de către medic a persoanelor suspecte că sunt sub influența stupefiantelor, în vederea recoltării probelor de sânge și urină și a luării măsurilor medicale ce se impun; precum și examinarea îmbrăcămintei, a bagajelor; etc.

5.5. Realizarea flagrantului în cazul infracțiunilor la regimul produselor și substanțelor stupefiante.

Pregătirea constatării infracțiunii flagrante. Printre activitățile preliminare constatării infracțiunii flagrante se înscriu:

- a) Stabilirea oportunității și necesității constatării infracțiunii flagrante;
- b) Obținerea de date referitoare la făptuitor și activitatea sa infracțională;
- c) Pregătirea mijloacelor tehnice criminalistice;
- d) Stabilirea momentului și a modului de acțiune.

.....

Realizarea efectivă a prinderii în flagrant presupune:

- Identificarea martorilor oculari;
- Stabilirea activității ilicite desfășurate în momentul constatării;
- Declinarea calității organului judiciar și luarea măsurilor pentru întreruperea activității ilicite;
- Acordarea primului ajutor persoanelor intoxicate;
- Identificarea făptuitorului.

.....

.....

5.6. Efectuarea urmăririi penale propriu-zise

În anchetarea traficului de stupefiante, printre primele acte de urmărire penală efectuate se află percheziția, alta decât cea realizată în cazul flagrantului.

În asemenea situații, percheziția trebuie efectuată cu operativitate, realizându-se elementul surpriză, fără însă a se neglija problemele de detaliu.

Momentul efectuării perchezițiilor trebuie ales cu multă grijă, acestea efectuându-se, de regulă, atunci când cercetările ajung în stadiul în care există convingerea că se vor putea obține maximum de probe.

Examinarea înscrisurilor. Cu ocazia efectuării percheziției, pot fi ridicate și anumite înscrisuri care au legătură cu fapta cercetată. O problemă care trebuie clarificată în acest caz este determinarea exactă a criteriilor după care se stabilește „legătura cu fapta”, astfel încât să nu fie întârziate cercetările.

Disponerea de constatări tehnico-științifice și expertize. Constatările tehnico-științifice sau expertizele sunt absolut necesare în cauzele penale referitoare la traficul de stupefiante, ele constituind principalele modalități științifice de dovedire a existenței stupefiantului.

Ascultarea persoanelor implicate în traficul de droguri. Din perspectiva tacticii criminalistice ascultarea se va face în funcție de situația concretă a fiecărei persoane implicate. În interogarea traficantilor sau consumatorilor de stupefiante trebuie să se stabilească legăturile dintre sursele de aprovizionare și destinația stupefiantelor, urmărindu-se evaluarea volumului traficului ilicit de pe raza unei regiuni sau zone geografice. Mișcarea stupefiantelor presupune deplasarea lor de la locul de origine sau de producere,

spre consumator. Deoarece consumatorii sunt răspândiți în toată lumea, rezultă că aria de mișcare a stupefiantelor este foarte mare.

Teme de meditație:

- Categoriile de substanțe stupefiante și clasificarea acestora.
- Moduri de apărare folosite de traficanții de droguri (ambalare, transportare, traficarea propriu-zisă).
- Modalități de depistare a traficanților (modalități tactice și tehnico-științifice).
- Identificarea toxicomanilor.
- Metodologia investigației propriu-zise.
- Realizarea flagrantului în aceste infracțiuni.
- Efectuarea actelor de urmărire penală

Unitatea de studiu nr. 6

ELEMENTE METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRAȚIUNILOR DIN DOMENIUL CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Considerații introductive;
- Scurtă privire asupra structurilor și modalităților curente de săvârșire a infracțiunilor în domeniul criminalității organizate;
- Modalități de săvârșire a infracțiunilor din domeniul criminalității organizate;
- Cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul criminalității organizate;
- Organizarea flagrantului;
- Particularități în investigarea criminalistică a unor infracțiuni circumscrise crimei organizate, cu incidență în domeniul financiar-bancar

6.1. Considerații introductive

Abordarea elementelor metodologice de investigare a faptelor circumscrise criminalității organizate, fie și pe scurt, am considerat-o necesară din cauza dezvoltării semnificative, și în țara noastră, a acestui fenomen devenit foarte grav.

Precizări de ordin terminologic

Criminalitatea de tip mafiot. Mafia reprezintă acel segment infracțional la care se raportează activități ilegale deosebit de periculoase, desfășurate prin metode agresive de către asociații de indivizi cu o structură organizatorică ierarhizată și un lider autoritar, având la bază un cod de conduită obligatorie, ritualuri de admitere a membrilor și o lege a tăcerii, în scopul instituirii controlului asupra unor sectoare ale economiei sau chiar asupra

unor niveluri de decizie ale societății și obținerii de câștiguri ilicite fabuloase.

Criminalitatea organizată. Spre deosebire de „Mafie”, realitatea criminalității organizate constă într-o gamă, practic infinită, de aspecte ale universului social, cele mai multe clandestine, diverse și complexe. Studiind conceptul acestui gen de criminalitate trebuie să luăm în considerație și unii factori sociali și politici care pot avea un rol semnificativ în formarea actualelor percepții asupra crimei organizate.

Criminalitatea organizată, în esență, poate fi definită ca fiind acel segment infracțional la care se raportează activitățile ilegale, de natură să afecteze grav anumite sectoare ale vieții economice, sociale și politice, desfășurate prin diverse metode și mijloace, în mod constant, planificat și conspirat, de către asociații de indivizi, cu ierarhie internă bine determinată, cu structuri specializate și mecanisme de autoapărare, în scopul obținerii de profituri ilicite la cote deosebit de ridicate.

6.2. Scurtă privire asupra structurilor și modalităților curente de săvârșire a infracțiunilor în domeniul criminalității organizate

Tipuri și structuri de organizații criminale – Nu există un model unic de organizație transnațională, acestea variind ca forme, norme de conduită, experiență, specializare în activitatea infracțională, arie de operare, tactici și mecanisme de apărare, ceea ce face ca lupta de prevenire și combatere să fie extrem de complexă, reclamând, obligatoriu, o cooperare interstatală.

În concepția Interpol, organizațiile criminale pot fi împărțite în cinci grupe distincte.

- Familiile mafiei. Acestea au structuri ierarhice, norme interne de disciplină, un cod de conduită și desfășoară o diversitate de activități ilicite.

- Organizațiile profesionale. Membrii acestora se specializează în una sau două tipuri de activități infracționale (traficul de mașini furate, imprimerii clandestine de monedă falsă, laboratoare clandestine pentru fabricarea drogurilor, răpiri de persoane pentru răscumpărare, jafuri organizate etc.);

- Organizații criminale etnice. Acestea sunt rezultatul expansiunilor geografice, a diferențelor dintre nivelurile de viață, a severității excesive a condițiilor de imigrare („Triadele”, organizații criminale chineze; „Yakuza”, grupări japoneze ș.a.);

.....

În concepția nord-americană, în funcție de activitățile infracționale pe care le desfășoară, putem distinge următoarele tipuri de organizații criminale:

- Racketing. Grupuri de indivizi care organizează diverse tipuri de activități infracționale pentru profituri combinate.
- Operațiuni de vicii. Grupuri de indivizi care desfășoară o activitate continuă prin furnizarea de bunuri și servicii ilegale.
- Bande. Grupuri de indivizi cu interese comune ori apartenență socială, care se asociază în vederea comiterii unor activități ilicite, pentru a se impune într-o comunitate
- Teroriști. Grupuri de indivizi care se asociază pentru a comite acte criminale spectaculare.

.....

Dintre activitățile infracționale ale crimei organizate, cele cu impact grav asupra societății sunt următoarele: traficul de droguri, traficul de persoane, falsificarea de monede, traficul internațional cu autovehicule furate, traficul cu obiecte de patrimoniu, traficul cu arme, spălarea de bani, migrația ilegală, prostituția, corupția, terorismul.

6.3. Modalități de săvârșire a infracțiunilor din domeniul criminalității organizate

Traficul de droguri. România prezintă interes din ce în ce mai mare pentru rețelele de traficare a drogurilor, în special a hașișului provenit din Africa și a cocainei traficată din America de Sud spre Europa Occidentală. Țara noastră este inclusă în așa numită „Rută balcanică” de traficare a heroinei dinspre Turcia spre piețele occidentale, prin 3 din totalul de 5 variante ale acestei rute menționat cursul de bază.

Spălarea de bani. Pentru derularea operațiunilor financiare frauduloase din sfera spălării banilor, cel mai adesea sunt folosite firme private paravan, sau chiar fictive, în spatele cărora se desfășoară activități infracționale.

Falsul de monedă. Atât falsificarea cât și traficarea mijloacelor de plată cunosc o recrudescență îngrijorătoare, motiv pentru care pe plan internațional serviciile specializate sunt în continuă căutare a unor noi metode de prevenire și contracarare a acestui fenomen.

Traficul internațional de autoturisme furate. Traficanții, prin legături infracționale cu vameșii, introduc în țară autoturisme furate pentru care obțin chitanțe vamale ce atestă plata taxelor legale pe reperi mari, cum ar fi caroseriile și motoarele.

Traficul cu arme. Se află deseori în legătură cu terorismul, comerț ilicit ce este, de mult ori, apanajul crimei organizate. Rețele internaționale, având deseori acceptul unor state interesate în alimentarea focarelor de război, din diferite zone ale lumii.

.....

Corupția. Corupția reprezintă punctul de pornire al tuturor activităților infracționale desfășurate de organizațiile criminale. Ea este un fenomen extrem de nociv, cvasi-generalizat în toate structurile sociale. Deși există în toate țările lumii, în statele care trec printr-o perioadă de tranziție, nocivitatea corupției se simte mai acut.

Terorismul. FBI-ul definește terorismul ca „folosirea în afara legii a forței ori violenței pentru intimidarea ori constrângerea unui guvern, a populației civile, ori a unui segment din acesta, în îndeplinirea unor obiective politice ori sociale”.

Activitățile infracționale în care teroriștii sunt implicați includ: bombardamente, incendii, asasinat, răpiri, luare de ostatici, deturnare de avioane, spargerii de bănci, furturi din arsenalul militar sau polițienesc.

6.4. Cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul criminalității organizate

Etapile și modalitățile de acțiune

Faza obținerii de informații. În această fază, se desfășoară activități de cunoaștere și informare cu privire la activitățile rețelilor criminale. În acest sens, sunt consultate bazele de date și informații obținute de structurile specializate. Structurile informative își au propriile planuri de culegere a informațiilor despre criminalitatea organizată.

Faza investigațiilor. Activitățile investigative constau, în esență, în verificarea informațiilor deținute și completarea lor prin activități operative specifice poliției judiciare sau serviciilor speciale, cum ar fi:

- Supravegherea operativă a unei persoane suspecte.
- Verificarea surselor de venit ale suspectilor.
- Verificarea unor acte și înscrisuri.

Faza urmăririi penale.

Din perspectivă urmăririi penale vor fi desfășurate următoarele activități con-sacrate în legea procesual penală:

- Audierea de martori, cu obligativitatea asigurării protecției lor.

- Ridicarea de obiecte și înscrisuri. Acest mijloc de probațiune oferă posibilitatea examinării ulterioare a înscrisurilor și efectuarea unui raport de constatare tehnico-științific.

6.5. Organizarea flagrantului

Flagrantul reprezintă unul dintre cele mai complete și eficiente mijloace de evidențiere a elementelor de fapt, de constatare în timp util și în mod complet a faptelor ilicite și a autorilor acestora.

Pregătirea acțiunilor de realizare a flagrantului – Planificarea acțiunii are următoarele repere obligatorii:

Stabilirea locului, zonei și mediului unde se va desfășura acțiunea, recunoașterea zonei și fixarea activităților ș.a.

- Efectuarea unor investigații complexe în vederea identificării persoanelor implicate, a legăturilor lor infracționale, a modalităților de operare și a mijloacelor folosite.

- Coroborarea tuturor datelor și stabilirea modalităților concrete de acțiune.

Pătrunderea în zona de acțiune – Pe întreaga durată a acțiunii se va urmări îndeplinirea simultană a trei cerințe:

- Asigurarea securității personalului participant la acțiune, precum și a cetățenilor care se află în zona vizată.

- Luarea măsurilor de protejare a persoanelor care lucrează sub acoperire, a celor infiltrate în cauză și a informatorilor.

- Protejarea și asigurarea tuturor materialelor folosite pentru identificarea infractorilor.

Realizarea flagrantului propriu-zis. În funcție de fazele comiterii actului infracțional, de regulă, există trei posibilități de acțiune a echipei de intervenție pentru realizarea flagrantului:

- Intervenția înainte de consumarea actului infracțional,

- Intervenția în timpul comiterii faptei,

- Intervenția după consumarea actului infracțional.

6.6. Particularități în investigarea criminalistică a unor infracțiuni circumscrise crimei organizate, cu incidență în domeniul financiar-bancar

Principalele aspecte ce se urmăresc cu ocazia investigației penale:

Analizele financiare. Toate activitățile organizațiilor criminale au ca scop final manipularea profiturilor lor ilegale, într-o manieră care să le facă să pară că provin dintr-o sursă legitimă. Tehnica de

investigare cea mai des folosită, rapidă de cele mai multe ori, sigură și comună investigării tuturor infracțiunilor asimilate crimei organizate este analiza financiară.

Supravegherea electronică. O altă metodă uzitată în investigarea crimi-nalității organizate, deși deseori criticată, este supravegherea electronică. Avantajul acestei metode constă în înregistrarea unor segmente importante din activitatea criminală.

Teme de meditație:

- Tipuri și structuri de organizații criminale (concepția INTERPOL și Nord-american).
- Modalități de săvârșire a infracțiunilor din domeniul criminalității organizate.
- Etapele și modalitățile de acțiune în asemenea categorii de infracțiuni.
- Pregătirea și realizarea flagrantului.
- Aspecte care trebuie urmărite și clarificate în investigarea infracțiunilor cu incidență în domeniul financiar-bancar

Unitatea de studiu nr. 6

UNELE ELEMENTE METODOLOGICE DE INVESTIGARE A INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Cadrul general al reglementării penale europene și naționale;
- Criterii generale de investigare criminalistică a corupției;
- Măsurile speciale de investigare a infracțiunilor de corupție;
- Constatarea infracțiunii flagrante;
- Tactica efectuării altor acte de urmărire penală.

6.1. Cadrul general al reglementării penale europene și naționale

Fără a exagera, putem afirma că, departe de fi eradicat, fenomenul corupției și-a făcut apariția o dată cu primele forme de organizare statală. În formularea modernă din literatura noastră de specialitate, corupția este definită prin acele cazuri în care funcționarii pretind, primesc diferite avantaje materiale ori le acceptă tacit sau expres, direct sau indirect, ca urmare a exercitării unei influențe.

Însă, această abatere de la moralitate, de folosire abuzivă a unei funcții, a demnității, poziției sociale, politice sau economice este menționată, și sancționată, din cele mai vechi timpuri.

6.2. Criterii generale de investigare criminalistică a corupției

Cadrul general – În cercetarea criminalistică a fenomenului de corupție, atât la scară global-socială cât și raportat la cazurile individuale, se au în vedere mai multe criterii, care pot da o imagine a dimensiunii fenomenului, în ansamblu, dar și soluții pentru depistarea, cercetarea și încadrarea juridică a fiecărui caz în parte.

Problemele pe care trebuie să le clarifice investigația penală

Sesizarea organului judiciar, a Parchetului Național Anticorupție, în legătură cu săvârșirea infracțiunilor de corupție. Infracțiunile de corupție, infracțiunile asimilate infracțiunilor de corupție, precum și infracțiunile în legătură directă cu infracțiunile de corupție, fac parte din categoria infracțiunilor de serviciu sau în legătură cu serviciul, acestea având o metodologie proprie de investigare.

Principalele probleme care fac obiectul probațiunii. Organele de urmărire penală sesizate despre săvârșirea unei infracțiuni de corupție trebuie să lămurească următoarele probleme:

- Calitatea făptuitorului. În funcție de tipul de infracțiune de corupție, subiectul activ al infracțiunii poate fi: o persoană care exercită o funcție publică; o persoană care participă la luarea deciziilor sau le poate influența, etc.

- Activitatea ilicită, desfășurată de făptuitor, de alți participanți, modul de operare, legături cu diverse instituții.

- Scopul activității infracționale. Organele de urmărire penală trebuie să clarifice dacă făptuitorul a acționat cu intenție într-un anumit scop.

.....

6.3. Măsuri speciale de investigare a infracțiunilor de corupție.

Atunci când există indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de corupție, în scopul strângerii de probe sau pentru identificarea făptuitorului, procurorii Parchetului Național Anticorupție pot să dispună.

- Punerea sub supraveghere a conturilor bancare și a conturilor asimilate acestora.

- Punerea sub supraveghere operativă a suspecților și/sau interceptarea comunicațiilor acestora, în timp real.

.....

Alte activități care se întreprind de către organele de urmărire penală sunt următoarele:

- Constatarea infracțiunii flagrante.

- Ascultarea făptuitorului.
- Identificarea și ascultarea martorilor.

.....

6.4. Constatarea infracțiunii flagrante

Pregătirile în vederea constatării infracțiunii flagrante

Organizarea flagrantului presupune, obligatoriu, efectuarea atentă a unor activități de pregătire, raportate la fapte, în sine, dar și la modul de sesizare.

Frecvent, sesizările aparțin persoanelor din mediul autorilor – mediul familial, profesional, alte medii frecventate din motive diverse. De exemplu:

Din mediul familial, denunțatorii sunt, de regulă, rude apropiate, chiar și soția/soțul, nemulțumiți, invidioși, răzbunători, pentru că nu profită de câștig, sau invers, pentru că suferă prin darea de mită.

Din mediul profesional, denunțatorii sunt, în primul rând, colegii de serviciu, șefii sau subordonații, unii onești, alții răzbunători, invidioși, dar și nemulțumiți că nu s-au “bucurat” de câștigul operat, în urma unei anumite complicități la comiterea actului de corupție.

.....

Elemente de referință în pregătirea flagrantului. Firește că primul element luat în calcul pentru pregătirea surprinderii în flagrant, îl reprezintă modul în care s-a făcut sesizarea. De exemplu:

Problemele esențiale urmărite în realizarea flagrantului. Potrivit unei experiențe semnificative a organelor judiciare – parchet și poliție problemele vizate de pregătire sunt:

- Identitatea funcționarului, profilul personalității, calitatea oficială a acestuia, atribuțiunile sale de serviciu, locul de muncă.
- Locul în care s-a consumat, sau urmează să se consume fapta ilicită.
- Determinarea modului de operare, a circumstanțelor în care se va comite infracțiunea.

Alcătuirea echipei de prindere în flagrant. Echipa de prindere în flagrant va fi coordonată de către procuror și va fi alcătuită din polițiști și criminaliști specialiști în domeniul înregistrărilor și interceptării comunicațiilor.

Pregătirea de capcane criminalistice și folosirea altor mijloace tehnice criminalistice.

Capcane criminalistice. În cazurile de flagrant, în infracțiunile de luare sau dare de mită, se recurge frecvent la capcane cu substanțe fluorescente, scriindu-se cuvântul “MITĂ” cu un creion fluorescent, pe bancnotele sau pe alte valori ce urmează a fi înmânate drept mită. Totodată, în procesul-verbal de pregătire a acțiunii, vor fi înregistrate și seriile acestor bancnote.

Mijloace tehnice de înregistrare sau supraveghere. Organele judiciare pot utiliza mijloace tehnice de înregistrare video și audio. Aceste înregistrări reprezintă procedee tehnice de înmagazinare, relevare, conservare și evidențiere a probelor a căror forță probatorie este egală cu a celorlalte probe.

Realizarea propriu-zisă a acțiunii de constatare a infracțiunii flagrante – Desfășurarea propriu-zisă a acțiunii de surprindere în flagrant va parcurge următoarele etape:

Supravegherea locului în care va fi surprins făptuitorul. Fiecare membru al echipei va supraveghea zonele sau spațiile, persoanele care i-au fost încredințate. Ei vor comunica în permanență cu conducătorul echipei, informându-l prompt asupra celor întâmplate.

.....

.....

Realizarea efectivă a flagrantului.

Regulile tactice criminalistice care trebuie urmate în aceste momente sunt următoarele:

- Intrarea cu rapiditate în spațiul infracțional,
- Conducătorul echipei, ceilalți membri, trebuie să-și decline identitatea.
- Identificarea funcționarului, subiect activ al infracțiunii pe baza documentelor de identitate pe care le are asupra sa.
- Efectuarea percheziției corporale a autorului.
- Percheziția întregului spațiu în care a fost surprins făptuitorul.
- Înștiințarea autorului cu privire la dreptul de a fi asistat de un apărător.

.....

6.5. Tactica efectuării altor acte de urmărire penală

Particularități în ascultarea învinutului (inculpatului) – Date fiind particularitățile comiterii infracțiunilor de corupție, ascultarea învinutului sau inculpatului trebuie atent pregătită.

Pregătirea ascultării învinutului/inculpatului. Pentru bunul mers anchetei, se impune studierea cu atenție a tuturor materialelor, urmată de:

- Elaborarea planului de ascultare.
- Citarea sau aducerea învinutului sau inculpatului.
- Pregătirea mijloacelor de înregistrare a întregului interogatoriu.

Problematica ascultării în funcție de natura faptelor de corupție. Raportat la tipul de infracțiune, audierea va viza, în esență, următoarele:

În cazul luării de mită. Audierea făptuitorilor în cazul infracțiunilor de luare de mită presupune clarificarea componentelor laturii obiective și subiective a acestora.

În cazul dării de mită. Audierea învinutului sau inculpatului, în cazul dării de mită, trebuie să clarifice aspecte similare infracțiunii de luare de mită.

În cazul traficului de influență. Ascultarea învinutului sau inculpatului, în traficul de influență, trebuie să vizeze, în principal, clarificarea următoarelor aspecte:

- Scopul intervenției traficantului,
- Cine este funcționarul pe lângă care a promis să intervină,

.....

În cazul primirii de foloase necuvenite. Audierea învinutului sau inculpatului, în cazul primirii de foloase necuvenite, este destinată clarificării aspectelor tipice acestei fapte:

- Atribuțiile de serviciu ale primitorului,
- Dacă a existat vreo înțelegere prealabilă cu aceasta,

.....

Audierea părții vătămate sau a denunțatorului

Pregătirea audierii. În infracțiunile de corupție, audierea acestor părți este, firește, obligatorie. De aceea, se va supune aceluiași reguli tactice: cunoașterea persoanelor ce urmează a fi ascultate, întocmirea planului de ascultare și a celorlalte activități preliminare, stabilirea locului unde se vor desfășura ascultarea, citarea și aducerea persoanelor, momentul în care va fi efectuat.

Ascultarea propriu-zisă a părții vătămate. Audierea se va desfășura, în primul rând, după regulile tactice cunoscute, în funcție de etapele pe care le traversează ascultarea.

Efectuarea de confruntări. Rolul confruntării în clarificarea infracțiunilor de corupție. În linii mari, rolul acestui procedeu probator este de a clarifica contradicțiile existente între declarațiile a două persoane în aceeași cauză, obținerea de noi informații în acea cauză, confirmarea unor fapte, situații, împrejurări deja cunoscute.

Pregătirea și efectuarea confruntării. În fiecare caz trebuie să se evalueze oportunitatea confruntării. Este important să fie luată în calcul, dincolo de aspectele tactice generale, de impactul psihosocial, posibilitatea exercitării unor presiuni asupra părților, martorilor, dar și alternativa unei încercări de compromitere sau de răzbunare.

Efectuarea de percheziții și de ridicări de înscrisuri și de obiecte

Rolul percheziției și al ridicării de înscrisuri. În cazul infracțiunii de corupție, perchezițiile, ca și ridicarea de obiecte sau înscrisuri sunt, în majoritatea cazurilor, absolut necesare din motive lesne de înțeles.

Pregătirea percheziției. În funcție de particularitățile fiecărui caz de corupție, organul judiciar va trebui să stabilească exact scopul percheziției, obiectele urmărite: ce înscrisuri, obiecte sau alte valori se urmăresc a fi găsite, posibilitatea ascunderii lor sau a distrugerii, metodele specifice de căutare etc.

Teme de meditație:

- Probleme pe care să le clarifice investigația penală.
- Măsuri speciale de investigare a infracțiunilor de corupție.
- Pregătirea în vederea constatării infracțiunii flagrante.
- Realizarea acțiunii de constatare a infracțiunii în flagrant.
- Tactica ascultării învinutului/inculpatului în funcție de infracțiunea, de natura faptelor de corupție.
- Efectuarea altor acte de urmărire penală (ascultarea denunțatorului, efectuarea de confruntări, percheziții).

Unitatea de studiu nr. 7
ELEMENTE METODOLOGICE DE INVESTIGARE A
INFRAȚIUNILOR DIN DOMENIUL CRIMINALITĂȚII
INFORMATICE

Timp de studiu individual estimat: 3 h

Obiective specifice unității de învățare:

După studiul acestei unități de învățare veți avea cunoștințe despre:

- Cadrul general al reglementării penale europene și naționale;
- Modalități de săvârșire a infracțiunilor cibernetice;
- Considerații privind unele categorii de infracțiuni cibernetice;
- Scurte considerații privind autorul infracțiunilor informatice;
- Investigarea criminalistică propriu-zisă a infracțiunilor informatice;
- Mijloace materiale de probă;
- Efectuarea unor acte de urmărire penală.

7.1. Cadrul general al reglementării penale europene și naționale

Considerații preliminare – Evoluția tehnologiei informației, a sistemelor informatice, începută semnificativ în a doua jumătate a secolului trecut și aflată în pronunțată accesiune, și-a pus amprenta asupra tuturor domeniilor vieții sociale, economice, civile sau militare etc.

Avantajele imense ale informaticii sunt absolut evidente, aceasta influențând decisiv progresul umanității. Pe bună dreptate se afirmă „revoluția informatică – în special aceea desfășurată pe Internet – cea de-a treia (și probabil, ultima) revoluția industrială”

Dezvoltarea unei „pânze de păianjen”- Word Wide Web (sau Web), în contextul evoluției informaticii este considerată drept un factor tehnologic decisiv pentru ceea ce denumim globalizare, alături de factori cum sunt globalizarea economică și globalizarea politică.

7.2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor cibernetice

Moduri de acțiune în atacurile informatice – Investigarea unei infracțiuni informatice se raportează, în mod obligatoriu, la modul de operare al celui care accesează neautorizat un sistem cibernetic.

Pentru început, trebuie evaluat modul în care se realizează controlul accesului unui utilizator la fișiere, directoare, porturi sau protocoale pentru a se determina gradul de securitate ale sistemului atacat.

După găsirea portului deschis, acesta este penetrat pentru a se prelua controlul asupra punctului esențial (root) de unde se poate modifica orice configurație a rețelei, inclusiv accesul și elementele de securitate.

Atacul asupra unui sistem, a unei stații de lucru (mașină) se realizează în trei feluri: la distanță, prin imitare sau pe Telnet.

Atacul la distanță, presupune accesarea pe internet sau printr-o altă rețea a unei mașini asupra căreia utilizatorul neautorizat nu deține nici un control.

Un asemenea tip de atac presupune mai mulți pași:

- interogarea serverului pentru a se obține informații despre mașina respectivă, rețea și utilizatori, elemente de restricționare;

.....

Atacul prin imitare (spooling), realizat prin folosirea sau copierea adresei unei mașini pe care o folosește să pătrundă într-un alt sistem. Atacul bazat pe Telnet. Atacul constă în decriptarea parolilor care permite accesul de la distanță la o stație de lucru.

7.3. Considerații privind unele categorii de infracțiuni cibernetice

Răspândirea virusilor. Fenomenul de răspândire a virusilor constituie un real pericol, asupra căruia trebuie să ne concentrăm atenția.

Pirateria software. Acest gen de delict constă din utilizarea nepermisă și fără drept a unui program de computer. Fenomenul de piraterie software este unul dintre cele mai rapide din lume, iar în țara noastră a ajuns la cote îngrijorătoare.

Furturi prin Mailbox. Comerțul cu programe furate prin căsuțe poștale reprezintă una din cele mai vechi infracțiuni informatice.

Atacuri asupra ATM, debit-card, PC passwords, codurilor PIN. Acest gen de atacuri sunt utilizate pentru activitatea ATM-urilor, a numerelor de cont de credit și debit-card-urilor, a codurilor de acces la distanță și a microprocesoarelor telefoanelor mobile răspunzătoare de facturare.

Furturi de carduri. Cunoscută și sub numele de carding, are drept scop câștigul de bani sau obiecte prin spargerea unor site-uri ce conțin în bazele de date numere de cărți de credit.

.....
Detalii despre aceste moduri de operare în cursul de bază.

7.4. Scurte considerații privind autorul infracțiunilor informatice

Majoritatea celor care vorbesc despre infracțiunile informatice consideră că acestea sunt comise de hackeri. The on-line Hacker Lexicon definește de manieră minuțioasă acest termen. Conform autorilor studiului menționat, hackerul este definit sub mai multe forme, după cum urmează:

- persoana căreia îi place să exploreze detaliile sistemelor de programare și modalitățile în care pot fi expandate capacitățile lor;
- persoana care programează cu entuziasm;
- persoana capabilă de a fi apreciată (hack value);

7.5. Investigarea criminalistică propriu-zisă a infracțiunilor informatice

Principalele probleme de clarificat în investigarea infracțiunilor informatice

Identificarea obiectelor ce au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârșirea infracțiunii. Făcând parte din categoria „corpurilor delictelor”, aceste mijloace materiale de probă reprezintă mijloace de săvârșire a infracțiunii, fie că au fost folosite în acest

scop, fie că urmau să fie utilizate de infractor pentru comiterea faptei.

Identificarea informațiilor obținute ca rezultat al infracțiunii. Deoarece indivizii obțin copii de software, violând legea copyright-ului, acestea vor putea fi în mod normal sechestrate, la fel ca ori care altă documentație care este obținută în mod ilegal.

Identificarea hardware-ului ca fruct/rezultat al delictului. Procedurile legale autorizează emiterea de mandate pentru sechestrarea datelor, produs al infracțiunilor de acest gen și a altor lucruri asemănătoare.

Identificarea autorului și a circumstanțelor care au favorizat săvârșirea faptei. Cu privire la făptuitor, se va stabili modalitatea prin care acesta a avut acces la informațiile securizate, pornind și de la posibilitatea utilizării nepermise a unui calculator.

7.6. Mijloace materiale de probă

Urma electronică. Impunându-se ca o veritabilă amprentă, acest gen de urmă este una din cele mai importante ținte ale investigației criminalis-tice a infracțiunilor informatice.

În momentul conectării la Internet, fiecare utilizator primește o identitate unică, un IP ce poate fi stabil (în cazul conectării directe) sau dinamic (în cazul conectării prin modem).

Informația ca instrument al infracțiunii. Instrumentul infracțiunii poate include atât elemente tangibile, cât și virtuale. Astfel, în anumite cazuri, documentele care conțin informații și instrumentele financiare folosite în comiterea faptei, pot fi sechestrate ca instrumente ale crimei.

Hardware-ul ca probă. Un obiect fizic de acest tip este considerat probă în identi-ficarea unei persoane care a comis o infracțiune, fără ca aceasta să fie admisă în mod necesar la proces. Instanțele vor efectua o sechestrare a aparaturii, în funcție de convingerea intimă a anchetatorului, în circumstanțele date, fără ca acestuia să i se impute, ulterior, irelevanța probei.

.....

7.7. Efectuarea unor acte de urmărire penală

Percheziția calculatoarelor. Dacă un computer reprezintă fruct al crimei (în terminologia nord americană), instrument al infracțiunii sau probă, mandatul de percheziție trebuie să vizeze computerul în sine și în subsidiar informațiile pe care le deține.

Constatarea infracțiunii flagrante. După cum se cunoaște, potrivit art.465 (1) C.pr.pen., este flagrantă infracțiunea descoperită în momentul comiterii sau imediat după săvârșire. Reprezentând o

procedură specială, constatarea infracțiunii flagrante ca-pătă caracter procesual penal, iar procesul-verbal în care se consemnează aceasta devine, ca orice înscris ce are legătură cu fapta, mijloc de probă. Infracțiunea flagrantă reprezintă și în cazul delictelor informatice o a doua excepție de la efectuarea percheziției cu autorizarea magistratului.

Particularități privind cercetarea la fața locului a infracțiunilor informatice – Cercetarea la fața locului, în cazul infracțiunilor informatice prezintă, din punct de vedere tehnic, multe similitudini cu percheziția, ca și cu ridicarea de obiecte sau cu constatarea infracțiunii flagrante.

Astfel, cercetarea vizează concret calculatorul, monitorul, tastatura, dispozitivele externe de memorie, dischete, discuri, modem, imprimanta, manuale de calculator etc. Investigația se mai concentrează, totodată, asupra unor însemnări, agende cu nume și adrese de e-mail ale țintelor vătămate/afectate, parole, adrese de Web, diverse bilete scrise de mână, orice altă însemnare în legătură cu fapta.

Și în aceste cazuri putem vorbi de o cercetare în fază statică și o cercetare în fază dinamică, urmată de ridicarea mijloacelor materiale de probă sus-menționate.

Teme de meditație:

- Modalități de săvârșire a infracțiunilor informatice
- Tipologia autorului infracțiunilor informatice
- Principalele probleme de clarificat
- Mijloace materiale de plată (urma electronică, hardware-ul etc.)
- Efectuarea unor acte de urmărire penală
- Particularități în efectuarea percheziției calculatoarelor și a cercetării la fața locului.

Bibliografie recomandată

- AIONIȚOAI E C-TIN, BERCHEȘAN V., BUTOI T., MARCU I., PĂLĂNCEANU E., PLETEA C-TIN, SANDU I.E., STANCU EM. – Tratat practic de criminalistică, ed. a II-a, Ed. Carpați, Craiova, 1992;
- BERCHEȘAN V. - Metodologia investigării infracțiunilor, Ed. Paralela 45, Pitești, 1998;
- BULAI C., FILIPAȘ A., MITRACHE C-TIN – Instituții de Drept penal, Ed. Trei, București, 2001;
- CIOPRAGA A., IACOBUȚA I. – Criminalistică, Ed. Junimea, Iași, 2001;
- MITRACHE C-TIN, MITRACHE C. – Drept penal român – partea generală, Ed. Șansa, București, 2002;
- OLTEANU G.I. – Metodologie criminalistică – Structurile infracționale și activitățile ilicite desfășurate de către acestea, Ed. A.I.T. Laboratories, 2008;

- OLTEANU G.I., RUIU M. – Tactică criminalistică –Editura A.I.T. Laboratories, 2010.
- STANCU EM. – Tratat de criminalistică, ediția a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2004;
- VOLONCIU N. – Tratat de procedură penală, Ed. Paideia, București, 2000;

Precizăm că, pentru examenul de promovare a disciplinei Criminalistica, cursul de bază este Tratatul de Criminalistică, ediția a VI-a, elaborat de titularul cursului, editat de Ed. Universul Juridic, București 2010.

Universitatea Hyperion